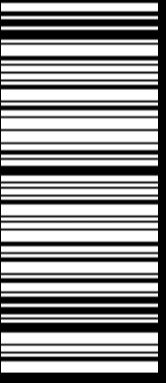

YAZI-YORUM

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

26. Sayı

2020 Nisan
Yıl: 2 Sayı: 26 Ücretsiz

YAZI-YORUMDAKİLER

Dosya İnceleme

Zeynep Eşin | Clarice Lispector

İlknur Demir | Yıldızın Saati

Mehmet Çakır | Parçadan Bütüne Bir Varoluş

Gönül Malat | Yaşam Suyu

Ceren Demirkılıç | Yıllar Sonra Gelen Kuşatma

Tanju Sarı | Görkemli Bir İç ses

Sevde Gül Kocalar | Uzun Bir iç Monolog

Handan Kılıç | Akrebin Yolculuğu

Başak Arslan | Zaman Miyopları

Nur Yüksel Öztürk | Yargısız Tanıklık

CLIP 2 COMIC

Röportaj

Nurhan Suerdem

Öykü

Dünyanın En Küçük Kadını | Clarice Lispector

Büşra Canbaz | Aynalar Pazarı

Yankı Yıldırım | Ada Sahilinde Bekliyorum

Emre Erbatur | Elmalar

Ceyda Kiremitçi Vasilev | Yarım Saat

Murat Taşçı | Anne Bana Bir Güneş Doğur

Emel Kaya | Kayboluş

Selva Ezgi Yücel | Kırılma

Şiir & Mikro Öykü

Ömer Kaya | Muamma

Hicret Birik | Gdo

Tan Doğan | Sürşme

Zeynep Böhürler | Seninle Yaşam

Rıdvan Yıldız | Ranza Konuşuyor

Yazı - Yorum Suç Ortakları

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

İlknur Demir

Fırat Işıkgil

Figen Şahin

Yazı İşleri

Fatih Eşin

Çizim

Şaranur Yaşar

Pdf Tasarım

Aydın Yaşar

Sosyal Medya

Deniz Eşin

Reklam Ve Halkla İlişkiler

info@yazi-yorum.net

Yazarlar

İlknur Demir

Zeynep Eşin

Figen Şahin

Büşra Canbaz

Mehmet Çakır

Beyza Büşra Erol

Ceren Demirkılıç

Gönül Malat

Osman Tünç

Nur Yüksel Öztürk

Nazan Taştan Yapıcı

Ömer Kaya

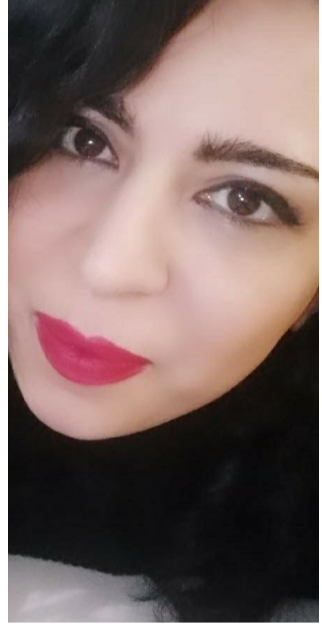
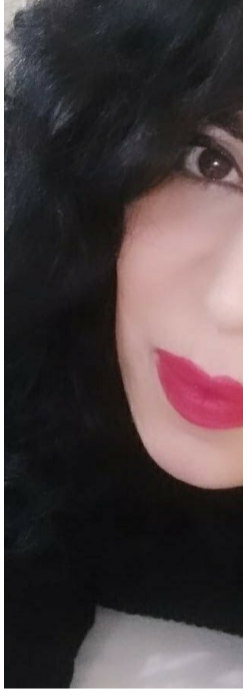
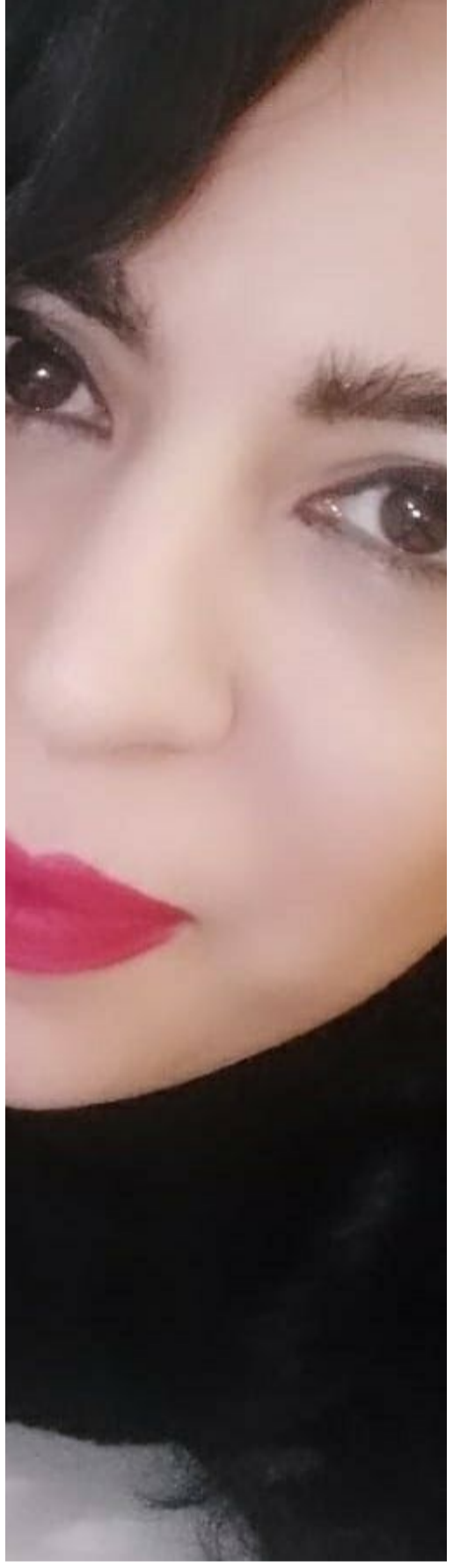
Sevde Gül Kocalar

Tanju Sarı

Handan Kılıç

Başak Arslan

Zeynep Eşin

Clarice Lispector

Yazar İnceleme

Zirveden bir adım ötede, devrimden bir adım ötede, aşk denen şeyden bir adım ötede. Hayatımdan bir adım ötede, güçlü bir tür ters mıknatıs yüzünden ve bir de düzen iradesi yüzünden, hayata geçiremediğim hayatım.

Clarice Lispector, 10 Aralık 1920'de Ukrayna'nın Tchetchelnik şehrinde doğdu. Mart 1922'de Brezilya'ya geldi, üç kız çocuğundan en küçüğüydü, Clarice'nin annesini iyileştirmek için dünyaya getirilmek istendiği düşünülüyor. Moser, yazarın annesinin köylerine yapılan bir baskın sırasında Rus askerleri tarafından tecavüze uğradığını ve frengi hastalığına yakalandığını söylüyor. O zaman, bir bebek sahibi olmak hastalığı tedavi etmenin yollarından biri olarak kabul ediliyor - ve "Chaya" İbranice'de "Yaşam" anlamına geliyordu.

Brezilya'ya taşınıp orada bir yaşam mücadelesi vermeye başladılar. İsimlerini değiştirdiler: Clarice'in babası Pinkhas, Pedro oldu. Annesi Mania Marieta, Chaya Clarice oldu. Pedro Lispector sokaklarda kıyafet satan bir seyyar satıcı oldu. Clarice'nin annesi 1930'da öldükten sonra, Pedro üç kızını büyüttü. Annesinin kaybı, özellikle Marieta'nın hayata dönem için bir seçenek olarak görüldüğünden kendini suçlu hissetti; "Doğumdan suçluydu, ölümlü günahla doğmuştu." Çocukken, mucizevi olayların annesinin hayatını kurtardığı hikayeleri hayal ederdi; yazar olarak Clarice, hayat kurtarıcı mucizeler temasına tekrar tekrar dönecekti.

Chaya olmaktan Clarice olmaya, anneye sahip olmaktan annesizliğe ve Ukrayna doğuşundan Brezilya vatandaşlığına geçiş bunların hepsi Clarice'nin yaşadığı güçlü algının merkeziydi. “Kendimi o kadar yıl önce kaybettim ki, kendimi tekrar bulmaya çalışmaktan korkuyorum” diye yazdı. “Bana bir isim verdiler ve beni kendimden uzaklaştırdılar.”

Clarice nereye aitti? Şöyle yazdı: “Eminim beşiğimde ilk dileğim ait olmalı. . . . Burada önemli olmayan nedenlerden dolayı, bir şekilde hiçbir şeye veya kimseye ait olmadığımı hissediyordum.” Bu yaşamları 20. yüzyılın şiddetiyle acımasızca yeniden düzenlenen tüm Yahudilerin ikileminin dile getirilmesi miydi? Lispector'ların tartışmasız bir şekilde hayatları pogromlar ve sürgünler tarafından kırıldı, ancak Clarice büyüdüğü Brezilya dışında hiçbir ülkeyi bilmiyordu. Brezilyalı olması gerekiyordu. “Ben Brezilyalıyım,” dedi ve “Bu kadar.” Başkaları tarafından kimliği sorgulandı. Gazeteci Amylton de Almeida, “Clarice'ye yabancılaşmış, serebral, 'intimist' ve sıkıcı” dedi. Sadece bir yabancı olduğunu söyleyip, diğer suçlamalar karşısında kendini savundu. Ancak sorgulamanın iyi bir nedeni vardı. Bir aksanla konuşurdu. Yaşamın sonlarında, yurt dışında yaşarken satın aldığı garip kıyafetler giyerdi. Bir arkadaşı, “Clarice, genel bir ulaşım grevinde bilinmeyen bir şehirde gecenin ölümüne gelmiş gibi dünyayı dolaşan bir yabancıydı.”

Hayatındaki yabancılaşma, kendini arama onu varoluşçuluğa itmiş olacak ki, Clarice Lispector'un felsefi modernitesinin daha önceki tartışmaları özellikle eserleri ve savaş sonrası varoluşçuluk arasındaki yakınlıkların varlığına odaklanmıştı. Brezilyalı eleştirmen Benedito Nunes, ilk kurgularındaki temaları Kierkegaardian ve Heideggerian kavramlarıyla karşılaştırarak lider oldu ve birçok eleştirmen de bunu takip etti. Her ne kadar bu düşünürlerin çalışmalarında ve Lispector'un bazı erken ve orta kurgularında benzerlikler açık olsa da, homolojiler en az üç nedenden dolayı sorgulanmıştır: Birincisi, Lispector varoluşçu filozofların yazılarına aşina olduğunu reddetti; ikincisi, en varoluşçu kurguları bile, *A maçã no escuro* (1961; *Apple in the Dark*) gibi eserler (1967), varoluşçu fikirlerle tutarsız temalar ve karakterler içerdi; üçüncüsü, Lispector'un son yıllarından itibaren keşif ve metalitriyazı yazılarına daha yakın farklı bir felsefi hareket ya da teorik paradigma sağladı.

1937'de hukuktan mezun olduğu Rio de Janeiro'ya taşındı. Eleştirmenlerden sıcak bir karşılama alan ve Graça Aranha Ödülü'nü alan “*Perto do Coração Selvagem*” (1943) romanıyla edebiyatta çok genç yaşlarda çıkış yaptı.

Moser ve diğerleri tarafından Lispector cadı, mistik ve cazibe figürü olarak nitelendirildi fakat çoğu zaman utangaçlık ve güzellik mistiktir; ve kişinin bilinçdışından akıcı bir şekilde eser yaratma kapasitesi mistisizme atfedilir. Lispector'a, otoritesine bağlı tuhaflığına gömülü olan bir orijinal demek yeterli olacaktır. Bu, kafalarında yuvarlanan düşünceleri olan, istemedikleri ve tam olarak hesap veremeyen herkes için anında tanınabilen bir gariplikti.

Bu Lispector'un büyüklüğünün kanıtıydı. Astroloji ve fizik bunu kanıtlaya da, genişlemelerinin duyuşal bir kanıtı olmayan bir evrende, insanların alışamadıkları şeylerden, bildikleri hiçbir sebep olmadan doğumlarından hikayeler hazırladı. Lispector, bilincin esnekliği ile büyüdü. Olağanüstü dünyaya ve özellikle de insanlar arasındaki ilişkilere nüfuz eden ötekilik duygusu, onun için sürekli bir saplantı noktasıydı.

Bu, şairler arasında henüz düzyazı kurgusu yazarları arasında yeterince yaygın değildi ve sıradışıydı. Ancak Lispector, insanlar arasındaki günlük etkileşimlerin zihinsel tuhaf ilişkilendirme kapasiteleriyle harmanlanmasında bile onlardan farklıydı... Çalışmaları genellikle Virginia Woolf ile karşılaştırıldı ancak Woolf ile kıyaslanmaktan zevk almıyordu, Woolf ona göre vazgeçmiş, verdiği savaşa yenik düşmüştü. Görevi sonuna kadar götürmemişti. Bir okur olarak bana göre de Lispector, Woolf'tan bilinçakışı tekniğinde daha öndedir.

Clarice'nin yazımı, sözde uzmanlardan bile olsa, edebi bilim adamlarının açıklamasına meydan okuyan şekillerde basit ve karmaşıktır. Clarice'nin yazarı eğlenceli ve yasaklayıcı, derin felsefi, yoğun psikolojik ve şehvetli, dramatik ama aynı zamanda plansız.

Lispector'un en eski kurgusundan en son kurgusuna kadar, insanlar dışındaki canlılar onun yazımı için çok önemliydi. Tavuklar, maymunlar, atlar. Rilke'nin şiirinde olduğu gibi, kurgusu hayvanların masumiyetini, üst bilişten ve öz-bilinçten özgürlüğünü değerlendirir; çevrelerindeki dünyayla ilişkileri, analitik zeka ile aracılık eder. Doğrudan, suçsuz hayvanlar ve bitkiler yazılarında üç ana işlevi yerine getirmiştir: Ya diğerini temsil eder; ya da kültür tarafından belirlenen insan karakterlerinde kolayca tanınan nitelikleri sembolize ederler; ya da etik, metafizik ya da estetik temaları son derece kişisel yollarla gösterir. Lispector'un geç yazılarında, adlandırılmayan bir nesneyi işaret ederek, 'ufuk çizgisinin' ötesindeki bir nesne, tabiri caizse, bir kara delik gibi, başka bir yolla isimlendirmenin önüne geçilmesini gerektirir. Edebiyat ve büyücülük arasındaki bağlantı uzun zamandır Clarice mitolojisinin önemli bir parçası olmuştur. Söylentileri sihirli bir şekilde gerçeklere dönüştüren bugün Brezilya edebiyatının küçük bir dalı olarak adlandırılabilir kadar barok sonuçlar geliştirmiştir.

Yazarın hayatının son yılında yapılan televizyonda yayınlanan tek röportajında, Clarice romanlarından biri olan Tutku GH'ye göre, Kitabıyla ilgili soruları cevaplıyor; Portekizli bir öğretmen evime geldi ve kitabı dört kez okuduğunu ne hakkında olduğunu anlamadığını söyledi. Ertesi gün, 17 yaşında bir üniversite öğrencisi, bana en sevdiği kitap olduğunu söyledi. ” Clarice daha sonra şöyle anlatıyor: “Ya dokunuyor ya da dokunmuyor. Yani, sanırım anlayış bir zeka sorunu değil, hissetmek ve temasa geçmektir. ” Sunucu gelecek nesillerin onu daha iyi anlayacağını düşünüp düşünmediğini sorduğunda, “Hiçbir fikrim yok. Daha önce kimsenin beni anlamadığını biliyorum ve şimdi beni anlıyorlar... Sanırım her şey değişti, ama ben hiç değişmedim. Bildiğim kadarıyla hiç taviz vermedim.

1940'tan 1977'ye kadar Lispector dokuz roman, 85'ten fazla kısa öykü, çok sayıda gazete için makale ve crônicas olarak bilinen edebi eskizler ve dört çocuk kitabı yazdı. Ayrıca Agatha Christie, Jonathan Swift ve Edgar Allan Poe'dan Jules Verne ve Bella Chagall'a kadar İngilizce ve Fransızca'dan çeviri yaptı. Lispector'un gözden düştüğü ve sonra tekrar alkışlandığı anlar oldu, ancak yumurtalık kanserinden öldüğü zaman, 1977'deki 57. doğum gününün arifesinde, ülkesinin en saygın yazarlarından biri olarak ün kazandı. Yazdığı seksen beş öyküde, Clarice Lispector her şeyden önce yazarın kendisini çağırıyor. Ölümünden sonra cızırtılı parçalarda bulunan on dokuz yaşında yayınlanan en eski hikayesinden, çok çeşitli stiller ve deneyimlerle bir ömür boyu sanatsal deneyleri takip edeceğimizin garantisini veriyor. Onu içgüdüsel olarak anlayanlar için Clarice Lispector'un kişisine olan sevgi anında açıklanamaz. Kendisi bizi tanımak isteyen bir sanat; sanatını bilmek istememizi sağlayan bir kadın. Hikayeleri yoluyla, ergenlik vaadinden emin olgunluğa, ölüme yaklaştıkça ve çağrıldığında patlamaya kadar sanatsal yaşamını izlemememizi sağlıyor. Ancak bu hikayeler en sonunda bütünüyle görüldüğünde daha şaşırtıcı bir şey ortaya çıkartıyor, yazarın önemi farkında olamayan bir başarı, çünkü sadece geriye dönük olarak görünebilir. Bu başarı, yarattığı ikinci kadında yatar. Clarice Lispector harika bir sanatçıydı; aynı zamanda orta sınıf bir eş ve anneydi. Olağanüstü sanatçının portresi büyüleyici ise, hayatı hikayelerinin konusu olan sıradan ev hanımının portresi de öyle. Sanatçı olgunlaştıkça ev hanımı da büyür. Lispector kendi potansiyeli -sanatsal, entelektüel, cinsel- duygusu ile dolu, meydan okuyan bir ergen olduğunda, hikayelerindeki kızlar da öyle olur. Kendi yaşamında evlilik ve annelik erken çocukluğun yerini aldığı anda, karakterleri de büyür. Evliliği başarısız olduğunda, çocukları ayrıldığında bu gidişler öykülerinde ortaya çıkar. Yazar, zaman içinde çirkinleştğinde, vücudunu kırıksıklıklar ve yağlar lekelediğini gördüğünde, karakterleri kendilerinde aynı düşüşü görür; ve yaş, hastalık ölümün son çözülmesiyle karşılaştığında, kurgusunda da ortaya çıkar.

Bu, bir kadının tüm yaşamı boyunca yazılmış, tüm yaşamının bir kayıdır. Bu nedenle, kurguda, herhangi bir dilde yazılmış ilk toplam kayıt gibi görünüyor. Bu kapsamlı iddia, nitelikler gerektirir.

Bir eş ve bir anne; burjuva, batılı, heteroseksüel bir kadının hayatı. Ara vermeyen bir kadın: geç yazmaya başlamayan, evlilik ya da çocuk için durmayan, uyuşturucu ya da intihara yenik duran bir kadın değil.

Pek çok erkek yazar gibi, genç yaşlarında başlayan ve sonuna kadar devam eden bir kadın. Demokratik açıdan okurlarının çoğuna benzeyen bir kadın. Clarice Lispector, hikayelerinin açıkladığı gibi, bir çok engelle yakından tanıştı. Karakterleri bir kadının uygun rolü hakkında ideolojik kavramlara karşı mücadele etti; kocalar ve çocuklarla pratik dolaşmalarla yüzleşmek; para konusunda endişe etmek; içme, delilik veya intihara yol açan özel umutsuzlukla yüzleşti. Pek çok kadın yazar gibi, yayıncılar tarafından yıllarca acı çekerek göz ardı edildi; araştırmacılar tarafından sürekli olarak ayrı bir kategoriye yerleştirildi. Mücadelesini bırakmadan son nefesine kadar devam etti...

Biz Clarice'i yeniden keşfetmeye devam ederken yumurta ve tavuk sürekli evrim geçirdi...

Röportaj | Nurhan Suerdem

Öykünün temel taşlarından biri, okurlara karanlıkları göstermesidir. Biz okurlara, aydınlatmamız gereken yerleri hatırlatır. Bizi kimi zaman korkularımızın, kimi zaman egolarımızın ıssız yollarına götürür, kıramadığımız kabuklarımızla yüzleştirir ve kendimize bile itiraf edemediğimiz maruzatımızı dillendirir. Bu ay söyleşi konuğumuz, 2019 yılında ilk öykü kitabı "Maruzatım Var" ile okurları ile buluşan sevgili Nurhan Suerdem. Kendisiyle öykü ve öykücülük üzerine keyifli bir röportaj yaptık.

İsterseniz söyleşimize Edebiyat yolculuğunuz ile başlayalım. "Maruzatım Var" ilk öykü kitabınız. Nurhan Suerdem' in edebiyatla dostluğu nasıl başladı?

Edebiyatla dostluğum okumakla başladı. Elime kalem alıp öykü şiir yazan, günlük tutan biri olmadım. Ama okurdum ve hep okudum. Yazma isteği, ancak emekli olduktan (ki 34 yılı aşan bir özel sektör çalışma hayatım var) sonra kendime ait bir zamanım olunca baş verdi. Bir olay, durum, konu, haber, anı ile ilgili olarak daha çok öfkelenmişim, mutsuz, rahatsız olduğum zamanlarda düşüncelerimi duygularımı dile getiriyor kısa yazılar yazıyor, sosyal medyada paylaşıyor, arkadaşlarıma gönderiyordum. Bu yazılar artmaya başlayınca okuyanlar beğenir, meramımı iyi ifade ettiğimi, okuru hemen kavradığımı söyler, bir yerlerde yazsan, ya da roman öykü yazmayı denesen diye teşvik ederlerdi. Her şey iyi hoştu, ama ben sadece içimi döküyordum, roman öykü kısaca kurmaca nasıl yazılır bilmiyordum

Sonra şans eseri bir gün Murat Gülsoy'un kitabını okumak için elime aldığımda özgeçmişinin yazılı olduğu sayfada "Yaratıcı Yazarlık" dersi verdiğini öğrendim, kendimi atölyede buldum. İlk önce kurmaca metinleri okumayı sonra da yazmayı öğrendim. İlk öykümü yazdım, yazabildiğimi gördüm ve böylece devam etti. Öykülerimi dergilere gönderdim. Red aldığım zamanlar yılmadım, tekrar gönderdim. Birçok dergide yayınlandı. Bu yolculuk sırasında daha sonra yazdıklarıma katkısı olan değerli insanlarla da tanıştım. Beliz Güçbilmez, Nalan Barbarosoğlu, Cem Akkaş (editörlük atölyesi). Birkaç dosyalık öykü birikince yayınlanmak için beni zorladılar, sonucunda aralarından seçtiklerimle dosya oluşturup bu sürece girdim ve Maruzatım Var bilgisayar ekranından çıktı, okuruyla buluştu.

Maruzatım Var adlı kitabınızın her öyküsünde karaktere uygun, farklı bir anlatıcı dili kullanmışsınız. Aziz Bey, Tenes' in Baltası, Eşik öykülerinde olduğu gibi. İnandırıcı bir öykü diliniz var. Öykü dili oluşturmak bir yazım yolculuğu. Bize Nurhan Suerdem' in öykü dilinden söz edebilir misiniz?

Öykü okurken farklı sesler duymayı seviyorum. Bu tür öykü kitaplarını daha rahat okuyorum ve karakteri daha çok benimsiyorum. Bu da yazdığım öykülere yansıyor herhalde özel bir çabam olmadan karakterler kendi dillerini yaratıyor. Telaşlı bir kadının bir gününü anlatan Koş Sevil Koş öyküsündeki Sevil karakterini tanı anlatıcıyla ve uzun cümleler kurarak canlandıramazdım. Ya da Aziz Bey'deki yaşlı, güngörmüş, devlet memuriyetinin üst kademelerinde çalışmış bir bürokrat günümüz Türkçesiyle konuşsaydı bu kadar sevilmez benimsenmezdi diye düşünüyorum.

Kişinin söyleyemedikleri, dile getiremedikleri, ailelerin ya da toplumun kişiye biçtiği rollerle yaşamak zorunda kalışları öykülerinizin ana temaları diyebiliriz. Bunu en net "Asliye Hukuk Hakimliğine" adlı öykünüzde görüyoruz. Varoluş derdinde olan bir kadın öykünün ana kahramanı. Derdi, ailesi tarafından kendisine konulan ismi olan bir kadın. Bize biraz "İffet" den ve "Mavi" den söz edebilir misiniz? Neydi sizi Mavi' nin öyküsünü yazmaya iten sebep?

Bu öyküyü yazdığım sıralar kadınlar yine her zaman olduğu gibi hedefteydi ve bir siyasetçimiz "İffet sadece bir kadının ismi değil, aynı zamanda kadının süsüdür" ifadesini kullanmıştı. Çalan, çırpan, talan eden için namus kavramı söz konusu olmazken, kadının namusunun bekareti üzerinden her devirde olduğundan fazla yüksek sesle dile pelesenk olmasına başkaldırıydı aslında bu öykü. İsim değişikliğinin Asliye Hukuk Hâkimliği tarafından karara bağlanması nedeniyle o makama yazılan bir dilekçe, gerçekte toplumdaki tüm eril anlayışa ben özgürüm, istediğim şekilde yaşarım, kadın olarak bana uygun gördüğünüz prangalarımın kilidini açma ve bunu kabul etmenin zamanı geldi, demek içindi.

Öykülerde böyle değil mi? Adları ile geleceğe miras olarak kalıyorlar. O nedenle öyküye isim koymak oldukça önemli bir süreç. Bu süreçte nasıl bir yol izliyorsunuz?

Öykülerin isimleri bazen yazarken de aklıma gelse de genellikle yazdıktan sonra koyuyorum. İsim koyarken; öykünün karakteri(Aziz Bey), öykünün çıkış noktası (Oturan Mavi Bulut'un Eksik Listesi, Sabah Sesi) öykünün kaderini etkileyecek bir nesnenin veya olayın varlığı (Tenes'in Baltası), karakterin dert ettiği konuyu simgeleyen bir nesne, kişi (Talih Kuşu) gibi etkili oluyor.

Öykü karakteri yaratmak onu ete kemiğe büründürmek oldukça sancılı bir süreç. Bu nedenle de yazar için elbette tüm karakterleri çocuğu gibidir. Ama yine de bir nebze olsa yaratıcısı için öne çıkan karakterler vardır diye düşünüyorum. Sizin öykü karakterleriniz içinde diğerlerinin önüne geçen bir öykü karakteriniz var mı?

Tüm çocuklarımı seviyorum derken gözlerinin önünden diğerlerine göre biraz daha önem verdiğinin hayali geçen ebeveynler gibi, ben de öykülerimdeki karakterlerin, tiplerin hepsini seviyorum ama benim için Oturan Mavi Bulut'un Eksik Listesi'ndeki "Meraklı Kırmızı Tüy" diğerlerine göre biraz daha önde. Ev ve eksik konusunu bir çocuk karakterin yardımıyla anlatabilmek benim için çok önemliydi. O bunu becerebildi diye düşünüyorum.

Peki Nurhan Suerdem bir roman kahramanı olsa hangi karakter olurdu? Neden?

Aslında bu soruyu siz soruncaya kadar hiç aklıma gelmemişti. Çok düşündüm ama yerinde olmak istediğim bir roman kahramanım yok. Buna karşın bu kitapları ben yazabilseydim dediğim çok eser var. Birkaç karışık örnek vereyim, "Yüzyıllık Yalnızlık" "Tatar Çölü" "Büyük Defter, Kanıt, Üçüncü Yalan" "Gece" "Benim Adım Kırmızı" gibi.

Roman öykü gibi edebi metinlerde dil, karakter, kurgu birlikte yol alsa bile, bazen biri diğerinin önüne geçebiliyor. Bu açıdan baktığımızda bu üç olgudan hangisi önceliklidir. Bu üç unsuru birbirinden ayırmak mümkün müdür?

Yazmak yeni bir dünya yaratmak aslında. Yazar yarattığı dünyanın atmosferini, mekânlarını, yazın dilinin olanaklarıyla yaratabiliyor, yine dilin imkânlarıyla karakterleri ete kemiğe büründürüyor, benimsenmesini sağlıyor. Yine de bunların önceliğini belirlemek yazarın tercihidir, Kim yazarlar dile, kimileri olay örgüsüne öncelik veriyor.

Yazmak isteyenler için önerileriniz nelerdir? Bu konuda verilen ilk öneri, çok okuyun olmaktadır. Sizce çok okumak, yazmak için yeterli midir? Bir yazar çok okumanın haricinde nelerden beslenmelidir?

Okumak, kurmacanın unsurlarını yazarın nasıl kullandığını fark ederek okumak, bunun için gerekirse aynı eseri birden fazla okumak

Kurgu dışı okumalar yapmak.

Edebiyat eleştirilerini okumak.

Şiir okumak.

Sanatın diğer dallarına da ilgi duymak, resim sinema gibi.

İyi gözlem yapmak.

Her yazarın etkilendiği, kendine yakın bulduğu yazarlar vardır. Sizin yazım yolculuğunuzda etkilendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Etkilenme değil de severek okuduğum öykü yazarlarını söyleyeyim. Yazarların bir kısmı roman yazsa da öyküleri de çok güzeldir. Sait Faik, Füzûzan, Ayla Kutlu, Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Oğuz Atay, Bilge Karasu, Sevim Burak, Fikret Ürgüp, Vü'sat O Bener, Haldun Taner, Çehov, Calvino, Carver, David Constantine, Hemingway, Alice Munro. Liste uzar gider. Ama ben burada keseyim.

Yazmak için bir meselesi olması gerekiyor yazarın. Sizin "Maruzatım Var" diyerek yazıya döktüğünüz bir derdiniz var belli ki. Bu derdinizi anlatabilmek için kendinize öykünün dostluğunu seçmişsiniz. Neden roman şiir değil de öykü?

Şiir okumayı çok severim. Şiirin müzik gibi ayrı bir dili ritmi var. Onun içimden çıkması zor diye düşünüyorum. Karaladığım bir şeyler oldu ama şiir denemez. Bu nedenle şiir yazmayacağımı biliyordum. Romana gelince, yazmanın uzun süre gerektirmesi, anlatılmak istenen konularla ilgili ek çalışmaların, okumaların yapılması, yazılırken çok iyi konsantrasyon gerektirmesi, yazının içince kaybolma, toparlayamama ihtimali kalemimi romana götürmedi. Sonuçta yazmak istiyordum, yazacaklarım çoktu, bunları en kısa sürede yazabilmek için öyküyü seçtim.

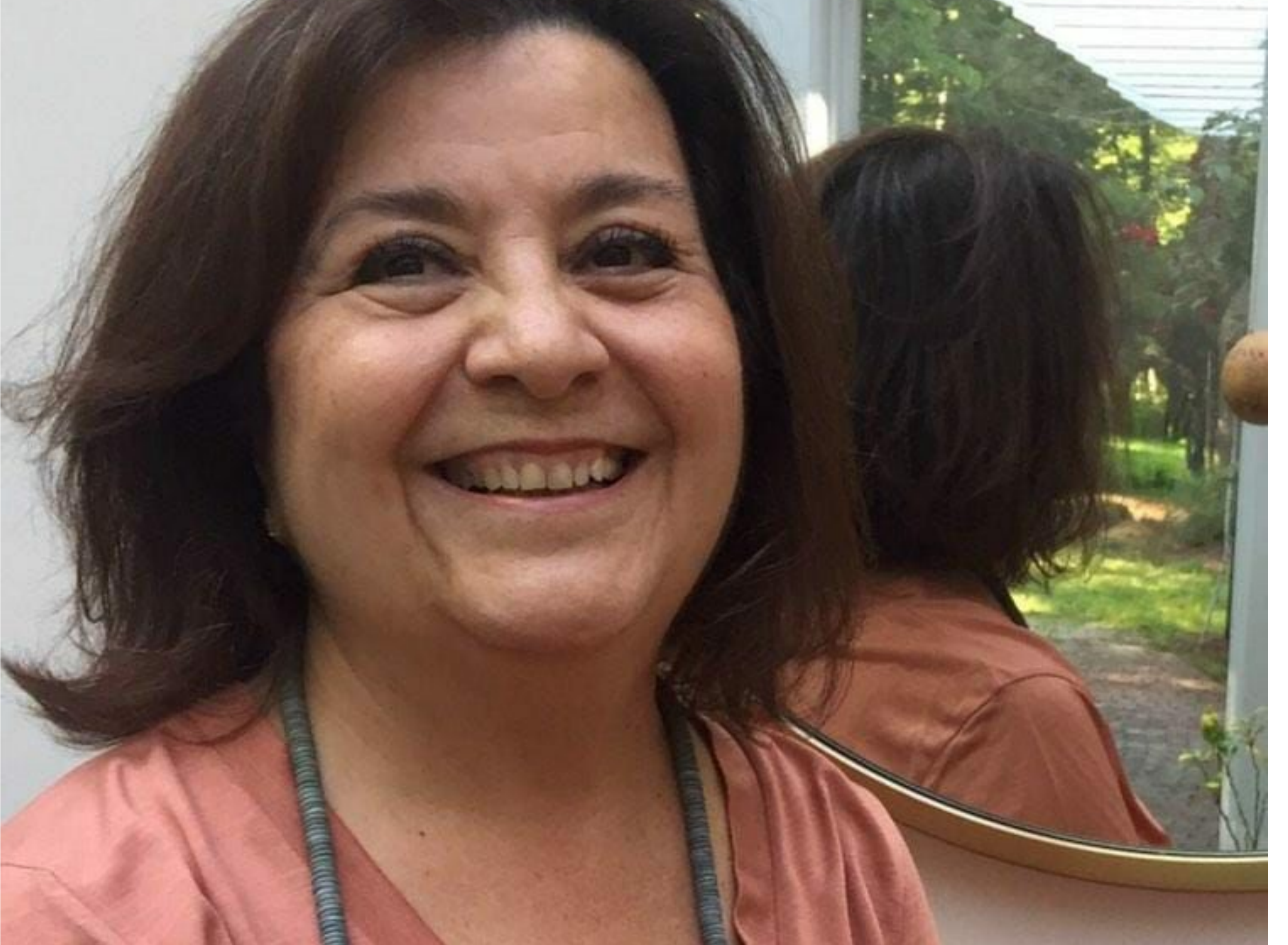
Edebiyatın ve edebiyatçının okura karşı sorumlulukları var mı? Yazara böyle bir sorumluluk yüklenmeli mi?

Wayne C. Boot'un, "Kurmacanın Retoriği" kitabında okumuştum William Faulkner'a bir muhabir benzer bir soruyu yöneltmiş ve Faulkner'ın cevabı da "Benim ya da başka birinin eseri üzerine onun bunun görüşlerini umursamıyorum. Burada geçerli olan standart benimkidir. Ermiş Antonius ve Şeytan'ı ya da Eski Ahit'i okuduğumda ne hissediyorsam eserin de bana onu hissettirmesi gerekir, bunları okurken kendimi iyi hissedirim. Bir kuşu izlemek de bana kendimi iyi hissettir," demiş.

Ben de Faulkner kadar katı bir söylemle olmasa da yazar özgür olmalıdır diyorum. Hem anlatmak istediği meselede hem de biçim denemelerinde. Okurunun anlayışı onun yaratıcılığını sınırlamamalıdır. Onun sorumluluğu sadece edebiyata ve yazdığı dile karşı olmalıdır.

Son olarak Nurhan Suerdem iyi öyküyü tek cümle ile nasıl tanımlar?

Kesin bir tanımı yok diye düşünüyorum. Sanırım, severek okuduğumuz iyi öykücü diye tanımladığımız öykücülerin her birinin ortak özelliği; kendisi için önemli olan, aklında yer eden, aktarmak yansıtmak istedikleri meselelerini tüm samimiyetleriyle anlatabilmeleridir.

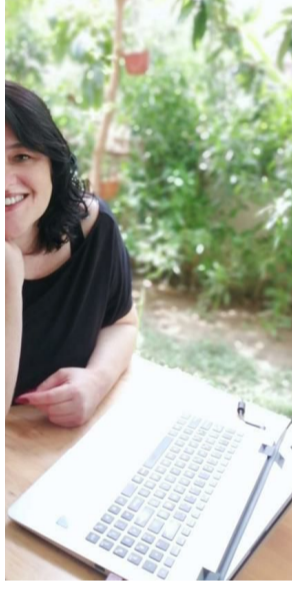
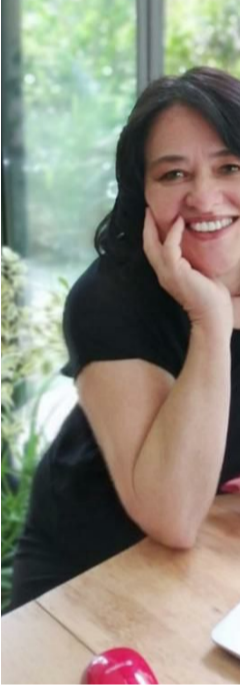
Nurhan Suerdem; 1954 yılında Ankara'da doğdu. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomi Maliye Bölümü'nden mezun oldu. Uzun yıllar özel sektörde çalıştı. Öykü yazmaya 2013 yılında başladı. Öyküleri altZine, Varlık, Sözcükler, Karahindiba, Edebiyatist dergilerinde, Ekmek ve Gül'de ve Kiltabek fanzinde yayımlandı. Halen İstanbul'da yaşamaktadır.

*Zirveden bir adım ötede,
deyrimden bir adım ötede, aşk
denen şeyden bir adım ötede.
Hayatımdan bir adım ötede, güçlü
bir tür ters mıknatıs yüzünden ve
bir de düzen iradesi yüzünden,
hayata geçiremediğim hayatım.*

Ilknur Demir

Yıldızın Saati

Kitap İnceleme

**ÇIĞLIK ATMA HAKKI-BİR MOLEKÜL
DİĞERİNE EVET DEDİ**

Her şeyi anlatamazsınız.

Çünkü her şey sığ bir hiçbir şeydir.

Clarice Lispector

“İki arkadaşımınla yolda yürüyordum; güneş battı, bir melankoli dalgasına kapıldım. Birden gökyüzü kıpkızıl bir renk aldı. Durup parmaklıklara yaslandım. Arkadaşlarım yola devam etti, bense öylece durdum ve doğanın sonsuz çığlığını hissettim.” Clarice Lispector’ un Yıldızın Saati adlı kitabı bana, Edvard Munch’ un Çığlık adlı tablosu hakkında, günlüğüne yazdığı bu satırları hatırlattı.

Köprünün parmaklıklarına yaslandığında, Munch hastadır ve kendini yorgun hissediyordur. Hastalığının verdiği umutsuzlukla yapar resmi. Umutsuzlukla birlikte, aşk, korku, ölüm ve melankoli resmine yansır. Yıldızın Saati’ ni yazarken Lispector’ da hastadır ve “Ölüm bu hikâyede en sevdiğim karakter” diye tanımladığı Macabea’ yı anlatan, Rodigo S.M nin hikâyesini kaleme alır ve ölür. Yazarın son sessiz çığlığıdır Yıldızın Saati.

Rodrigo S.M, "Geleceğe Gelince" adını verdiği, yalın, ritimsiz, ahenksiz gerçeklerle dolu ama edebiyattan uzak, ucuz bir hikâye (Cordel Edebiyatı) yazmaktadır. Okura sık sık bir kurmacanın içinde olduğunu hatırlatır. Rodrigo S.M, kendi hikâyesini nasıl kurguladığını ve bu kurguya ilham kaynağı olan, saflığını kaybetmemiş, hayata bakışı oldukça şaşırtıcı olan, alışılmıştın dışında çirkin, hatta çok çirkin bir kızın, çevresindeki birçok kişiye göre çorbanın içindeki bir kıldan farksız olan ötekinin, Macabéa' nın hikâyesini anlatır. Bedenine sığmayan mutsuzluğunun bile farkında olmayan (ya da gerçekten mutsuz mu?), dört tarafını saran bir hiçliğin ortasında yaşayan, fakat oldukça ince bir ruha sahip bir kızın hayatıdır bu hikâyenin konusu.

Yıldızın saati adlı romanın ana kahramanı Rodrigo' dur ve onun yazdığı "Geleceğe Gelince" adlı hikâyenin kahramanı ise Macabéa' dır. Kitapta her iki kahramanında kuzey doğulu olduğu ve Rodrigo' nun ucuz bir hikâye yazdığı satır aralarında sık sık hatırlatılır okura.

"Hiç merhamet göstermesem de bunun ucuz bir hikâye olduğu konusunda uyardım sizi." (Sayfa 39)

Brezilya edebiyatının bir türü olan ucuz hikâye ya da Cordel Edebiyatının başlangıcı, konusunu, günlük olaylar, tarihi konular ve dinsel temalardan alan kafiyeyle şiirlerdir. Sokaklarda satılan ucuz ve popüler halk hikâyeleri, şiirler ve şarkıları içeren kitapçıklardır.

Postmodern romanın en önemli özelliği olan üst kurmaca ile yazılan Yıldızın Saati adlı romanda yazar, diğer üst kurmaca romanlarda olduğu gibi, okura bu hikâyenin neden yazıldığını ve bir kurmacanın içinde olduğunu sık sık hatırlatır. Anlatıcı okurla konuşmakta hikâyeyi nasıl kurgulayacağını, okura detaylıca anlatmaktadır.

"Kuzeydoğulu kız hakkında yazmalıyım yoksa boğulacağım." (s.20)

"Emin olduğum bir tek şey var: bu anlatı hassas bir şey, en az benim kadar canlı olan bir insan yaratmak üzerine." (s.22)

Macabéa o kadar silik bir karakterdir ki okur onun adını ancak romanın ortalarına doğru öğrenir. Bir dairenin ortasında, özgür olduklarını zanneden karakterin arasında sıkışıp kalmıştır. Annesiz kalan bu kızı büyüten bir teyze, adları Maria olan oda arkadaşları, kendisiyle taban tabana zıt bir karakter olan sevgilisi Olimpico de Jesus, iş arkadaşı Gloria ve edebiyat düşkünü bir patrondan oluşan yedi karakterle çevrelenmiş, varoluşu dağınık bir ötekidir Macabéa. "Geleceğe Gelince" adlı hikâyenin yazarı ve yarattığı kahramanının içinde hapsolan anlatıcı Rodrigo' nun yazdığı bu cordel edebiyatında, okur aslında Macabéa' nın öyle kolay kolay hakkında kararlar verilebilecek bir karakter olmadığını görecektir.

"Bence en iyi miras bir sürü paradır," demektedir, babasız çocuklara verilen soyadına sahip, ona insanları kullanmasını ve kızları ayartmasını öğreten bir üvey baba tarafından büyütülen, kendini hayatın anahtar oyuncusu olarak gören Olimpica. Oysa, "İyi davranışlar en iyi mirastır" demektedir kendi geleceği için endişelenmeyi bile bir lüks olarak gören, Olimpica de Jesus' a aşık bakire Macabéa. Bu zıt kişilikleri ve Macabéa' nın anlatıcı yazara ilham kaynağı olan karakteristik özelliklerini iki sevgilinin aralarında geçen etkileyici, yer yer şaşkınlıkla okunan diyaloglar yoluyla öğrenmektedir okur. Yazım dili olarak alışıldık bir kalem değil Lispector. Kitabın çevirmeni Başak Bingöl Yüce bu yazım dili hakkında şunları söylemektedir dipnotlarda. "Clarice Lispector, Yıldızın Saati' nde de deneysel bir noktalama ve imla kullanmıştır.

Bu konuda editöre yazdığı mektupta bu kullanımın rastgele olmadığını ya da dilbilgisi kurallarını bilmemekten kaynaklanmadığını belirtmiştir. Clarice Lispector deneysel cümle yapıları da dâhil olmak üzere metnin bu üslup özelliklerine kesinlikle dokunulmaması, saygı gösterilmesi konusunda yayıncısını uarmıştır. Türkçe çevirisinde de yazarın üslubu korunmaya çalışılarak, kullandığı noktalama, vurgu ve imlaya sadık kalındı” demektedir.

Metin boyunca, parantezler içine sıkıştırılmış cümlelerle karşılaşır okur. Bunlar metnin içinde Lispector’ un kendisine ait cümlelerdir. Ardı ardına sıralanan sözcükler ise karakterin sessiz çılgınlıklarını anlatmak için özellikle yazılmıştır. İki nokta işaretini bolca kullandığı gibi cümlenin ortasında kullandığı kısa çizgi işaretini kapamadan nokta ile sonlandırır bazı cümlelerini ve yeni cümlelere geçer. “Düşünmek eylemdir. Hissetmekse gerçek. İkisini yan yana koyun -yazıyor olduğum şeyi yazan benim.” (Sayfa 13) cümlesinde olduğu gibi. Lispector’ un dil dünyasında, bu çizgi işaretleri yazarın sözü uzatmak istemediği zamanlarda başvurduğu, dilin bildiğimiz kalıplarının dışına çıktığı, okurla muhabbeti kestiği zamanlardır. Ben böyle yazıyorum -uzatmaya gerek yok. Deneysel olarak kullandığı noktalama ve imla kuralları aslında herkes gibi olana, sıradanlığa bir başkaldırı gibi gözükse de bunun altında yatan en önemli sebep aslında bir patlamadır. Okurun çözmesi gereken sırlardır bunlar.

Lispector metinlerinde hayvanlardan sıkça söz etmekte ve metnin boşluklarını hayvanlarla doldurmaktadır. “Köpeğin köpek olduğunu bilmemesi gibi, bu kızda ne olduğunun farkında değildi. O nedenle mutsuz da değildi. İsteddiği tek şey yaşamaktı.”(Sayfa 32) Bu satırlarda olduğu gibi birçok hayvan üzerinden anlamlandırma yapıyor Lispector. Köpek, tavuk, tavşan ve domuz gibi. Bu anlamlandırmaların sebebi hayvanların saf, doğal ve oldukları gibi olmalarından kaynaklanıyor. Köpek, köpek olduğunu bilmez, Macabea da insan olduğu için kendisine değer ve kimlik yüklemesadece var olduğu için vardır. Olduğu gibi. “Macabea aptal değildi ama aptalların o saf mutluluğuna sahipti.” (Sayfa 82)

Metin ilerledikçe iki kahraman Macabéa ve Rodrigo, birbiriyle özdeşleşmeye başlar. Yazar mı Macabeadır, yoksa Macabea mı yazardır. Ya da herkes kendisi midir? Anlatıcının erkek anlatılanın kadın olduğu metinde sona yaklaştıkça iki farklı cinsiyetin birbiri içinde nasıl kaybolduğunu iki beden nasıl bir değişim/dönüşüme uğradığını görmek mümkündür. "Bu hikâyede hareket benim başkasına dönüşmemle ve nihayet bir nesne olmamla bitecek." (Sayfa 24) Cinsiyetin sembolik anlamı ortadan kalkmış, her şey aynı olmuştur. Her şey hiçbir şeydir. Anlatıcı yazar Rodrigo' nun yarattığı kahraman Macebéa' nın hayatın içindeki var oluş savaşı aslında yazar Rodrigo' nun var oluş savaşıdır. Çünkü Macebéa kurgusal bir kahraman, Rodrigo ise gerçektir. Ya da hem Macebéa hem de Rodrigo kurgusal karakterler, Clarice Lispector ise gerçeğin ta kendisidir.

"Ölümün yaşamın yorumu olarak görülmesi gibi, başlangıcı açıklayacak bir sonla başlamıyorum ben de, çünkü daha önce olanları da kayda geçirmem gerekiyor." (Sayfa 14) diyor anlatıcı yazar Rodrigo, Lispector' un sessiz çıığına tercüman olarak. Nedir daha önce olanlar öyleyse?

Ben kelimeler olmadan düşünürüm, hiçbir şey üzerine düşünürüm. Hayatımı altüst eden şey ise yazmak diyen Lispector, aslında yazdığı her metinde kendini yazmıştır. Çirkin Macabea onun hayatının son döneminde yakalandığı amansız hastalık sonucunda özünü kaybeden bedenine bir göndermedir. Macabea' nın doğuştan raşitik vücudu Lispector' un dünyaya gelişinden önce kendisine yüklenen sorumluluğu anlatmaktadır. Çünkü o, bir görev uğruna dünyaya gelmiştir. Tecavüz sonucunda frengi hastalığına yakalanan annesini sağlığına kavuşturabilmek için dünyaya getirilmiş bir batıldır ve tüm batıllar gibi olacağı çare olamamış ve Lispector annesiz büyümek zorunda kalmıştır. Tıpkı Macabea' nın da ateşli bir hastalık sonucu, iki yaşında iken annesini kaybetmesi gibi. Her iki beden bir sabıka kaydı ile doğmuştur. Yıldızın saati yazarın ölmeden önce tamamladığı son romanıdır. Roman bitmiş ve Clarice Lispector kanserden ölmüştür. Bu nedenle bu roman yazarın ta kendisidir.

Metnin sonunda, güzel ve çirkin, kurgu ve yaşam birbirinin içinde kaybolur. Romanın ana kahramanı kendi yarattığı kahramanla özdeşleşir ve yarattığı kahramanının ölü bedenine dönüşüp özgürleşir. "Yine de en iyi şey hala şu: Ölmemek, çünkü ölmekte yetmiyor, tamamlamıyor beni, buna çok ihtiyacı olan beni. Macabéa öldürdü beni." (Sayfa 101)

Yazının sonunda bir kez daha çevirmen Başak Bingöl Yüce' nin sesine kulak vermemiz gerektiğini düşünmekteyim. Şöyle diyor romanın çevirmeni: Clarice Lispector'un çevirisi onunla bağırarak gibidir. Yazılarını şöyle anlatır: Bir çığılık. Lispector çevirmeninin görevi de kendi dilinde çığılık atmaktır. Bununla birlikte, metinlerinin başka bir yönü daha var: Sessizlik. Başka bir deyişle, Clarice Lispector'un çevirmenleri, aynı zamanda okuyucuları, sessizce çığılık atmalı, sessiz bir fotoğraf çekmeli, sessizliği ve soruyu korumalıdır. *

Oldukça zor bir metin olan Yıldızın Saati, işte bu sessiz çığlığın romanıdır. Macabea' yı yaratan Rodrigo' nun, yaratılan Macabéa' nın, evirmenin, Clarice Lispector' un ve yazarın metinde bıraktığı boşlukları doldurabilen onu anlayan ona temas edebilen okurların çığlığının romanıdır. Varoluđu sorgulamaktadır Lispector. Ama kendine özgü, farklı dili ve anlatımıyla.

“Var olmak mantıklı değil (Sayfa 23)

Var olduğuma göre, yapılacak şey var olmaktır sadece. (Sayfa 40)

Yararlanılan Kaynaklar:

Yıldızın Saati-Monokl Yayınları-Birinci Basım-2017/Haziran

* Çevirmen Başak Bingöl Yüce' nin Global Literatürdeki Yazısı:

<https://glli-us.org/2020/04/30/a-month-of-brazilian-literature/?fbclid=IwAR1xEuytdEcQArs62r4sBowcghj0SV4WQ0TGzt2DFSJXafvVZfRbw05Xjcl>

Öykü | Dünyanın En Küçük Kadını Çeviri | Tanju Sarı

(Lispector 'un bu öyküsünü İngilizceden çevirmiş olmak onun aslının sahip olduğu gücü zannederseniz azaltmıyor. Zira Portekizce 'den İngilizce 'ye çevirisi ünlü Amerikalı kadın şair Elizabeth Bishop tarafından yapılmış. Bishop kendi imge dünyasının zenginliğini Lispector'un yazınsal derinliğiyle birleştiriyor. Bu anlamda öykü iki güçlü kadın yazarın dillerin ötesinde duygusal bir ortaklığı gibi de görülebilir.)

Deneyimli avcı ve kaşif Fransız Marcel Pretre Ekvator Afrika'sının derinliklerinde inanılmaz derecede küçük pigmelerle karşılaştı. Hatta uzaktaki ormanlarda daha da küçük insanların var olduğunu duyunca şaşkınlığı bir kat daha arttı. Böylece tabana kuvvet yola koyuldu.

Gerçekten de Doğu Kongo'da, Kivu Gölü yakınlarında dünyanın en küçük pigmelerini keşfetti. Kutu içinde kutu denecek tarzda, itaatkar ve doğanın kendi ihtiyaçları doğrultusunda aşırıya kaçtığı dünyanın en küçük pigmelerinin de en küçüğüydü bunlar...

Sivrisinekler, rehavetli ağaçlar , yeşilin en koyu renkleri arasında Marcel Pretre kendini yaklaşık 45 santimetre boyunda tamamen ergin, sessiz sakin siyah bir kadınla yüz yüze buldu- "Bir maymun kadar kara," demişti basına-bir ağacın tepesinde minik kocasıyla birlikte yaşıyor. Ormanın ılık miyasmasında meyvelerin çabucak erginleşip dayanılmaz bir şekilde tatlılaştığı bu ortamda kadın üstelik hamileydi.

Dünyanın en küçük kadınıydı karşısında dikilen . Bir an için, sıcağın o harareti içerisinde Fransız artık en son noktaya vardığını hissetti. Aklını henüz yitirmediği için gördüğü karşısında ruhu da bedeni de kendini korudu. Hemen gözü önündeki şeye isim vermenin gerekli olduğunu düşünerek ona Küçük Çiçek adını verdi. Onu anlaşılır varlıklar arasında bir sınıflamaya tabi tutabilmek için hakkında bilgi toplamaya başladı. Ait olduğu ırk çok yakında yok olup gidecekti. Afrika'nın sinsi tehlikeleri olmasa çoğalmış olabilecek bu türden çok az örnek kalmıştı . Hastalıkların yanı sıra, ölümcül kokan bir içme suyu, yetersiz gıda, vahşi hayvanların her türlü ama en önemlisi Likouala halkını sessizce çevreleyen Bahunde'ler onlar için bir tehditti, savaşın gölgesi altında yaşamak zorundaydılar. Bahunde'ler onları bir ağla maymun avlar gibi avlayıp mideye indiriyorlardı yani sofralıktı bu pigmeler. Artık çekile çekile kaçacak yerleri kalmayınca şanslı kaşifin onları bulduğu Afrika'nın kalbine kadar sokulmuşlardı. Korunma amacıyla en yüksek ağaçların tepelerinde yaşıyorlardı. Kadınlar buğdayı öğütmek ve pişirmek biraz da yeşillik toplamak için aşağı iniyordu; Erkekler ise avlanmak için. Bir çocuk doğduğunda hemen özgürce salıyorlardı etrafa. Doğrusu şu ya çocuğun çevredeki vahşi hayvanlardan özgürlüğün tadını çıkarması kısa sürüyordu. Ama şunu söylemekte doğru olacaktır ki bu kadar kısa süren bir yaşam hayatın ağır yükünü de omuzlarından alıyordu. Çocukların öğrendikleri dil de hayatları gibi kısa ve sadece temel ihtiyaçlara yönelikti. Likouala'lar bir kaç isim kullanıyor, çevrelerindeki şeyleri el kol hareketleri yada hayvansı sesler çıkararak anlatıyorlardı. Eğlenmek için ise davulları vardı. Onun ritmiyle dans ederken ufak bir erkek gözcülük yapar nereden çıkacakları belli olmayan Bahunde'lerin gelip gelmediğini kontrol ederdi. İşte bu şekilde kaşifimiz hemen yanı başında duran şimdiye kadar var olmuş en küçük insanı mercek altına yatırdı. Kalbi hızla atıyordu çünkü böyle bir zümrüt yeryüzünde çok nadir bulunurdu. Ne Hintli bilgelerin öğretileri, ne dünyanın en zengin adamı böylesine garip bir güzelliğe tanıklık etmişti. En nadir rüyaların bile sunabileceğinin ötesinde her şeyiyle orta yerdeydi. İşte o anda kaşif çekingen bir şekilde ve karısının bile ondan ummayacağı hayret verici bir incelikle 'Sen küçük bir çiçeksin' dedi.

Aniden Küçük Çiçek olmayacak bir yerinden kendini kaşdı. Kaşif sanki iffet yarışında en büyük ödülü hedefliyormuş gibi hemen başka yöne çevirdi bakışlarını. Küçük Çiçeğin bir fotoğrafı, Sunday Paper'ın renkli ekinde, bütün sayfa boyunca yer aldı. Bir örtüye sarınmıştı, karnı her zamanki gibi kocamandı. Basık burnu, kara suratı, yayvan ayaklarıyla bir köpeği andırıyordu. O Pazar günü bir apartmanda Küçük Çiçeğin fotoğrafını gören bir kadın resme tekrar bakmak istemedi 'Tüylerimi diken diken ediyor 'diye geçirdi içinden. Diğer bir apartmanda , başka bir kadın Afrika'nın bu en küçük kadını için öylesine sapkın bir duyarlılık hissetti ki keşke korunsaydı diye düşündü. Kuşkusuz Küçük Çiçek bu tür bir kadının hassasiyetine bırakılamazdı. Aşk duyarlılığı bazen belirsiz yerlere sürüklemeyi mi insanı? Kadın bütün gün dertlendi sanki bir şeyleri yitirmiş gibi. Üstelik dışarda bahar vardı ve hava yumuşacıktı.

Başka bir evde, beş yaşındaki bir kız gazetede resmi görüp yorumları işitince hayrete düştü. Bir ev dolusu yetişkinin arasında şimdilik evdeki en küçük varlıktı. Eğer bütün bu okşamaların kaynağı onun da küçük olmasıysa bu sevginin zulmüne karşı duyulan korkunun da ilk kaynağıydı. Küçük Çiçeğin varlığı küçük kızı öyle bir duyguya itti ki -yıllar yıllar sonra hissedeceği o derin rahatsızlığın çok farklı nedenlerle somut bir düşünceye dönüşmesiyle-derin bir tedirginliğin ilk bilgeliğini hissetti;

'keder sonsuzdur '.

Başka bir evde, baharın kutlanmasıyla birlikte evlenecek olan bir kız acıma duygusuna kapıldı.' Anne şunun küçüklüğüne baksana, zavallı şey! Ne kadar üzgün baksana!' diyebildi.

Diğer bir evde zeki bir çocuğun aklına zekice bir şey geldi.: 'Anne küçük Paul uyurken bu Afrika'lı küçük kadını onun yatağına koysak, uyandığında amma korkar değil mi? Yatağında otururken bulsa onu? Sonra oynarız onunla bizim oyuncağımız olur!'

Çocuğun annesi saçlarını banyo aynasının önünde düzeltirken bir aşçının bir yetimhanede yaşananlar hakkında ona anlattıklarını hatırladı. Yetimlerin oynayacakları bebekleri yoktu ve annelik içgüdülerini en derinden hissediyorlardı. Çocuklar ölü bebeklerden birini rahibelerden sakladılar. Ölü bebek bir dolaptaydı, rahibeler dışarı çıkınca onu dolaptan çıkarıp oynamaya başlıyorlardı. Onu yıkıyorlar, yiyecek veriyorlar arada öperek pırpırlıyorlar bazen cezalandırıyorlardı. Anne banyoda bunları düşünürken nazik ellerini kavuşturdu. Sevmenin acımasız gerekliliğini ve mutlu olmaya yönelik isteğimizin kötücüllüğünü düşündü Oyun oynamaya ne kadar da vahşice bir ihtiyaç duyuyorduk. Aşk için ne kadar daha öldürecektik. Sonra kadın cin gibi akıllı çocuğuna tehlikeli bir yabancıyı süzüyormuş gibi şöyle bir baktı. Evrim çocuğun ön iki dişini o dişleri daha iyi ısırarakla değiştirmek için düşürmüştü. 'Ona yeni bir takım elbise alacağım' diye karar verdi yoğun düşünceler dalmış bir şekilde. İnatla ağız dişsiz oğlunu güzel elbiselerle tapılır hale getirecekti, inatla onu ak pak yapacaktı sanki yüzeysel de olsa temizlik hoş görünürmüş gibi, inatla güzelliğin kibar tarafını mükemmelleştirecekti. Onu şu maymun gibi kara şeyden uzaklaştıracak o dünyadan çekip alacaktı. Sonra , banyo aynasına bakarken rafine yapmacık bir sosyal gülümseme kondurdu suratına, bu öyle bir gülümsemeydi ki Küçük Çiçeğin ham suratıyla kendi soyut yüz hatları arasına artık aşılması imkansız binlerce yıl mesafe koyuvermişti. Ama bu tür hisleri savuşturmakta deneyimliydi bu Pazar günü kendisini endişeden, düşlerden ve kayıp bin yıllardan uzak tutarak geçireceği bir gün olacaktı.

Diğer bir evde duvara dayadıkları Küçük Çiçeğin boyunu 44 santim olarak defalarca ölçmenin getirdiği büyüleyici görevi bırakanlar oldu. Ama gerçekten de bu kadının en keskin hayal gücünün bile hayal edilebileceğinden daha küçük bir şey olması hala keyif verici bir sürprizdi. Onu gören her aile üyesinin kalbinde avlanıp yenilmekten kıl payı kurtulan bu küçük şeye sahip olmak ona sonsuz yardım akıtmaya yönelik bir özlem doğdu; Aile ruhunun sıcaklığı hemen kendisini göstermişti. Gerçeği konuşmak gerekirse kendisine köle olacak bir insana sahip olmayı kim istemez? Ancak kabul etmek gerekir bu sorun da çıkarır; bazen insan duygularından sıyrılıp acımasız oluverir.

"Bahse girerim burada yaşasaydı kavgaya neden olurdu.' dedi koltuğuna yerleşip gazetesinin sayfalarını emin bir şekilde çeviren baba. Bu evdeki her şey kavgayla sonuçlanıyor.

'Jose sen yok musun! Hep böyle karamsarsındır.' dedi anne.

'Ama anne bir baksana bunun bebeği minnacık olur.' dedi on üç yaşındaki çocukların en büyüğü kız heyecanla.

Baba gazetesinin ardında huzursuzca kımıldandı.

'Dünyanın en küçük siyah bebeği olur herhalde,' diye cevap verdi anne zevkten dört köşe. 'Düşünsene şu koca karınlı şey bizim için sofrayı hazırlasa.'

'Bu kadar yeter!' diye kükredi baba.

Fakat kabul etmelisin dedi anne, beklenmedik şekilde alınmıştı. 'Bu çok nadir bir durum, duyarsız olan sensin.'

Nadir olan şey?

Diğer taraftan, Afrika'nın bu nadir dışisinin kalbinin de kara olduğunu kim söyleyebilirdi çünkü doğa hata yaptı mı güven olmaz- Üstelik derininde daha da nadir bir şeye sahipti kendi sırrı gibi bir şeye: minicik bir çocuğa. Usule uygun şekilde kaşif dünyanın bu en küçük yetişkininin karnını inceledi. İşte o anda merak, yüceltme, zafer ve bilimsel ruha uygun bir his yerine acı duyumsadı.

Dünyanın en küçük kadını gülüyordu.

Tatlı tatlı gülüyordu Küçük Çiçek, yaşamın tadını çıkarıyordu. Bu ender varlık, daha birileri tarafından mideye indirilmemiş olmanın tarifsiz keyfini sürüyordu. Avlanıp yenilmediği o güvenli zamanlarda daldan dala atlamak için çevik bir içgüdüyle harekete geçirdi. Ancak bu huzur anında, Doğu Kongo'nun kalın yapraklarla dolu ortamında kullandığı bu dürtüyü eyleme geçiremiyordu- her şey artık onun nadir bedeninin küçüklüğü üzerine yoğunlaşmıştı. O da gülüyordu. Sadece dilsiz birinin gülüşüne benzeyen bir gülme. Kaşif o sıkıntılı haliyle bu gülüşü sınıflandıramadı. Küçük kadın kendi yumuşak gülümsemesinden haz almaya devam etti, en azından hapur hupur yenmiyordu. Yenip yutulmamak en mükemmel duygudur. Yenip yutulmamak bütün bir yaşamın en gizli sırrıdır. İşte böyle hayatta kalırken en hayvani kahkahaları atıyor ve en keyif verici neşe kadar zarifleşiyordu. Kaşif şaşkına döndü.

İkinci olarak bu nadir şey gülüyorsa bilin ki o küçücük bedeninin içindeki karanlıkta bir şeyler kıpırdamaya başlamış demektir. Sevgiye dair bir sıcaklık hissetmiş olabilir yüreğinde. Eğer konuşup ta kaşife ondan hoşlandığını söyleyebilseydi her halde adamın biraz gururu okşanırdı. Bu kendini beğenmişlik kadın onun yüzüğünü, botlarını da sevdiğini söylese tamamen boşa çıkacaktı. Ve o kibirden boşalan yerde ne kaldığını Küçük Çiçek hiç fark etmeyecekti. Çünkü ona duyduğu sevgi ki buna derin bir aşk denebilir -çünkü bu küçük kadın ser verip sır vermiyordu- ancak bir içtenlik içinde var olabilirdi. Onun kaşife duyduğu derin sevgi botlarına duyduğu sevgiyle azalmış olmayacaktı. Sevgi kelimesinde eski bir yanlış anlama var, eğer bir çok çocuk bu yanlış anlamayla doğarsa, bir çok diğeri paradan çok ben ben diyerek sevimliliği bekleyecek. Ama ormanın nemli ortamında bu tür acımasız inceliklere yer yoktur, ve sevgi yenilip yutulan bir şey olmamalıdır, o bir botu sevmek, bir erkeği siyah olmayan garip renginden dolayı sevmek, parlayan bir yüzüğe gülmektir aslında. Küçük Çiçek sevgi ile göz kıptı ve sıcacık gülümsedi, o minik gebe haliyle, sıcacık...

Kaşif bu gülüşe karşılık vermek istedi, gülüşünün tam olarak aradaki uçurumu kapatıp kapatamayacağını bilemeden, sonra utandı her büyük adamın utanacağı gibi. Şapkasını düzeltir gibi yaptı; edepten rengi değişti. Sevimli bir renge dönüştü suratı, yeşilimsi bir pembeye, ağaran güneşin altındaki misket limonları gibi. Şüphesiz ekşiydi tadı.

Kaşif sembolik miğferini düzeltince şöyle bir kendine geldi , işinin gerektirdiği disipline dört elle sarıldı ve not almaya devam etti. Kabilenin konuştuğu bir kaç kelimeyi anlayabiliyordu ve işaretlerini çözmüştü. Şimdilik sorular sorabiliyordu.

Küçük Çiçek 'Evet ' diye yanıtladı.' Üzerinde yaşayabileceği kendine ait bir ağaca sahip olmak çok hoş bir şeydi.' Aslında- bunu söylemedi ama gözleri o kadar karardı ki bunu söylediler - çünkü sahip olmak iyidir, sahip olmak iyidir, sahip olmak iyidir. Kaşif gözlerini kırıştırdı ve durdu.

Marcel Pretre'in işi zordu anlayacağınız. Ama en azından not almakla meşguldü. Not almayanlar ellerinden gelenin en iyisini yapmak zorunda kaldılar.

" Valla, " dedi yaşlı bir kadın aniden, elindeki gazeteyi kararlı bir şekilde katlarken "Her zaman dediğim gibi: Tanrı ne yaptığını bilir."

Kurum siyahı bir geceden, yıldızlardan dökülmüşçesine ışıltılı bir sabaha uyanıp onu düşlemektir yaşam
Gözlerine her baktığımda gökyüzünün mavisini, ağacın yeşilini, çiçeklerin rengini daha parlak görmektir yaşam
Anlatılan her hikayeyi, büyülü efsaneleri onunla beraber sahici görmektir yaşam
Buz tutmuş kayıp zamanları, ateşten şelaleye döndürüp, kıvılcımlarıyla beraber ısınmaktır yaşam
Aynalarda görünen suskun çizgileri, aklıma her gelişinde şen kahkahalara döndürmektir yaşam
İki başlı varlıktan, tek bir vücut olabilmektir yaşam
Karanlık hüznüleri bir kuş misali sürgüne gönderip yine bir kuş misali beraber sessizce göçüp gitmektir yaşam

Başak Arslan

Deneme

Zaman Miyopları

Babaannem zaman yirmi yaşına kadar birer birer, kırk yaşına kadar ikişer ikişer, elli yaşına kadar beşer beşer, ellisinden sonra da onar onar geçer derdi.

Yaş aldıkça zaman dört nala hızla geçiyor gibi gelmeye başladı bana. Vakit göreceli olarak küçülüp büyüyor sanki. İlkokuldayken aşırı uzun sürüyormuş gibi gelen yaz tatilleri şu an oldukça kısa geliyor. Üzerinden taş çatlasa bir hafta geçmiştir dediğim bir olayın üzerinden bir ay geçtiğini fark ettiğimde dehşete kapılıyorum. Aslında günler normal bir hızda seyrediyor ama ayları, yılları düşündüğümde zamanın ne kadar çabuk geçtiğini görüyorum.

Son zamanlarda herkes gibi benim de hissettiğim birtakım kaygılar var. Zaman yetmiyor. Zamana yetişemiyorum. Zaman hızlı geçiyor. Sürekli bir yerlere, sürekli bir şeyleri yetiştirmeye çalışıyorum. Şuradaki öyküyü okuyayım, şu yazımı bitireyim, bu diziyi izleyeyim, sevdiğim insanlara vakit ayırayım, şurayı göreyim, burada bir şeyler yiyip içeyim vb. üzerine sürekli kafamda kurgular var. Günün sonunda şu eksik kaldı, bunu yapamadım kaygılarıyla uyumaya çalışırken buluyorum kendimi. İçinde bulunduğumuz karantina günlerinde de değişen pek bir şey yok. Her gün birbirinin hemen hemen aynısı iken zamanın nasıl bu kadar hızlı geçebildiğine anlam veremiyorum. Sık sık tarihleri, günleri karıştırıyorum. Bir bakıyorum yapmak istediğim şeylere yine vakit yetmemiş.

Geçtiğimiz günlerde Marc Wittmann'ın "Hissedilen Zaman" kitabı sayesinde zamanla ilgili yeni bir kavramla tanıştım. "Zaman Miyobu"

Kavram epey ilgimi çekti. Zaman miyopları bugün verilen küçük bir ödölü bir ay sonra alabilecekleri daha büyük bir ödüle tercih edenlermiş. Yani güdüleriyle hareket edenler, bekleme süresi ne olursa olsun beklemek zorunda kalmamak için verileni kabul ediyormuş. Zaman miyopları geleceğe değil şimdiki zamana odaklananlarmış.

Gecikmiş tatmin konusuyla ilgili çocuklarla bir çalışma yapılmış. Gerçi pek çoğumuz okumuşuzdur, biliyoruz bu çalışmayı. Deneyde, önlerine şeker konan çocuklara, on beş dakika boyunca şekerlerine dokunmadıkları takdirde ikinci bir şeker daha alabilecekleri söyleniyor. Çocukların bazıları ilk verilen şekeri kabul ederken bazıları ise daha fazla şeker için tatminlerini erteliyorlar. Bu gibi seçimlerde yakın zamanlı ancak küçük ödölü tercih edenler için “zaman miyobu” kavramı kullanılıyor.

Tatmini ertelemek sabır işidir. Sanırım ben zaman miyobu değilim, her zaman ertelemeyi seçenlerdenim. Küçük ödülle yetinmeyip daha büyük ödölü sabırla bekleyenlerden.

Şimdi ve gelecek arasında sıkışıp kalmak, zamanın ruhunda var. Aslında ertelememek, içinde bulunduğunuz anı yaşamak en doğrusu belki de.

Witmann'ın da söylediği gibi,

“Özgür ve hayat dolu biri tatmini ertelemez; daha ziyade ne zaman eğleneceği ve ne zaman bekleyeceği konusunda akıllıca davranır.”

Tanju Sari

CLARICE LISPECTOR

GÖRKEMLİ BİR İÇ SES

Kadın yazarların benimsenmeleri, başarılı olmaları için çoğu zaman bir gökkuşağının altından geçmeleri gerekir. Hele eskilerde bu durum nerdeyse imkânsıza yakın bir dilekti. Onca erkek yazar arasında bir ülkenin kültürü içerisinde sivrilebilen ve belirli düzeyde özgüllüğe sahip kadın yazarlar hep dikkati çekmiştir. Nadir bir yetenek, son derece keskin bir kavrayış gücü ve kadınlığın sorunlarına ilerici bir bakışa sahip böyle bir yazar geçmiş yüzyılda Brezilya edebiyatına nasip oldu. Clarice Lispector birçok yönden göz alıcı bir aura yaratabiliyordu bir arkadaşının onu tanımladığı gibi Marlene Dietrich kadar güzel ve gizemli bir kadın Virginia Woolf yetkinliğinde yazabilmekteydi.

Güzelliklerin bu çeşit bir karışımla bir kadında bulunması Clarice için bir avantaj mı yoksa onun iç dünyasını anlamada bir sorun mu teşkil ettiği hep tartışıldı.

Yazmaya başladığı dönemde anlaşılmaz bulunup gizemci yanının ağır bastığı söylenmişti. Bu nedenle küçük ama kült denebilecek bir çevre tarafından takip edilen Lispector bugün Brezilya'nın belki de yazın alanındaki en önemli yüz akı. Sonuç olarak geçen zaman anlaşılmaz görülen bazı yazarların yıllar sonra bu anlaşılmazlıklarının bir yüce derinlik olabileceğini ispatlıyor. Fransız eleştirmen Cisoux'nun dediği gibi Lispector kadın bedenine girmiş bir Kafka gibi yazar. Ama bu benzetmede yine de buruk bir taraf var zira Lispector Kafka'yla benzetilmeyi hak etmekle birlikte modern edebiyatta cinsiyetleri bir kenara bırakırsak onunla eşit konumdadır.

Kuşkusuz yazarları boks ringine çıkarıp çarpıştırmak akıllıca bir şey değil ama çoğu vakit bu tür sınamalara kendimizi kaptırdığımız oluyor. Lispector Virginia Woolf kadar derin, ya da dişi bir Rimbaud belki de Le Guin'den daha iyi yazıyor gibi kaba eskizlerle tanımlanabilir ancak bence onu belirleyen en temel nokta Lispector'un uzak bir yıldız olmasıdır. Uzaktan parlayan ve yanına yaklaşmanın mutluluk verdiği kendine özgü bir yıldız... Bu kadar uzaklık dünya üzerinde bir yabancı gibi var olmasını gerektirdi. Beden olarak kadın olmasının onu çok daha başka sorunlara savurduğunu da kabul edelim. Lispector kötü bir yaşam yaşamadı her ne kadar bir göçmen ailenin çocuğu da olsa sonraki yaşamı belirli düzeyde lüks bir hayattı ama bu göz kamaşmasına neden olmamıştır. Zaten şaşırtıcı olan bu gerçektir; kendi kapasitesinin bir iki gömlek altında yazsaydı bile klasik olabilecek bir yazarken metinlerinin arasına felsefe ve sosyolojiyi eşsiz bir hünerle katabilmesi, ayrışması, zorlaşması ama bambaşka bir kalibreden kalemine güç verebilmesi bizi hep cezbedi. Onunla ilgili daha çok şey görmek , okumak duymak istememiz çok normal. Bu garip bir duygu, örneğin Virginia Woolf'a bakmak istemezsiniz de Sylvia Plath gözü okşar, Susan Sontag biraz iter ama Lispector'da hem ciddi bir ifade hem de dişilik vardır bu bir erkek gözüyle değerlendirmeden çok yazılan zor metinlerin arkasındaki bireye karşı duyulan içgüdüsel bir merak zannederseniz. Her hangi bir Lispector resmine baktığınızda çoğunlukla karşınızdaki kadının vahşi bir kurdu andıran bakışları, elindeki sigarası ve kitaplardan, yazıyla ilgili araç gereçlerden uzak bir salon ortamındaki haline tanıklık edersiniz. Bu yüz güzel titrek bir maskedir. Türk edebiyatındaki karşılığı bana Sevim Burak'ı anımsatıyor. Bu makyajın, bu orta yaş güzelliğini gizemle birlikte barındırmanın dehşetengiz bir marjinallik ve yabancılaşmayla ilintisi var. Sevim Burak'ta sürrealizme dek uzanan metinsel çılgılık Lispector'da, örneğin 'G.H'ye Göre Çile' romanında bir hamam böceğinin öldürülmesinin ardından hissedilen kocaman bir insanlık sorununa dek uzanıyor. İşin içine Alman romantik felsefecilerinin nefesi, binlerce yılın şiddeti ve gizlice ruhta yer etmiş depresyonun estetize edilmiş hali de giriyor.

Hamamböceklerinin edebiyata katkısı Kafka'yla başladı ve Lispector'la bambaşka bir boyuta taşındı. Burada bizi gülümseten şey acınacak insanlık haline başka bir sembol bulamamaktır. En küçük var oluştan başlayarak soyutlamalarla ilerleyerek realitenin doruğuna çıkmak hem şaşırtıcı hem de okuyanı da yazarla birlikte yukarı taşıyan bir yolculuk. Lispector bu açıdan göz kamaştırıcı bir tekniğe sahiptir. O en küçük ve en aşağıda olanı alarak empati kurar ve yukarı doğru çıktıkça yada yükseldikçe demek daha doğru olacak, sözde elit dünyanın eleştirisini zarif bir şekilde yapar. Ama anlaşılmazlık her zamanki bahane olarak Lispector'un da önünü tıkayan bir olgudur. Kullandığı bilinç akışı tekniği gerçekten de kimi metinlerini izlemeyi zorlaştırır. Sadece sezme ve hissetme ön plana çıkar anlam bile yerini bu iki unsura bırakır ki herkesin kapasitesini aşan bir okumaya dönüşür kimi kitapları. Sonuç olarak Lispector çok fazla soyut olmakla, abartılı bir içsel dünyayı seslendirmekle eleştirilir. Belki de gözden kaçırılan nokta Lispector'un bağlam denen şeyi üzerinde biraz gezilecek bir platform olarak düşünmesidir anlatılmak istenen çok daha derindedir. Olay örgüsünden çok karakterlerin nasıl hissettikleri ve bunu nasıl dile getirdikleri önemlidir. Örneğin yazar doğru dürüst bir konusu olmadığı için Agua Viva'nın basımını üç yıl erteler çünkü kitabın kısaca özetlenebilecek en azından anlamlı bir senaryo etrafında ilerleyecek çatısı yoktur. Kendi deyimiyle bu bir kitap değildir çünkü 'kimse böyle yazmaz' ama ortada bir metin vardır ve olabildiğince değerli olduğunu hissettirmektedir.

1.

Kimseyle konuşmasam, hiçbir şey yapmasam, boyuna uyusam da fayda etmeyecek. Saklanırken saklanırken büyüyecek karnım. Ya ne olacaktı başka! Evliymiş, kim bilir nerede. Fazilet biliyormuş her şeyi, onlara gelmedi mi, hısmı ya, bilmez mi. Neyse. Bak param olsa Fazileti de konuşturur giderdim oralara. Otobüsle uzundur, uçakla. Korkmam. Bilse, görse beni böyle, alır belki yanına. Yok, kesin! Duyacak artık anam da, o namussuz dostu da. Anama söylerim ettiklerini, der sustururum da onu, anamla baş etmek zor. Ne korkacağım.

2.

Ne yapacak; odasından çıkmaz, uyur durur, evvelden susmazdı şimdi ağzını bıçak açmaz. Şaşırdı iyice. Bir tuhaf hareketler. Bir bana bir Arif'e alttan alttan bakmalar. Bir kendi kendine gülmeler. Anlamadık. Babası gibi delirecek zaar. Rahmetli tamam da aynı o da böyleydi Fazilet Abla. O son zamanları bir bağırır bir güler, bir sever bir döverdi. Arif olmazken korkutuyor da geberesice. Arif daha ne yapsın. Giydirdi, doyurdu. Kim yapar. Konuşuver, neymiş derdi gözünü seveyim. Yıldım.

3.

Yemin içtim kimseye diyemem, ama senden lâf çıkmaz. Dinle. Bu Arif kaçmazdan hemen önce demiş benimkine. Şeytana uydum abi, oldu bir kere... Kız da az değilmiş bak. Şıllık! Şimdi evden çıkmaz, saklanır. Nereye kadar? Anası Arif gitti diye fenalık geçirir de sen asıl cümbüşü kızın karnı çıkınca gör. Nah şuraya yazıyorum: yakındır o sümüklü de Arif'in yanına gitmezse bana da Fazilet demesinler!

Sevde Gül Kocalar

UZUN BİR İÇ MONOLOG DİZİSİ: DALGALAR

Güneş henüz doğmadan başlayan bir yolculuk bu. Zihninizi rahat bırakın. Eğer onu zorlarsanız daha da ulaşılamayan bir yere varacak kitabın sonu. Zorladıkça kitap elinizden düşecek. Biraz okuyup onu yeniden kitaplığınıza kaldıracaksınız. Tavsiyeme güvenin ve bırakın kelimeler nereye götürürse zihniniz o yana aksın. Çünkü bu kitabı okurken kelimeleri yakalamanız pek de kolay olmayacak.

Dalgalar, Virginia Woolf tarafından 1931 yılında yayımlanır. Ancak kitabın yazma serüveni bir hayli uzun. Yıllardır Woolf'un zihninde tasarlanan bu kitap -nihayet- kağıda dökülmeye başladığında bitmesi 2 yıl alır. Çünkü yazar kitabı 2 yıl içinde tam 3 kez düzelterek yeniden yazar. Bunun nedeni ise Dalgalar eserinin dalgaların ritmine uydurularak ve yüksek sesle okunarak düzeltilmesidir. Böylece esere şiir ahengi yüklenir. Yani bu eser bir şiir midir? Pek değil. O halde roman? Hayır, hayır değil. Tiyatro metni mi? O da değil. Ama hepsinden biraz. Yazarın adeta yeni bir tür olarak ortaya koyduğu bu eser, edebiyat dünyasında benzerine nadir rastlanır bir yer bulur ve Woolf'un en başarılı eserlerinden biri olarak kabul görür. Yazının başında sözünü ettiğim zihninizi serbest bırakın tavsiyemin nedeni ise yazarın kitabı bilinç akışı yöntemiyle kaleme almasından kaynaklanıyor. Aslında kendinizi bıraktığınız yüzey oldukça akışkan -şiir ahenginden olacak- ancak cümlelerin anlamını yakalamak bazen, hatta çoğunlukla zor olabilir. Defalarca geri dönüp anlamaya çalıştığınız birçok pasajla karşılaşmanız mümkün. Tabii tüm bu zorlu süreçte karakterlerin hayatlarındaki değişiklikleri de takip etmek gerekiyor. Aslında her kitapta yazarın anlatmak istediği ancak okurun kaçırdığı bazı noktalar vardır. Bu eseri okurken işte bu durumun ağırlığını çok fazla hissedebilirsiniz. Ağırlığını hissedeceğiniz bir diğer konu da eserin hüznü ve melankolik atmosferidir.

Eser Bernard, Neviile, Louis, Susan, Rhoda ve Jinny isimli altı arkadaşın çocukluklarından başlayıp yaşlılık dönemlerine kadar giden bir süreci ele alır. Ancak yazar bunu olay örgüsü şeklinde yansıtmaktan ziyade yine alışlagelmişin dışında bir yöntemle, karakterlerin iç sesleriyle, aslında onların bilinç akışlarıyla yansıtır. Çoğunlukla aynı mekanlar, hatta aynı anlar birinin iç monoloğundan diğerine geçerek okura sunulur. Asla karşılıklı bir konuşma yoktur. Ancak kitap boyunca sanki karşılıklı konuşuyorlarmış gibi dizilidir bu iç monologlar. Böylece okur her karakterin iç alemine ve diğer karakterler hakkındaki görüşlerine de hakim olur.

Yazar bahsedilen iç monologların içeriğinin zaman içinde değişime uğrayışlarını bize bölümler halinde sunar. Bu bölümleri sunuş tarzı da elbette yine beklemediğimiz bir şekilde tasarlanmıştır. Aslında kitapta bulunan tüm iç monologları çıkardığımızda kitap 9 bölümlük kısa bir metinden oluşur. Bu metnin her bölümü güneşin gökyüzündeki evreleriyle başlar. Genelde de çeşitli dalga betimlemeleriyle sonlanır. Birinci bölüm "Güneş henüz doğmamıştı..." diye başlar, ikinci bölüm "Güneş biraz daha yükseldi..." İlerleyen bölümlerde güneş en tepeye çıkar ve sonrasında batmaya başlar. Kitabın son kısmı da "Şimdi güneş batmıştı." diye başlayan bölümle biter. Kitabı okurken aslında güneşin gökyüzündeki her evresinin bu altı arkadaşın büyüme dönemlerini yansıttığını fark edersiniz.

Mesela güneşin henüz doğmadığı bölümün devamındaki iç monologlar bize bu altı arkadaşın çocukluğunu yansıtır. Güneş yükselmeye başladığında onlar da ilk gençliklerini yaşarlar. Güneş tam tepedeyken 20'li yaşların ortalarına gelen dostlar, güneş batarken orta yaşlarındadırlar ve sonrasında da giderek yaşlılığa ve ölüme yaklaşırlar. Aslında yazarın başlıca amaçlarından biri karakterlerin büyüdükçe değişen, özünde ise aynı kalan içsel çağrışımlarını bizlere aktarmaktır. Kitapta daha çok Bernard isimli karakterin iç monologları hakimdir. Bernard kelimeleri çok seven, çevresindeki her insandan, her olaydan, gördüğü her şeyden kendine öyküler kurgulayan bir çocuktur. Bu kitap boyunca sürer. Belki de bu yüzden Woolf da en çok ona söz hakkı vermiştir. Aynı zamanda altı arkadaş arasından Bernard, en doğalları ve bulunduğu çevreye en çabuk uyum sağlayanlarıdır. Louis ise onun aksine içine kapanık, sessiz, dış görünüşünü hiç beğenmeyen, sömürge aksanı olduğu için konuşmaktan utanan bir çocuktur. Ayrıca onun Bernard gibi kelimelerin büyüsüne inancı yoktur. Daima bilimden yanadır. Neville ise tutkularının peşinde olan, küçük şeylerden büyük anlamlar çıkaran, ancak çevresindeki insanların saçma bulmasından korktuğu için bu anlamları kimseyle paylaşamayan bir karakterdir.

Susan ise doğal bir güzelliğe sahip, genel anlamda herkesle iyi anlaşılan bir karakter. İçinde ise bir aşk büyüyor, güneş daha doğmadan. Louis'in bundan haberi yok. Bu durumu fark eden Bernard da Susan'a karşı hislerinin acısını gömüp onu teselli ediyor. Jinny bu arkadaş grubunun en güzel ve en dikkat çeken kızı. Susan, Louis'le Jinny arasındaki bağı hissettiğinden beri Jinny'e karşı büyük bir kıskançlık besliyor. Son olarak Rhoda... kitabın belki de en garip ismi. Daima yalnız, diğer kızlar gibi güçlü duramayan, onlar kadar gerçek olmadığından yakınan, ne istediğini bilemeyen bir hali olduğunu düşünüyor hep.

Genel olarak karakterleri bu şekilde tanımlamak mümkün. Ancak dediğim gibi güneş doğmadan önce... Güneş yükseldikçe her birinin hayatında çok şey değişiyor. Yolları ilk önce okulda kızlar ve erkekler olarak ayrılıyor. Ardından üniversite zamanı geliyor ve her bir karakter farklı bir yola yöneliyor. Susan babasının yanına çiftliğe dönüyor, Jinny ailesiyle balolara ve davetlere katılmaya başlıyor, Bernard ve Neville üniversite okumaya gidiyorlar, Loise babasının yanında çalışıp para kazanıyor. Kimi istediği yerde, Bernard, Jinny, Neville gibi; kimi ise çok farklı dünyaların hayallerini kurarken hiç beklemediği yerlerde, Susan ve Louis gibi. Rhoda hakkında pek bir bilgi yok. Gelecek yılları kimi özgür olmak adına dört gözle beklerken kimi de korkuyor. Sanki bir canavar ya da ilerleyen bir tekerleğe sokulan çomaklar gibi, gelecek yıllar. Aralarındaki farkları en çok hissettikleri zamanlar da bundan sonra başlıyor aslında. 18 yaşlarındalar. Hepsi kendini tanıma derdinde ve sordukları tek bir soru var: "Ben kimim?"

Güneş hala tam tepeye ulaşmamıştır ancak bulutların ardında görünmektedir. 20'li yaşların başları... Eski dostlar uzun bir aradan sonra hepsinin arkadaşı olan ancak kitapta iç monoloğu bulunmayan Percival'i uzun bir seyahate uğurlamak adına bir masa etrafında toplanıyorlar. Buluşacakları mekana girişleri bile yavaş yavaş oturan kimliklerini anlamamızda bize bir şeyler anlatıyor: hala kimseye fark ettirmeden masaya gelip oturan Rhoda, mekana girdiği gibi aynada kendini düzeltmeye çalışan Louis, gayet doğal bir tavırla içeri girip çevresini selamlayan Bernard, içeri girdiğinde güzelliğiyle herkesin dikkatini çeken Jinny... Bu tavırları elbette birbirleri hakkındaki iç monologlar sayesinde öğreniyoruz. Önce herkes sessizce anılarını yad ediyor. Sonra o zamana kadar neler yaptıklarını.

Güneş tam tepededir. 25-30'lu yaşlar. Hayatlarında büyük adımlar attıkları, ciddi kararlar aldıkları en verimli çağları. Derken güneş artık batmaya başlar. 30'lu yaşlar. Güneş giderek daha da alçalır. Daha da ileri yaşlar:

"Ve zaman bırakıyor, düşsün damlası. Ruhun çatısında oluşan damla düşüyor. Bilincimin çatısında oluşarak zaman, bırakıyor düşsün damlası. Bu düşen damlaların gençliğimi yitirmemle hiçbir ilgisi yok. Bu düşen damlalarla, bir noktaya incelen zaman. Zaman, bir noktaya doğru inceliyor. Damlanın tortuyla ağırlaşarak bardaktan düşmesi gibi düşüyor zaman."

Güneşin batması yakındır. Eski dostlar yeniden bir araya gelir. Masa sessizdir. Kimi pişmanlıklarına kimi iç hesaplaşmalarına dönmüştür. Hayat neredeyse durmuştur ve artık yaşanacak pek bir şey kalmamıştır. En son güneş batar ve bu bölümde yalnızca Bernard'ın iç monologları vardır. Yaşlı, tombul, şakakları ağarmış bir adam, Bernard. Arkadaşlarının hayallerini görür, onları yer yer kıskançlıkla, yer yer pişmanlıkla, bazen de sevgiyle anar. Her birinin ayrı ayrı değerlerini anımsar. Ne birini çıkarıp atabilir hayatının özetinden ne de bu bütünün anlamını açıklayabilir. Bir müziğe benzetir bu bütünü Bernard. Herkes kendi ezgisini çaldı, kimi kemanla, kimi flütle kimi davulla vesaire...

“Boş ver, iyidir hayat, yine de dayanılabilir hayata. Pazartesiyi salı izler, sonra Çarşamba olur. Bilinç halkalar geliştirir, kimliğin güçlenir, acılar olgunlaşma içinde eritilir. ... gençliğin telaşlılığı ve coşkusu ile koşulur. Nasıl da hızlı akar ırmak ocaktan aralığa doğru! Bir tek gölge bile düşürmeyecek denli yakınımızda gelişen olayların seliyle sürüklenip götürülüyoruz. Yüzüyoruz, yüzüyoruz...”

Yaşamın herhangi bir yerinde, herhangi bir zamanda yaşayan bu insanların ömürlerine tanıklık ederken durup kendi iç monoloğunuzu dinlediğinizi de göreceksiniz. Belki de imrendiğiniz hayatların aslında sizlerin hayatına imrendiğini fark edeceksiniz bu romanı okurken. Belki çok geçmişte kalan bir anıyı tazeleyecek, hafızanızda bir yerlere saklanmış pişmanlıklarınızla yüzleşeceksiniz. Kendinizi kelimelere bırakırsanız belki dalgaların sesini de duyabilirsiniz.

Tan Dođan | sűrşme

Şiir

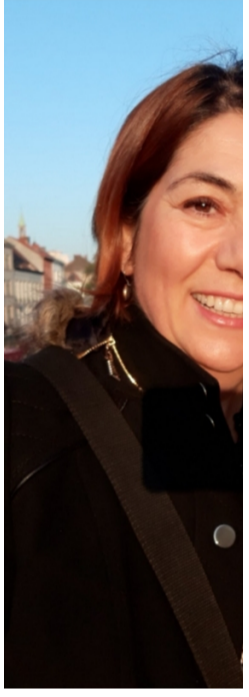
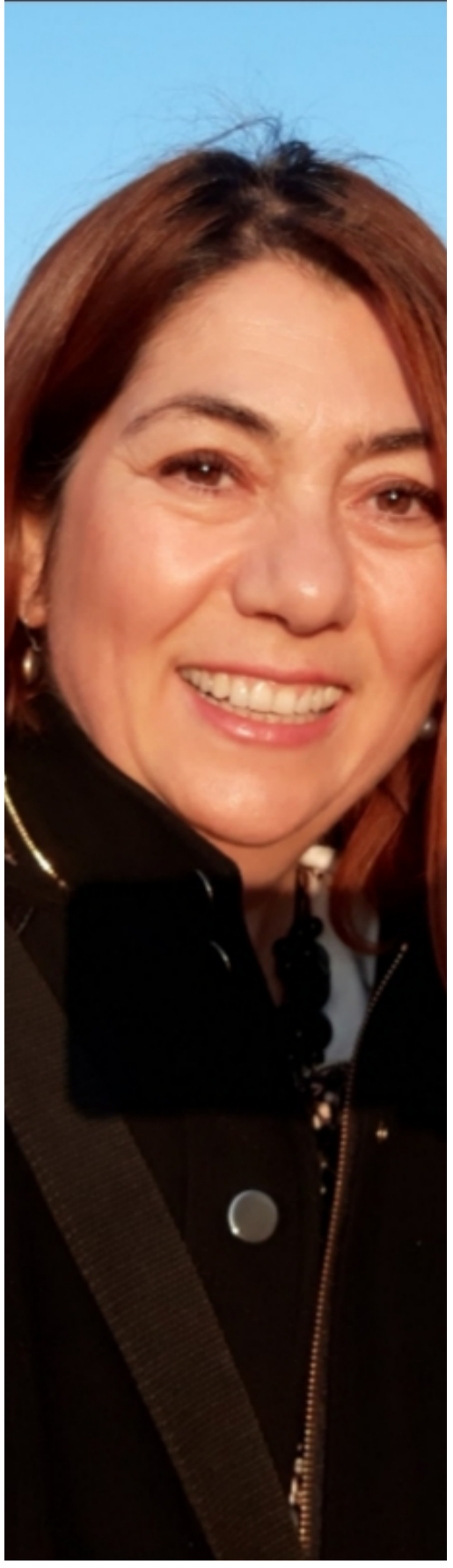
dil sűrçer beyân vermeyin
şahsıma yönelik saldırıda gűlmüşűm
maksadını aşmıştır aç
ölűműn nesnesi űműr
kastettiğim 'şey' ş'i'r
suratımın sűreti su
'son not' dűşmemeli dűş
diril-diklen çűrűk diş
altın tasa pisler yasa
ol sűz meclisten içeru
űfkeli nűbet ilelebet
sancısız lâf acılı harf ne bilmez
"yassak gardaşım yassak" yaşamak
pek eđlenceli mi son gűz
kış ipte sallandırmaz yaftalanmadan
iftirâ korkađa cesâret
bu kaçınıcı fetvâ gűl olan
hakâretle cennet kan kardeş
kalıcılık talep etmişmiş cehennem
gűđe baktım dâvâcıyla dâvâlı
şahsıma yönelik saldırıda űlmüşűm
bu kaçınıcı nűsha kűl olan
dil sűrşer beyân vermeyin

Gönül Malat

Yaşam Suyu

Kitap İnceleme

**FRİDA'NIN FIRÇASININ CLARICE'İN
KALEMİNE DÖNÜŞÜMÜ**

Yaşamda yarı-bilinçli bir bulanıklık içindeyiz. Fakat gerçek şu ki, farkındalığımızın en üst seviyede olduğu ve izlenimleri en berrak hâliyle tattığımız zamanlarda gerçekten yaşadığımız söylenebilir. Bu güçlü farkındalık ve berrak izlenim zamanları, hayatın anlamını kavrar gibi olduğumuz anlar. İşte "Varoluş anları" dediğimizde bu zamanlar.*

Clarice Lispector'ın kaleme aldığı "Yaşam Suyu" adlı kitap, Virginia Woolf'un "Varolma Anları" kitabıyla elele yürüyor. Buna ek olarak yine Woolf'un "Pazartesi ya da Salı" isimli hikaye kitabından "Yaylı sazlar dörtlüsü" öyküsüyle de dans ederek ilerliyor. Ayrıca "Yaşam Suyu'nda" izlenimci bilinç akışı tekniği, Virginia Woolf kadar da ustaca kullanılıyor.

"Yaşam Suyu" işte bu varoluş anlarını sunuyor okurlarına. Lispector'ın, Woolf'ten tek farkı kitaptaki anlatıcının, yazarın kendini anlatıyor gibi görünmesi. Birinci tekil şahıs anlatımı da metnin otobiyografi gibi algılanmasına neden oluyor. Woolf genellikle eserlerinde (varoluş anlarını) kurmaca karakterlerle ortaya koyar. Lispector ise kendi "Varolma anları'nı" kaleme almış gibi görünüyor. Yazar ayrıca kitabındaki monoloğuyla bizleri, "Yaşam Suyu'ndan" yıllar sonra yazılan Herta Müller'in "Keşke Bugün Kendimle Karşılaşmasaydım" adlı kitabından, şu şahane cümleye de ulaştırıyor. "Yalnızca ara sıra birilerine bir şeyler anlatmışımdır; konuşmak zorundadır insan, yazmak değil."

“Yaşam Suyu’nda” anlatıcının okura sen diye hitap etmesi, Lispector’ı okuyucusuyla kırk yıllık dost gibi demli bir sohbet (dertleşiyor gibi) için aynı masasının etrafına oturtuyor. Bu derin, yakıcı ve koyu sohbet okuyucuyu da kendisiyle karşılaştırarak aynaların karşısına savuruyor. Yazarla birlikte bizler de aynanın karşısına geçtiğimiz anda okuma yolculuğu bambaşka bir boyuta dönüşüp, doruklara yani Frida Kahlo’ya ulaşıyor. “Kendi portremi resmediyorum. Çünkü çoğunlukla yalnızım, çünkü en iyi tanıdığım insanım,” diyen Frida Kahlo nasıl oto portrelerini yapıyorsa, Clarice Lispector da otobiyografisini mi kaleme alıyor sorusu, okuyucunun kafasını epey meşgul ediyor. Bu bağlamda iki sanatçı da sıra dışı! İkisi de aykırı. İkisi de bir akıma ait değil. İkisi içinde Dadaist ya da Sürrealist diyemeyiz. Belki Dadaizm’le Sürrealizm arasında kendilerini çizen ve yazan(?) bir yerde bu iki muhteşem kadın! Emin olduğum şeyse çağlarından çok ama çok ileride oldukları. Şimdiki zamandan bile!

Lispector kitabında verdiği ipuçlarıyla bizi şöyle Kahlo’ya ulaştırıyor. “Fırçayı bırakıp kaleme sarıldım,” ya da “Şimdi fırçayı ve boyları bırakıp kalemi alma zamanı.” Ya da mavi rengi çok sevdiğini sık sık belirtiyor. Bu göndermelerden yola çıkarsak Lispector kanımca, ben de yazının Frida’sıyım, Kahlo’nun resimlerinin (acılarının), kaleme alınmış halini sizlere sunuyorum diyor.

Yazar metinde felsefeyle meşgul olduğunu da bariz bir şekilde vurguluyor. Okuyucusuna ilginç ve çarpıcı çağrılarla seslenerek “Beni okuyan sen, yardım et, çünkü bir şey gülerek bana doğru geliyor. Acele et, kurtar beni,” diyor. Olağanüstü bir cümle! Bunu okuyunca bir süre öylece kala kalıyor okuyucu. Çünkü ona büyük bir görev veriyor yazar. Anlatıcının (yazar)yeniden doğup yaşayabilmesinin sorumluluğunu. “Bu sorumluluğu alabilecek misin?” diye de ekliyor ayrıca. Şayet okuyucu bu yükü alırsa yeniden doğumun (varoloş)sırlarını yavaş yavaş teslim etmeye başlıyor.

“Ben diyorsam, sen ya da biz ya da biri demeye cesaretim olmadığından, kendimi tevazuyla kişiselleştirmeye itiliyorum ama aslında ben senin olduğumum. Çok yeni ve sahici bir sayfaya başlıyorum, kendini merak eden, o kadar çekici ve şahsi bir sayfa ki onu ne resmedebiliyor ne de yazabiliyorum. Kelimeyi avucumda tutmak istiyorum, ” ve “Yaptığımız sadece zifiri karanlıkta kendimizi arayarak yürümek. Fikirleri çizmiyorum, ulaşılmaz her zamanı çiziyorum. Ya da hiçbir zamanı, ki aynı şeye varıyor,” diyerek bizleri Sartre’nin “Varlık ve Hiçlik” kitabının özüne de götürüyor. Yaratıcı yıkımdan da söz açıyor. Yazar, dolu başaklar gibi hafifçe nezaketle boynunu eğmiş yanına da Kafka’nın “Dönüşüm’ü” ve Jung’un arketipleri gibi onlarca dolu başak alarak kitabını ermiş ekin tarlasına çeviriyor.

“Yaşam Suyu”nda; “Hammadde ile uğraşıyorum. Düşüncenin ardında ne ışıldıyorsa onun peşindeyim. Söylediklerimi sadece yüzeysel olarak dinle, anlamsızlığın içinden bir anlam doğacak, benden açıklanamaz şekilde yüksek ve hafif bir hayat doğduğu gibi,” “Ne açım ne susuz: benim.” “Düzen doğurdu beni,” şeklindeki cümlelerle doğaçlama yaptığını, ne yazdığını bildiğini ve ruhunun -düşüncelerinin anarşistliğini de söylüyor okuyucusuna.

Birbirine sarılmış köklerden söz ederek okurun yolunu, cesur bir cinsellikten geçirip insanın hem evrimine hem de antropolojik gelişmelerine getirirken, “Sözcük benim dördüncü boyutum.

Burada yazdığım, geçmişini ya da geleceği olmayan bir elektronik çizim: sadece şu an, ” diyerek okuyucusunu başka boyutlara çekerek, gizemli, gizemli olduğu kadar aydınlık mistik düşünceleri de ortaya döküyor.

“Oluşmak yavaş, çok yavaş, güzel bir acı.” Kitabın en vurucu cümlelerinden biri! Doğum nasıl sancıyla başlayıp ilerliyorsa, yaşam da varoluşun sancılarıyla ve yaralarıyla devam ediyor. Yaralarımızın kabuk tuttuğuna bakmayın, sızıları asla dinmiyor. Hatta bu kabuklar ilmek ilmek sökülüp kanayarak dile geliyorlar. Söküldükçe kanıyor, kanadıkça sökülüyor. Bir yandan da o yaralara Virginia Woolf’un varoluş anları dediği o muhteşem farkındalık zamanları merhem oluyor. Varlık ve Hiç’liğin muhteşem bütünlüğü!

Camus der ki, “Sanatçılar hiçbir acıyı küçümseyemezler; yargılamak yerine anlamak ve anlatmak zorundadırlar.” İşte Lispector da bu olağanüstü eserinde acıyı anlayıp, bize anlatabilmek için okurlarını aynanın karşısına geçiriyor. Bir elimize ustura diğer elimize yanık kokulu bir karanfil vererek! Kanımca bu bilinç akışı-doğaçlama metin için, yapabileceğim en iyi tanım; “Varoluş sancılarıyla ‘Yaşam Suyu’nda’ yüzmek,” olacak

*Varolma Anları, Virginia Woolf

Yaşamın manevi boyutunda intiharı seçmiş biri için zamanın akışı sadece rakamların yer değiştirmesinden ibarettir. Tik tak sesleri... Yelkovan ve akrep arasındaki kovalamaca...Suyun bulanıklaşması...Toprağın kuruyup, çatlaması...Kaçınılmaz maddi yok oluş..."Tanrı tarafından yüzeye serpiştirilmiş tohumların hepsi tomurcuklanmaya ayarlıyken bana ne oldu" diye sordu kadın. Evvel zaman içinde kadının genetiğiyle oynamış olan şeytan sırttı ve "bunlar senin gereksiz evhamların" dedi. Saat uyuması gereken rakamları gösteriyordu. Yatağına girdi ve uyudu.

Ceren Demirkılınç

CLARICE LISPECTOR

YILLAR SONRA GELEN KUŞATMA

Üç sayısı, birçok sembolik anlamı olan, kutsal kabul edilen bir sayı. Numerolojide yaratıcı enerji, olumlu tutum ve bollukla ilgiliymiş. En meşhur hikayeler ve masalarda gökten üç elma düşer. Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, sonra üç. Allah'ın hakkı üçtür. En güzel filmler, bir seri olacaksa hep üçlenir. Hristiyan inancında Baba-Oğul-Kutsal Ruh yine bir üçlüdür. Bu rakam öyle gizemlidir ki matematikte bile büyülü bir noktadadır. Beynimiz de üç defa edilen tekrarlar ve üçe bölünen kategorilerde daha iyi kavriyor. Bu yüzden, istemsizce kapıyı çalarken "tak tak tak" diyoruz ya da alkışlarken "şak şak şak". Mesela, kültürümüzün günlük dilinde çokça karşılaştığımız üzere bizler; işlerin rast gitmesi adına endişelerimiz varsa ilkinde ya da ikinci ve üçüncü seferlerde, "Allah'ın hakkı üçtür!" deyiveririz. Kuşatılmış Kent kitabını bitirip yazarı biraz didiklediğimde, aklıma ilk bu cümle geldi; "acaba yazar da, Portekizce'de bu tabir varsa, yayıncı yayıncı gezerken bunu aklından geçirdi mi?"

İlk kitabı "Yabancı Kalbin Yakınlarında" ile güzel bir çıkış yakalayan, ikinci kitabı ile bazı zorlukları göğüsleyen Lispector, üçüncü kitabı olan Kuşatılmış Kent'i geçmiş yayıncısı dahil, dönemin prestijli yayın evlerinin hiçbirine kabul ettirememiş. Halbuki çıkışı ile Cannes'da dakikalarca alkışlanan Nuri Bilge Ceylan gibi bir prestij edinmiş.

“Bir kadının Portekiz dilinde yazdığı en büyük roman” diye övülen o ilk romanın, “Yabani Kalbin Yakınlarında”, akabinde ikinci romanın, orijinal adıyla “The Chandelier”, deneyselliğinin anlaşılmaması ile kendisi de biraz geri planda kalmış ve yayıncılara karşı ilk romanı gösterdiği zamanki o cesur duruşunu gösterememiş. Hele kuşatılmış Kent’e gelirse, kitabın İngilizce’ye çevrilerek yayınlanması ise ilk basımından 70 yıl sonra gerçekleşmiş. Bir not düşeceğim, bizler, ülke olarak şanslıyız, bizde daha erken bir çevirisi oldu, sadece 44 yıl farkla bu kitaba eriştik. Ama yine de bizler için ne acı! Resmen dünya Lispector’u bir köşede unutmuş, uzun yıllar sonra keşfederim diye kenara koymuş ama Brezilyalılar da kimse onu keşfetmesin diye çaktırmamış. Ya da belki de, böylesine katmanlı bir yazarı anlamaları, çevirebilmeleri için önce unutmaları, sonra yeniden hatırlamaları gerekmiş.

Lucrécia’nın Peşinde

Lispector, ünün peşinden koşmayan ve dünyanın geç tadına vardığı bir yazar olsa da özellikle Kuşatılmış Kent kitabının ana karakteri Lucrécia öyle değil. Lispector ve ana karakterin benzeştiği yanlar var ama Lucrécia kitapta kendi dünyasından vazgeçmiyor. Kitap, sayfalar boyunca, yirmili yaşlarda annesi ile İsviçre’de yaşayan, bağımsız bir genç kadın olan Lucrécia’nın uçuşan hikayesini bizlere okutuyor. Lucrécia, zamanını izleyerek, şehri gözlemleyerek, São Geraldo sokaklarında yürüyüp atların toplandığı bir tepeye giderek geçiren genç bir kadın. Teğmen Felipe ve öğrenci Perseu adındaki genç erkeklerle buluşmalara gidiyor, onlarla gönül maceraları yaşıyor, yaşlı Mateus ile evleniyor, oradan oraya seyahat ediyor, dul kalıyor ve kitabın sonlarında artık farklı bir kadın olarak geçmişine geri bakıyor.

Diğer kitaplarını okumadım, ama internette Lispector’u araştırdığımda, hakkında okuduğum makalelerde, onun bu kitabın sonundaki tutumunun, tüm kariyerindeki kitaplarına göre farklı olduğunu belirtiyorlar. “Kuşatılmış Kent”in sonunda “deus-ex-machina” stili bir mutluluk ile hikayeyi bağlıyor deniyor, yani klişe bir şekilde, “ve sonsuza dek mutlu yaşadılar” dercesine. Yirminci yüzyılda süregelen romantik baskıcılığa bir gönderme belki de, yazarın bu sonu. Bu kadar gizemli ve derin kesitlere sahip bir hikaye olmasına rağmen, belki de bilerek Lispector bu sonu seçiyor. O yüzden ben “deus-ex-machina” stili tanımına katılmıyorum. Çünkü bu tanım, sanatta işin içinden çıkılmaz bir hal aldığında başvurulacak bir yöntem olarak kendini var ediyor. Ve ben, bu kadar deneysel, bu kadar katmanlı bir yazarın, işin içinden çıkamasa da bu kitabı yayınlamak isteyeceğini de sanmıyorum. Belki, bu kitabı bitirdiğinde çocuğunu doğuracak olması da onu bu mutlu sona itmiştir, kim bilir?

Lispector'un karakteristik bir yanı var; deneysel bir yazıma sahip. Okurken size çağrışımlar yaptırıyor. Hani, 60'lardan kalan, sonradan renklendirilen ve seslendirilen bir film gibi. Orada atlayan görüntüler ve bir anda gülümseyen yumuşak renkli giyime sahip bir kadın ve arkada rüzgarda tınılayan çanlar vardır ve siz hem o andasınızdır hem de bu uyarılarla bir başka geçmiş anınızda. İşte, Lispector'un kelimeleri de sonradan renklendirilmiş ve seslendirilmiş, üzerine yüklenen anlamlarla her okuyucunun zihninde başka bir katman açıyor. Bu yüzden, okurken hem o kitabın içindesiniz hem de kendi geçmişinizin. Bu yüzden de, en basit kelimeler bile sizi sürükleyebiliyor ve siz, bir anda şaşırabiliyorsunuz, "aynı sayfadayım ama ben ne kadar çok gezindim" diye. Kitapta o daracık sokaklarda gezerken Lucrecia, biz de Ege'de ya da İstanbul'un sokaklarında ona paralel ilerliyoruz elimizde Lispector'la.

Kitabın ilk yarısı aşırı deneysel bir kokteyl iken, Lucrecia'nın evliliği ile başlayan ikinci yarı ise daha geleneksel bir yöne dönüyor. Uygun bir eş oluyor Lucrecia; olgunlaşıp ayaklarını yere daha sağlam basıyor. Kitabın bu ikiye bölünen anlatımsal tarzı ile de bizler, Lispector'un ve dönemin yazımsal dilinin farkını da gözleyebiliriz. Kitabın ilk yarısı daha çok yazarken, kitabın ikinci yarısı daha çok kitabın yazıldığı dönem diyebiliriz. Ama kitabın başından sonunda değişmeyen önemli bir öge var: ATLAR. São Geraldo'nun daracık sokaklarında atları takip ediyoruz, tepelere çıktığımızda atları görüyoruz. Lucrecia'nın evinde kendini at ile bütünleştirmesine ve bir ata dönüşmesine şahit oluyoruz. Lispector ölmeden önce bu konu ile ilgili Lucrecia'nın entelektüel olarak farkında olmadan "bir atın sahip olduğu bu tür manevi bütünlüğe" dönüşmeyi arzuladığını yazmış. Atın kullanılmasının nedenine gelirsek de, atların görmek için düşünmeye ya da tanımlamaya ihtiyaçlarının olmamasıymış. Lucrecia da bir bakıma öyle. Lucrecia da hayvani bir içgüdüyle bir at gibi bakıyor dünyaya. Onun ağzından olan anlatım adeta bir atın ağzından gibi. Evet, sembolik anlatımlarla dolu ama Lucrecia'nın gördüğü kapar bu anlatımla dolu. Sadece kendi gözünden de at gibi hissetmiyor Lucrecia. Kitapta yer yer diğer karakterlerin de onu atı betimledikleri gibi betimlediklerine ya da direk at-yüzlü gibi tabirleri onun için kullandıklarına da şahit oluyoruz.

Lucrecia ile atın ilişkisi bana biraz Türk kültüründeki atın ile gömülme ritüelini de anımsattı. Geçmişte, Türklerin hayatı boyunca ruhani bağ kurduğu birbirinin gözünden bakabildiğine inanılan birer atı olurdu. Ve bu atların sahibi attan önce ölürse ikisi birlikte gömülürdü. Böylece atın sahibi öteki tarafta da yolculuğuna onunla devam edebilirdi. Ruhları bir yaratılan bu hayvan ve insan da birbirinden ayrı düşmezdi. İnsanın en eski dostu, iyi günde, kötü günde, hastalıkta sağlıkta yanında olan bu hayvan, binlerce yıldır bize eşlik ediyor. Ve modern dünyada çelikten beygirler onların yerini alana kadar da sokaklarımızda kuyruklarını salladılar. Ama ne zaman etrafımızı çelikle ördük o zaman atlarımız da şehirlerin dışarısına sürdük. São Geraldo'da da aynısı oluyor, Lucrecia kitabın sonunda geldiğinde o atların artık orada olmadığını görüyor.

Bu deneyselliğin bir dezavantajı da var ama. Kendini hemen anlatmıyor kitap. İlk kez okuduğunuz ya da belki 3-4 kez okuduğunuzda dahi anlamayabiliyorsunuz. Katman katman soymanız gerekiyor kitabı. Bu, kendini ve içindeki derin anlamları hemen göstermeyişi de yazarı kötü bir tepkiyle karşılaşmaya ittiriyor.

İkinci ve üçüncü kitabın aldığı tepkilerin nedeni bu işte. Lispector, böylesine derin olmasının iyi ve kötü etkilerini aynı anda yaşıyor. Zaten kendisinin Hermetik yazdığı da ona bahşedilen iltifatlar arasında. Ufak bir not, Hermetizm, Yunanca'da, "Üç kere En Yüce Hermes" anlamına gelir. Yine üç.

Kitabın kendini hemen açık etmemesi, üstü kapalı, sizi sarhoş eden bu anlatım ilk başta gerçekten okurken zorlandırıyor insanı. Aslında bu üslup bir yanda da "sanki okunmak istemiyor bu kitap" gibi bir his uyandırıyor insanda. Ama düşününce garip değil mi? Hangi kitap okunmamak için yazılır ki? Benim aklıma gelmiyor öyle bir kitap varsa da. Benim de kişisel olarak en zor okuduğum kitaplardan biri oldu. İlk kez bir kitapta sayfaları çevirmekte zorlandım. Hatta bu kitabı okurken kendime kurallar koydum. Her gün okuduğum 10 sayfayı minimum üç kez farklı zamanlarda gün içinde tekrar okudum. Önce gözlerimle okudum, sonra yüksek sesle, sonra birer cümle cümle, üstüne düşünerek. Üç dedik ya, işte, bu da benim üçüm.

Uykudan Uyanan Bir Şehir São Geraldo

Lispector, eşinin görevi gereği İsviçre'nin Bern şehrinde yaşarken bu kitabı yazmış. Yazar biyografisinde bu kitabı yazdığı en zor kitabı olarak da tanımlamış. Kovaladığı şeyin ne olduğun bilmeden bu kitabın peşinde gitmiş durmuş Lispector, öyle bahsediyor bu sürecinden. Belki o zamanlar kocasının peşinde bir başkasının hayallerini kovalaması ve bu kadar karanlık, yaralı bir dönemde Bern isimli bu şehre gelmesi de ona bu dönemi daha sancılı geçirtmiştir. Çünkü İsviçre onun için korkunç derecede sıkıcıymış, "duyuların mezarlığı" diye adlandırmış yazar burayı. Bir Brezilyalı için İkinci Dünya Savaşı sonrası İsviçresinin bu tanıma sahip olması şaşırtıcı değil. O dönemin dünyasında yıkılan ve yenilenen topraklar, dönüşen endüstri ve niceleri. Zaten kitaptaki hayali İsviçre şehri São Geraldo da suskun, sakin bir köyden ışıkların parladığı, endüstriyel devrimin yaşandığı bir şehre dönüşüyor. São Geraldo'nun Lucrecia'nın ağzından "kimseyi ilgilendirmeyen tarihi" kitabın sonunda "çelik ve barut" kokan bir hale geliyor. Biz São Geraldo hakkında bildiğimiz her şey Lucrecia'dan öğreniyoruz, Lucrecia Neves de kendisi hakkında bildiği her şeyin onun dışından, São Geraldo ve atlardan öğreniyor.

Özellikle Brezilya'nın II. Dünya Savaşındaki duruşu pek bilinmez ama aslında buna dair bir iki okuma yaparsanız da da Kuşatılmış Kent'in başka bir katmanını keşfedersiniz. Brezilya başta nötr kalan bir ülke, herkes ile ticarete devam ediyor. Fakat sonrasında ABD'nin baskıları ile savaşta tarafını seçiyor ve birleşik bir Brezilya-Amerika Savunma Komisyonu kuruluyor. Bu komisyonun amacı Nazilerin Güney Amerika'daki etkilerini ortadan kaldırmak. Nitekim başarıyorlar da, Brezilya donanması Alman denizaltılara 66 kez saldırıyor, karar kuvvetleri de İtalya'da onlarca başarıya imza atıyor. Bu da işte, Brezilyalı yazarın İsviçre'ye kocasının savaş sonrası diplomatik birliklerin bir parçası olarak gitmesini de anlamlandırıyor. Onun olmayan bir savaşın sonunda, o yıkımı görmeye oraya gidiyor adeta Lispector. Bu kadar eril bir finalde orada kocaman bir cenazeyi andıran şehirde yaşıyor. O kent, kitapta birçok şeyle kuşatılıyor, kendisinin burada kuşatıldığı gibi. Savaş sonrası bir kitap olarak, okumadan önce belki ilk baskı tarihine baksanız, savaşın tesirini daha sert göreceğinizi düşünüyorsunuz ama öyle değil. Yazarın tutumu romantizm içerisinde ataerkilliği sembollerle eleştirmek. Özgürce gezen bir kadın ile dönemin feminist bakışına eşlik edip, o başboş atların sembolizminde savaş sonrası azalan nüfus ve erkek egemen etkinin üstüne birer eyer vuruyoruz.

Bütün o atlar hem güçlü, hem sevgi dolu hem de şehir için önemli. Ama bir zamanlar. Şimdiyse hepsi o daracık sokaklardan çayirlara uzanıyorlar ve buradan gidiyorlar. Bence, başboş atlar ile anlatılan bir savaş hikayesi kadar romantik bir yazım da olamaz. Bir silahtansa bir toynağı tercih ederim. Lucrecia da tercih ediyor, evindeki geçirdiği bir anda at olduğunu hayal ediyor. Metafor ile gerçek karışıyor, uyanırken ayağını değil toynaklarını yere basıyor.

Lucrecia, duruş olarak Lispector'u da andırıyor. Nihilist, rolünün keskinliğini farkında. Kendi kurallarına ve normlarına bağlı, bu yüzden toplumdaki uzakta ve ayrı. Erkek egemen bir edebiyat dünyasında kelimeleri ile Portekizceyi şahlendiriyor Lispector. Eyeri yok ve çırılçıplak koşuyor, dörtnala. Özgür tutumu ve özgünlüğü ile bu erkek egemen dünyada hedef de oluyor Lispector. Tıpkı Lucrecia gibi o da uyumsuz. Ya da tıpkı Lispector gibi Lucrecia da uyumsuz. Tavuk - yumurta paradoksu. Merak ediyorum ama, daha geleneksel ve özgün bir yazar olmasaydı o zaman da ilk romanından sonra yaşadığı zorlukları yaşayacak mıydı? Bir yanım, yaşamayacaktı diyor, çünkü zamanın neresinde olursak olalım farklı olanı koparmak ya da üstüne basmak insanların bir kısmında olacak bir içgüdü. Lispector da döneminin bambaşkasıydı. Lucrecia'da Lispector, doğal düşünceyi anlatmak yerine yaşamak istiyor. Yaşıyor da. Lucrecia şehri yeniden yaratıyor. Lucrecia'nın düşünceleri şehri yeniden ve yeniden doğuruyor. Gördüğü her şey gerçek oluyor. Kitapta da dediği gibi Lucrecia bir şey görür ve kendisi, o şey olur. Bu şekilde işte hem yazar hem karakter, olanı tanımlamaz, aksine yaşarlar.

Başta da dediğim gibi, ikinci kitabının ardından, sanıyorum romana dair cesareti de kırılmış Lispector'un. O dönem kendisinin öykücülüğü ve gazetelere yazdıkları ise romanlarının aksine desteklenen tarafı olmuş. Bu yüzden dördüncü kitabını da yazmak için on iki yıl daha beklemiş. Gerçi onun bu kadar beklemesi neyi değiştirdi ki, değil mi? Bizler ona kavuşmak için daha uzun, daha çok bekledik. Dünya Ancak onu 21. yüzyılda anlamaya ve kelimelerinin üstünü soyabilmeye başladı. Lispector'un ölümünün üstünden seneler geçti ve ancak değeri bilindi.

Emre Erbatur

Elmalar | Öykü

Elma büyük, kırmızı ve parlaktı. Buğulu bir aydınlığın berisinden renklerle dolu, anlaşılmaz, tarifi olanaksız damlalarla aydınlatıyordu çocuğun dünyasını. Işık hem belli belirsiz, sanki istemeye istemeye parlar gibi soluktu, hem de garip, tehlikeli coşkuları çağrıştıran parıltıları da taşıyordu. Dumanlı bir şeyler var. Sisli. Çiseleyen bir yağmur. Yalnız bir yağmur. Pek arıtmayan sanki. Çırilçıplak. Apaçık. Birileri şemsiyelerini unutmamalıydılar. Birileri su geçirmeyen şapkalarını giymeyi ihmal etmemeliydiler.

İhtiyar adam, Yılbaşı tebrik kartlarında, doğum günü kutlamalarındaki sevecen yüzlü, hemen şimdi, orada, küçücük bir iyilikle mutlu olmak isteyenleri huzura kavuşturma coşkusuyla, sessiz bir dinginlik ve derinlikle, alçak gönlünün yüceliğiyle gülümseyen ak saçlı, ak sakallı, kırmızı yanaklı Noel Baba'yı, ya da rüyalarımızın ak sakallı dedesini anımsatıyordu çocuğa. Bu yüzden de çocuk, ne zaman, adamın, çirkin yüksek apartmanların arasında sıkışıp kalmış tek katlı ve elma ağaçlarıyla dolu bahçeli evinin önünden geçse ve ihtiyarı bahçesinde gezinirken ya da kapısından içeri gazetesıyla, alışveriş torbalarıyla evine girerken görse huzurlu bir içtenlik ve saygıyla selamlardı onu.

Kırık dökük. Kaynaşmış kırık dökükler, bütünleşmiş bir parçalanmalar, parçalar topluluğu. Eşyalar, otlar, saçı yolunmuş, gözlerinden teki ya da ikisi birden çıkarılmış, bir bacağı kopmuş oyuncak bebeklerin, tekerlekleri sökülmüş oyuncak kamyonların, kırık alkollü içki ve alkolsüz meşrubat şişelerinin şuraya buraya dağılmış, bağrılarına taş saplı kuş leşlerinin, çocuğun yalnızlığının, oyuncaksızlığının doluşup, birikip durduğu bu arsa yüksekçe bir duvar ve tel örgüyle ayrılmıştı ihtiyarın elma ağaçlarıyla dolu bahçesinden.

Ve güzel havalarda çocuk, serin, güneşli, tatlı, serserilik ve boş vermişlik dolu havalarda bir kenara oturup birbirlerinden gölgelerini, kıpırtılarını, fısıltılarını esirgemeyen ağaçları, gölgeli bahçenin güneşin ışınlarının berisinde garip anlaşılmaz seslerle, kokularla salınmalarını, birbirlerinin içine girip, kaybolup tekrar dirilmelerini izler, bedenine göre çok büyük olan ve içine doluşan düşlerle giderek taşınması güçleşen kafasını taşımaya çalışırdı.

Kıpkırmızıydı elmalar. Kopkoyu. Islak, derin günahlı bakışlar. Koyu. Ağır. Avuç avuç ve ılık. Belirsiz, ürkek titreyişler. Uzak kokular karışıyordu. Nermin öğretmen heyecanlandığı zaman çocuğa bu bahçeyi anımsatırdı. Dersler, imlâ kuralları, sayılar, kâğıt üzerinde bağlamından uzaklaşan bir sürü problem. Çocuk elma bahçesinin esintili gölgelerine kaçabilmek için arkasını dönüp başarılı bir öğrenci olma, öğretmenin bütün sorularına yanıt verme endişesiyle yanakları giderek pembeleşen, kızaran, çocuğun sonraları öğreneceği gibi yavru ağız rengine çalan yanaklarına bakardı Nermin'in. Bir gün Nermin de onu severse ve bir gün bütün birbirini seven insanların yaptıkları gibi onlar da evlenir ve havasının içinde sessiz soluklarının buluşacağı, sabahları erkenden kalkıp kahvaltılarını edecekleri, sonra çocuğun artık evine bakan bir baba ve koca olarak işinin yolunu tutup akşam da geri döneceği, kendisi gibi işinden dönen karısına yardım edeceği, birbirlerine bir günün hikayesini anlatacakları, yemekten ve bulaşıkları yıkayıp kuruladıktan sonra kitap okuyacakları, iyi filmleri izleyecekleri, veya sakin, telaşsız hareketlerle ılık ılık sevişecekleri bir ev sahibi olurlarsa bu evlerinin elma ağaçlarıyla dolu bahçesinde dolaşırken Nermin ona ince dudaklarıyla sessiz sessiz gülümseyecek ve onlar karı-koca böyle derin derin birbirlerine gülümserlerken kızları Şermin ağaçların gölgeli kıpırtıları, yaprakların ve meyvelerin sessiz kalabalığında koşturacaktı. Kızın neşeli ve huzurlu sesi annesiyle babasının kokladıkları elmalara karışacaktı. Tatları nasıldı peki elmaların? Ağıza yayılan, dudaklardan buğulu buğulu boşalan tadı merak etti. Bahçelerindeki banklardan birine oturuyor. Nermin de öğle uykusundan uyanmak üzere. İki birlikte elmalarını yerlerken...

İhtiyar sakin, acelesiz hareketlerle bahçesinde dolaşıp, ara sıra yere eğilip zararlı otları ayıklıyordu. Ara ara da belli belirsiz başının hemen üstünden salım salım sarkan, düştü düşecek kırmızı elmalara göz atıyordu. Renklerle, yeşil, kırmızı, kenarları mavilerle dokulu sarı ve mor kıvılcımlarıyla, bordo gölgelerle salınan bahçesinin ortasında tek başına gümüş başlı, kurşun yüzlü bir dev kadar yalnızdı. Sonra birden çocuğun koyu, derin bakışlarını yakaladılar buz mavisi gözleri adamın. Çocuk elmalarını izliyordu. Demek selam verip durması sabahın her bir saati bundandı. Fırsatını buldu mu elmalara dalacaktı. Ya da hiç utanmadan isteyecekti. Çocuğa baktı yine. Sarı güneşin irili ufaklı ışıklarına, elmaların vazgeçilmez kırmızısına keskin buz kırıntıları serpti. Esen rüzgar kışı hatırlattı eski kaptana. Kış her zamankinden yalnız, her zamankinden soğuk geçecekti.

Isınmak her zamankinden güç olacaktı. İçgüdüsel bir hareketle gözleri bir zamanlar apartmanlardan birinin asansör boşluğunda kuşlara yuva olmuş büyük buzdolabı kutularına dikildi. Pisti bunlar, kuşların tüyleri yapışmıştı üzerlerine ama adamın işini görürdü. Üstelik iki tane vardı. Biraz nemli görünüyordular ama zarar yoktu. Çocuk, evet, sen, gelsene bir dakika. Elma.

Bir tane. Yalnızca bir tane elma. Nermin'in ağzının nasıl bir tadı olacaktı acaba onu öptüğü tatlı anlarda. Elma. Yalnızca bir tane elma. Annesinin pazardan aldığı elmalarınki değil. Oğlum al o kartonları. Ama dede pis onlar, üstelik çamurlu. Kuşlar pislemiş üstüne. Bir şey olmaz, bir şey olmaz, kaldır bakayım, aşır telin üstünden. Kısa boylusun da sen. Kocaman kafan var ama... koyu, rahatsız edici koyuluktaki ince pembe dudaklar yanlara doğru gevşeyerek aralandılar berilerinde ince uzun dişleri açığa çıkararak. Yaşına göre dinç kollar buğulu bir lacivertliğin içinden kartonlara şuzanırken. Gümüşi buz mavisi gözler bir ara çocuğu süzdü yakından. Ağırdı kartonlar. Pis kokuyorlardı. Onlardan türlü böceklerin üzerine üzerine yürüdüğünü sandı çocuk ama olsun ihtiyara yardım etsindi o. Bir tane daha olsun. Peki, dedi, elma.

Ben, dede yardım ettimdi size. Aslında ayıptı, elma için miydi bütün bunlar? Sinsi çocuk. Ne sinsi çocuktum. Ama kartonlar çok pis ve ağırdı. Ve tel çok yüksek. Ne olacaktı ki oysa. Nermin'le ben. Hepsini biz mi yiyecektik o ağaçlardaki elmaların. Bir tane, bir tane elma verebilir misin dede? Çok güzeller. Onlar yenmez çocuğum. Hadi bakalım. O elmalar yenmez.

Mehmet Çakır

Bir Tavuk

Öykü İnceleme

Parçadan Bütüne Bir Varoluş

İnsani varlığınızı bir kenara koyup yaşamsal döngünüzde bir tavuk olduğunuzu düşünün. Ne zarif, ne hoyrat, ne mutlu, ne mutsuz, hiçbir şey olmayan bir şey, yalnızca bir tavuk. Gücünü/güçsüzlüğünü dünyadaki benzerlerinden alan bir tavuk. Hatta kayıtsızlık ve korkunun ruhuna işlediği, sıradanın da altında, vasat bir tavuk.

Hayatın sürekliliği içinde insan dünyasından sıradan bir tavuğun dünyasına yolculuk yapıyor Clarice Lispector "Bir Tavuk" adlı küçürek öyküsünde. Sıradan bir tavuğun sistem içindeki varoluşuna insani bir gözden bakan yazar, kendine has üslubunu kullanarak az sözcük ile çok şey anlatıyor. Başlığı gibi sıradan, yalnızca okunup geçilecek bir öykü değil "Bir Tavuk" Üzerinde zaman harcanması gereken, varoluş ve hayatın sürekliliği içinde varlığın durumu gibi müphem konularda basit bir tavuk üzerinden zihni sorgulamaya iten bir öykü duruyor karşımızda.

Pazar günü sofrası için ayrılmış sıradan bir tavuksunuz. İçsel dünyanızda bir tavuk kadar can attığınız şeyler var ancak kimse bunun farkında değil. Tavuk varoluşunuz sizi yemek sofrasında görmek isteyen başka bir varoluş ile çatışıyor çünkü. Beklenmeyen bir cesaretle amaçlananın ne olduğundan habersiz, sıçrayarak kaçıyor, ne yana gideceğini bilmiyor, çatılarda dolanıyor, zayıf avının peşinde adeta galip gelme dürtüsüyle koşturan evin erkeği ile ufak bir kovalamacaya girişiyorsunuz.

Yapayalnız kaçarken sesiniz çıkmıyor, sadece kaçmaya odaklanıyorsunuz. Evin erkeğinin uğraşları, amacına her ulaşamayışı ve başarısızlığı özgür hissettiriyor tavuk ruhunuzu. Ancak sonunda kaybeden taraf oluyor, yakalanıyorsunuz. İşte o an olan oluyor ve telaştan yumurtlayıveriyorsunuz. Tavuk doğanızdan aldığınız güç ve temel içgüdü ile yumurtanın üzerine kuruluyor, yavrunuzu ısıtıyorsunuz.

Sıradan olaylara küçük gözleriyle büyük bir bakış fırlatan evin kız çocuğu, çocuk doğasının anlayışıyla tavuğun kendileri için yumurtladığını, bu vesileyle iyiliklerini istediğini söyleyerek kesilmesini istemiyor. Tavuk gibi düşünemeyen, tavuğun varlığının özüne inemeyen büyükler, yumurtlayan tavuğun hayatını bağışlayarak sıradan yaşamlarına geri dönüyorlar. O günden sonra evde özel bir yeri olan ancak bunun farkında olmayan tavuk, günlerini varoluşunun temel dinamikleri olan kayıtsızlık ve korku ile geçiriyor. Zaman zaman varoluşunun gereklerini yerine getirerek evde geziniyor, seyrelen aralıklarla da kaçtığı zamanki özgür tavuğu hatırlayıp mutlu oluyor. Her ne olursa olsun asırlardır değişmeyen tavuk kafası yerinde duruyor, etrafa kayıtsız gözlerle bakıyor. Çünkü o yalnızca bir tavuk. Derken kaçınılmaz yazgı bir gün gerçekleşiyor ve tavuk öldürülüp afiyetle yeniyor.

Bir tavuğun gözünden hayatı anlamlandırma gayreti içerisine girer misiniz? Belki de hayatı anlamamanın bir yolu da kendi insansal varoluşumuzdan sıyrılmaktan geçiyor. Hayat akan bir nehir gibi kendi sürekliliğine sahiptir ve içinde barındırdıklarıyla bir bütündür. Bu bütünün içinde insan-hayvan, canlı-cansız her bir şey kendine özgülüğüyle bir varoluştur. Meydana gelen her olay da bu bütünlüğün yalnızca bir kesitinde gerçekleşir. Ancak süreklilik hiçbir zaman bölünmez. Hayatın oluş denizinde bir bütün halinde seyrediyoruz. Ancak bütünü oluşturan her bir şey aynı zamanda kendi başına da bir bütünlük arz eder. Her şey kendi hayatıyetine sahiptir. Dâhil olunan her varoluş düzeyinde, hayatın genel kurallarının yanında, sistem gereği belirlenen kuralların olması da kaçınılmazdır. Bu düşünceden hareketle; insan insanlığını, tavuk da tavukluğunu yapar. Sistemin kurallarına aykırı hareket edenler başka bir varoluşun doğal sınırlarına girer. Belki de bütünlüğü ve varoluşu anlamak için kısa bir süreliğine tavuk olmak, sistemin koyduğu kuralların dışına çıkmak, doğal sınırları aşmak gerekir. Varoluşunun sınırları içinde hareket eden sıradan bir tavuğun, bu düzeyden çıkarak kendisini kesmek için geldiklerinde kaçması, onu hemcinslerinden farklı kılmıştır. Sıradan bir tavuk bu eylemi ile özgürlüğü tatmış, her ne kadar kendi doğası unutturmaya çalışsa da bu anıyı hayatının en büyük başarısı olarak görmüş ve mutluluk duymuştur.

Bir bütün olarak varoluşun ve dâhil olunan her alt varoluşun keskin sınırlarının olduğu, bu sınırlara dâhil olanların kendine özgü doğalarından vazgeçemezliği yadsınamaz bir gerçektir. Öyküde bu husus özellikle vurgulanmıştır. Bir tavuk etrafa boş gözlerle bakar, yerdeki taneleri gagalar. Yumurtlayan bir tavuk ise yumurtasının üzerine yatar. Küçük bir çocuk, çocuk gibi düşünür ve tavuk yetiştiren bir aile de eninde sonunda o tavuğu yer. Bunlar yazılı olmayan varoluş kurallarıdır. Ancak her bir varoluş, genel bir varoluşun, dolayısıyla bir bütünlüğün içerisinde yer alan, bu bütünlüğe hizmet eden ve bütünü tamamlayan parçalardır. Sıradan bir tavuğun sıradan dünyasından bizlere varoluş olgusunu sorgulatan, kâğıtta az zihinde çok yer kaplayan bu öyküden, insana ait başka şeyler çıkarmak da pekâlâ mümkün.

Herhangi bir kimsenin dikkatini çekecek ayırt edici bir özelliğe sahip olmayan tavuğun, kendi içinde gerçekleştirmek için can attığı şeylerin olması akıllara gelmez. Bu durumla modern insan arasında bir bağ kurulacak olursa; hız çağının ego yüklü modern insanının da yalnızca kendisine odaklandığı, çoğu zaman kendisi dışında var olan bir dünyayı umursamadığı görülür. Öyle anlar gelir ki sarf edilen kelimelerin, düşünmeden gerçekleştirilen eylemlerin, karşımızdaki insanın iç dünyasında nasıl bir tahribat yaptığının farkında bile olmayız. Dört bir yanı kalabalıklar ile çevrili, buharlaşan bir su damlacığı misali ilişkiler kuran modern insan, ne yaparsa yapsın ruhunun yalnızlığını iliklerine kadar hisseder. Tıpkı öyküdeki tavuk gibi başını alıp kaçmak, uzaklara gitmek istediğinde ne yöne gideceğine karar veremez. Nasıl ki öyküdeki tavuğun tek tesellisi kendisi gibi olan yığınla tavuğun bulunması ise, insan da an gelir başına gelen olayların duygusal yükünden, aynı durumda olan hemcinslerini düşünerek kurtulur ve rahatlar. Tavukluğundan vazgeçemeyen bir tavuk gibi insan da davranışlarından, hatalarından, doğasından vazgeçemez. Hırsının esiri olur, kazanmayı ister, gücü eline geçirdi mi zayıfı ezer. Büyük kaçışını hatırlayıp mutlu olan tavuk gibi geçmişteki başarılarıyla avunur ve bunu her fırsatta dile getirir.

İnsan, tavuk, canlı, cansız, empati varoluş, varlıkların kesişimi, olaylar, süreklilik, parça, bütün...

İSıradan birgün de sıradan bir tavuğun yaşadıkları üstüne varoluşsal bir sorgulama yapmak ve parçadan bütüne bir anlam yolculuğuna çıkmak için sizleri “Bir Tavuk” adlı öyküyü okumaya davet ediyorum.

ranza konuşur pencere susar
ilk düştüğü gün o ilk gece ağlayınca
gözyaşı sızar kandan içeri

kimsesi yok dağdaki ceylanın
yatılı bölgede küçücük elleriyle bir yavrunun
ardından avcı susar silah sabırsız
bir zeytin tanesi çeyrek ekmek
sabahın kalbi nezaret, paslı kilidi

gece yastığında üç kuruşluk
uykuyu ihbar eden rüyalar
gündüz riyakar müdür, bozuk kitap
bir de üstüne çullanıyor her sabah doğan annesizlik

suya sesleniyor tozlar sıcak havada
dalda ötmeye zaman buluyor utanmaz hatip
yoksulluktan haberi yok karganın

çorabı yırtık ayağı buz çocuğun
bundan her oyunun sonunda kaybetmiş oluşu

soğuk kentin miadı olmuş düşlerinde
geceleri yarı aç kursağından
ucuza bastırılmış müfredat geçiyor

çocuğun iç dersinde icat edilmemiş
kötü mektebin kargaşaları

izah etmeliyim ki ben de
bir yaz kadar yaşamadık şu dünyada
açıp göstersem çocukluğumu
evrenin tüm melodileri susar

yatılı günleri küfürlü vesikalık fotoğraflarda
ranza konuşur pencere susar çocuk ağlar
hele aç yatıyorsa ay doğmayan gecelerde
kimsesizlik seslerinin koynunda

Nur Yüksel Öztürk

Deneme

Yargısız Tanıklık

Hayat zorlu deneyimler, verilen mücadeleler ve keyifli anlar arasında kurulan bir denge tahtası gibi. Yaşadığımız zorlu tecrübelerin benliğimizde bıraktığı izleri ne kadar sevmesek, onları hatırlamayı ne kadar arzulamasakta bu pek mümkün değil. Gün boyu hepimiz o kötü deneyimlerin, gelip geçici duyguların arasında bocalıyoruz. Önemli olan bu zorlu duyguların dünyasında kaybolmak yerine onların özünde misafir olduğunu bilmek ve korkmadan onlarla yüzleşmektir. Çünkü insan korkularına yüreğini açabildiğinde özgürleşiyor. Sonucu kontrol etme ihtiyacını bir kenara bıraktığında cesaretleniyor. Sahip olduğu olanaklara kulak verip mükemmel anı aramaktan vazgeçtiğinde güçleniyor.

20. yüzyılın önemli Japon şairlerinden Mitsuo Aida yaşamın sırrına şu cümlesiyle değinir: "Mutluluk daima kalbin kararıdır." Evet, mutluluk tamamen bizim kararımız. Peki mutluluk nedir? Ona nasıl erişebiliriz? Helenistik felsefenin akımlarından biri olan Stoacılıkta insanın temel amacı mutluluktur. Ona erişmenin tek anahtarı ise hangi zamanda yaşadığımızı bilmek. Geçmiş düşünüp hayıflanmak, gelecek için endişelenmek bizi sadece yıpratır. Çünkü geçmişte yaptığımız hatalar bizi tanımlamak için değil, yolculuğumuzda bize rehberlik etmek için oradalar. Gelecek ise henüz sahip olmadığımız bir belirsizlikten ibaret. Henüz olmamış bir şeyin kaygısını yaşamak doğru bir davranış değil. Yaşam sahip olduğumuz "şu an"ların bir bütünü ve içinde bulunduğumuz an, en kıymetli olan. O yüzden şimdi ve burada olduğumuzu öğrendiğimizde her şeyin geçici olduğunu biliriz. Aslında bakarsanız işin sırrı bazı şeylerin kontrolümüzde olmadığını ve dünyanın geçici bir doğası olduğunu kabul etmektir.

Budizm inancının temelinde yer alan "şeylerin geçiciliği" kavramı yolumuza ışık tutan bir öğretilerdir. Bu öğretilere örnek olarak Roma İmparatoru Marcus Aurelius, sevdiğimiz şeylerin ağaçtaki yapraklara benzediğini söylemiştir.

Ani bir rüzgarla her an düşebilirler. İşte bu düşünceyle aslında evrenin özünün değişimlerden ibaret olduğunu anlamak mümkün. Peki çevremizdeki her şey gelip geçici ve bu kadar değişken durumdayken, biz değişmek için ne yapıyoruz? Evet, bilinmeyen çoğu zaman bizi korkutur. Bu yüzden değişmekten korktuğumuz için kendimizi güvenli hissettiğimiz o bölgeden çıkmayız. Ancak tanıdık olan duygular ve durumlar her zaman güvenli midir? Değişime ihtiyaç duyuyorsan neden içinde bulunduğun anı değerlendirmiyorsun? Çünkü insan için değişim kaçınılmaz. Değişime direnmek, onu kabul etmemek bize sadece zarar verir. Mühim olan doğanın dengesine güvenmek ve tamamen akışa teslim olmaktır. O an mutluluğun kalbindeki sesini hissedersin. Unutma, denge tahtasının hangi tarafında olacağımız içinde bulunduğumuz koşullara değil, aldığımız kararlara bağlıdır. Eğer mutlu olmayı seçiyorsan gelip geçici meseleler, duygular üzerinde durma. Kendine karşı nazik ve saygılı ol. Her şeyi akışa teslim et. Olmayanı oldurmak yerine gitmesine izin ver. Unutma, yoluna ve duygularına senden başka kimse engel çıkaramaz.

Sevdiğim bir kitapta da yazdığı gibi;

"Yaşamın doğal akışını ve bu doğal akış içinde yazgın olarak karşına çıkanı, başına geleni sev sadece...

Bundan başka bir davranış yakışır mı hiç sana?"

Budizm inancının temelinde yer alan "şeylerin geçiciliği" kavramı yolumuza ışık tutan bir öğretilerdir. Bu öğretilere örnek olarak Roma İmparatoru Marcus Aurelius, sevdiğimiz şeylerin ağaçtaki yapraklara benzediğini söylemiştir.

Ani bir rüzgarla her an düşebilirler. İşte bu düşünceyle aslında evrenin özünün değişimlerden ibaret olduğunu anlamak mümkün. Peki çevremizdeki her şey gelip geçici ve bu kadar değişken durumdayken, biz değişmek için ne yapıyoruz? Evet, bilinmeyen çoğu zaman bizi korkutur. Bu yüzden değişmekten korktuğumuz için kendimizi güvenli hissettiğimiz o bölgeden çıkmayız. Ancak tanıdık olan duygular ve durumlar her zaman güvenli midir? Değişime ihtiyaç duyuyorsan neden içinde bulunduğun anı değerlendirmiyorsun? Çünkü insan için değişim kaçınılmaz. Değişime direnmek, onu kabul etmemek bize sadece zarar verir. Mühim olan doğanın dengesine güvenmek ve tamamen akışa teslim olmaktır. O an mutluluğun kalbindeki sesini hissedersin. Unutma, denge tahtasının hangi tarafında olacağımız içinde bulunduğumuz koşullara değil, aldığımız kararlara bağlıdır. Eğer mutlu olmayı seçiyorsan gelip geçici meseleler, duygular üzerinde durma. Kendine karşı nazik ve saygılı ol. Her şeyi akışa teslim et. Olmayanı öldürmek yerine gitmesine izin ver. Unutma, yoluna ve duygularına senden başka kimse engel çıkaramaz.

Sevdiğim bir kitapta da yazdığı gibi;

"Yaşamın doğal akışını ve bu doğal akış içinde yazgın olarak karşına çıkanı, başına geleni sev sadece...

Bundan başka bir davranış yakışır mı hiç sana?"

“Akıp giden renkler, akıp giden mevsimleri hatırlatır bana. Karanlıkla aydınlığı, gece ile gündüzü ve artık içinde olmadığım zaman gibi, yaşamımda artık yer almayan her şey gibi, bir boşlukta savruluyorum durmadan. Çünkü lanetlenmiş biriyim ben” diyen bir adamı, trenin penceresinden akan görüntüler eşliğinde izlemeye başladığınız Akrebin Yolculuğu filmindesiniz demektir. Gizem kelimesinin sinemamızdaki temsilcilerinden Ömer Kavur’un, karakterlerinden mekanlara, zaman algısından hikayeye her yönüyle sırlarla dolu filmine rastlamış şanslılarsanız daha bu ilk sahnede hikayenin içine çekilirsiniz.

Bir yandan filmi seyrederek diğer yandan hayalen hatıralarda gezinip kendi hayatınızın dağılmış, anlamsızlaşmış parçalarını bir araya getirir ve bir zamanlar geçtiğiniz yolları saat tamircisi ile durmuş bir saat kulesinin sahibi kadının tuhaf yaklaşımında izlersiniz.

Kendimize bakma fırsatı sunan hikayeler başarılı eserlerin olmazsa olmazıdır. Kahramanlarından birinin peşine takılıp gitmiyorsak o filmi de kitabı da yarım bırakırız. O nedenle kendine evrensel temaları seçen, insana gölge yanları ile ayna tutan eserler kalıcı olur. Üzerinden ne kadar zaman geçse de okuyanı/seyredeni heyecanlandırır.

Handan Kılıç

Akrebin Yolculuğu

Film inceleme

Çünkü, o kahramanla beraber kendi yolculuğumuzu hatırlayacak, sonunda kahramanın evrildiği hal ile kendimize tekrar bakacağız. Bazen de o zamana kadar ismini koyamadığımız hislerimizi, şimdi dönüp bakınca garip bulduğumuz seçimlerin nedenlerini anlayacak, çektiğimiz ıstırabın dünyadaki tek taşıyıcısı olmadığımızın farkındalığı ile rahat bir nefes alacağız.

Bu nedenle Ömer Kavur gibi yönetmenler insanlık için şanstır. Çektikleri sürrealist filmlerle bizi hayalle gerçek, rüya ile gündüz düşü dedikleri serap arasında dolaştırır dururlar ki, kendi gerçekliğimize daha çok yaklaşalım.

Film çekiminde ışık ve gölge ile çok oynayan ve gölgenin yanında kalan yönetmen, insanın anlaşılması için bakılması gereken yerin gölge yanları olduğuna vurgu yaparak bizi derin bir yolculuğa davet ediyor filmde.

Belirsizliklerin iç içe geçtiği olaylar arttıkça karakterleri kendiyile özdeşleştirecek insan yelpazesi de genişliyor. Mesela, herkes bir gün, bir yerde, bir şekilde aşık olmuştur, ayrılık acısı çekmiş, çektirmiş, “Öldürmüştür sevdiğini” Yaşadıklarını unutmak istemiştir, tıpkı kahramanımız Kerem gibi istemeyerek gitmek zorunda kalmış, bir kez sevdiğini söyleyememek yarası içinde, lanetlendiği hissi ile bir zaman oradan oraya savrulmuştur. Esra gibi “Hep seni sevdim” diyen bir kadının onunla beraber gelmeyişi, gelemeyişi, hapsediği mecburiyetleri karşısında reddedilmişlik hissini yaşamıştır. Vazgeçip giden adam aslında kendisinden vazgeçildiği için gittiğini bildiğinden, bir zaman bunun öfkesi ama sevdanın yakıcı özlemi ile de Kerem misali avare dolaşmıştır. “Seninle gelemem” diyen kadın, hem aşık olduğu adam gitmesin istemiş, mecburen gittiğini bildiği halde yalnız başına bırakıldığı hissine kapılmış, içinde öfke büyütmüş ama sevdası ağır basıp affetmiştir.

Yas zamanı dolduğunda da, artık yaşama hevesi kırılmış iki yaralı olarak her şeye fark etmez diyen insanlara dönüşmüşlerdir. Kadın, zihninde kurduğu bir dünyada yaşamayı seçerken adam onu lanetli birine dönüştüren bu sevdadan yorulup kadını hayatından tamamen silmek istemiştir.

Hafızasının aksi olan güncesi, Esra ile dolaştığı göle düşen Kerem misali, defteri bulunduğunda yazıların okunamaz olması ile tamir için bekleyen yeni saatlere gitmek vakti olduğunu anlayıp yola koyulmuştur.

İşte böylesi imgesel unsurlar ile seyirciyi illaki bir yerinden yakalayan filmin konusunu kısaca özetlersek: Bir gün atölyesine gelen bir adamın verdiği adres ve anahtarla yola düşen saat tamircisi Kerem (Mehmet Aslantuğ) tamir edeceği saatin olduğu beldeye gelip saat kulesine ulaşır. Burada Esra (Şahika Tekand) adlı kadınla karşılaşır ve aralarında tarifsiz bir çekim, güçlü bir yakınlık doğar. Esra'nın kocası (Tuncel Kurtiz) oraların güçlü beyi Agah'tır. Derken civarda işlenen bir cinayet ve kaybolan ceset, etrafında olaylar gelişir.

Hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı, bütün kavramların sıkıştıkları tanımlardan çıkmaya çalıştığı bir yapımdır Akrebin yolculuğu. Ömer Kavur'un filmlerindeki içsel seyahati zirvede görür, hangileri gerçek hangileri hayal, rüya, bunun sarhoşluğunu yaşarız.

Mekan seçimleri, oyuncular, müzikleri ile de tam bir baş yapıttır. Özellikle panayır için beldeye gelen görme engelli müzisyenlerin çaldığı şarkıların çok güzel olduğunu belirtmek gerek.

Zaten bu nedenle, tam bir “En’ler geçidi olmuştur: 1996 yapımı film, İstanbul, Adana ve Ankara Film Festivallerinde “En iyi kurgu, En iyi Yönetmen Seçiciler Kurulu Özel Ödülü, En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu, Onat Kutlar En İyi Senaryo Yazarı, En İyi Görüntü Yönetmeni, En İyi Yönetmen, En İyi Film, En İyi Müzik, En İyi Senaryo” ödülleri toplamıştır.

Temel meseleleri, yalnızlık, ait olamamak, ölüm gibi temalar olan Ömer Kavur’un filmi imgelerle dolu dedik. Bunlara örnekler vermek gerekirse:

Müşterilerle konuşurken son derece az kelime kullanan otelcinin, diğer kuşlardan ayırt edici yanı konuşmak olan papağan ile dostluğu. Doğrusu çok manidar olan bu durum insanın en temel ihtiyacının, duyulmak, dinlenilmek olduğunu imgeliyor. Senarist, konuşmayıp sadece dinleyen papağanın sahibinin, aniden ortaya çıkıp kuşunu alarak gitmesiyle yalnızlığa düşen otelcinin, oturduğu yerde öldüğünü göstererek imgelediği tezi pekiştiriyor.

Kasabaya geldiğinde otelin nerede olduğunu soran Kerem’e çocuklar aynı anda birbirine zıt iki yön gösteriyor. Sanki başkasının akli ile ilerlersen yanlış rehberlik edenler de olabilir der gibi.

Yine yıllardır çalışmayan saat kulesine girdiğinde pencereleri açıp balkona çıkarken içerde hapsolmuş beyaz bir güvercinin kanat çırpışı, o çalışırken kuleye gelen Esra’nın ona elma getirişi, elmayı ısırıp bıraktığı yerden Kerem’in devam etmesi, avcılıktaki mahareti ile gücü gösterilen koca, göl kenarına giderken yolu sorduğu adamın bıçak bileyişi, az sonra bir cinayete yaklaşıldığını adım adım haber verirken Esra ile sürekli buluştukları göl kenarındaki ölü ağaçlar hep bizi olacaklara hazırlıyor.

Panayır yerinden iplikler alan kadınla karşılaşan Kerem’in ona eşlik ettiği sırada orada gösteri yapan bir adamın “Ve sevda bitimsiz bir ırmak gibi duruyordu aralarında, uzun bir masal kılıcı gibi” diye şiir okuması insanı çarpıyor mesela.

Soyut kavramlar üzerinden Anadolu’yu anlatan Ömer Kavur için en önemli mevzu mekan olmuştur, başrolde belki de dilsiz bir anlatıcı olarak mekan vardır diyebiliriz. Zaten filmin kadın karakterini canlandıran, o zamanların genç oyuncusu, şimdinin oyunculuk dersleri veren hocası Şahika Tekand “Mekan onu kışkırtırdı. Önce mekanı bulur sonra irrasyonel bir yolculuğa çıkarırdı diyor ve ekliyor “Bu yönleri ile Samuel Beckett’e çok benzer. Diyalogları kısa cümlelerdir ama Beckett gibi vurucudur, tiyatro ile ilgilendikçe ondaki bu derinlikleri sonradan keşfettim”

Ve işte bu diyaloglara örnekler verirsek:

-Farklısınız.

-Öyle görmek istediğiniz için!

-Farklısınız.

-Belki...

-Sizi bir daha nasıl göreceğim?

-Beni görmek mi istiyorsun?

Bu sorunun sorulduğu esnada geçtikleri yer, o tabeladaki göz resmi, bakarsan görürsün der gibiydi.

Çanın daha önce de ismarlanmış olması ama saatçinin siparişi almaya gitmeyişi, belki de gidemeyişi, dökümcünün verdiği adresin “Tekerrür Sokak”ta olması, orada sürekli tekrarlar dokuma işi yapılan tezgah, kasabadan ayrılamayan ve yavaş hareketi ile durgunluğu temsil eden akrebe, daha hızlı hareket eden yelkovanların eşlik edişi. Birinin gelip diğerinin gidişi, belki de hep aynı yelkovanın akrebe olan tutkuyla onun etrafında dönüp duruşu ile bize imgeler okyanusunda kulaç attıran yönetmen bu yönüyle, 1980’de çekilen başyapıtlardan The Elephant Man filminin aykırı yönetmeni David Lynch’e benzetilmiştir.

Ömer Kavur kendi sinemasını yaratmış, üslubu ile filmlerine imzasını atmış auteur yönetmendir. Yani, filmin başından sonuna kadar her konuyla o ilgilenir. Senaryosunu Macit Koper ile beraber yazdığı Akrebin yolculuğu diğer filmleri Gizli Yüz ve Anayurt Otelini ile birbirini tamamlayan yapımlardır.

Zaman ve zamansızlık olguları, iç yolculukla beraber, bir pencereden akan görüntülerle dışa yansır. Değişimin en metaforik hali olan tren yolculuğu ile başlayıp yine aynı şekilde biten filmde, duran saatler, saat tamircisinin eli değince çalışan saatler gibi kavramlar, kendisine aşık olunan esrarengiz kadın, otelci ve temizlikçi kadın figürleri ile zamanın doğrusallığının kırıldığı, her şeyin iki defa yaşandığı sürrealist bir film izleriz.

Bu durum bize insanın yaşadıklarını anımsarken yeniden yorumladığını da gösterir. Kimseden kendi zihninde dolaşırken objektif olmasını bekleyemeyiz. Hafıza her zaman kendinden yanadır ve anıları istediği gibi yeniden yazar. Bir zaman sonra da hangisi gerçek hangisi hayal karıştırır. Yıllar içinde kendi yazdığı tarihe inanmaya başlar. Unutmak istedikleri vardır, silinsin gitsin istedikleri, hayatına girip çıkmayı seçmiş insanlar vardır. Bunlardan kurtulmanın en kolay yolu da onları kalpte ve kafada öldürmektir.

Filmde de aşık Kerem, günlüğünü göle düşürür ve bir süre bulamaz. Bulduğunda sevinir ama defterin sayfaları silinmiştir. Önce hüznü gark olur ama sonra hafiflediğini görmesi düşündürücüdür.

Günlük tutan bu saatçi, kişisel tarihini yazan bir zaman tamircisi aslında. Terzinin kendi söküğünü dikemediği gibi, hayatının aksayan yönlerini tamir edemeyen ama başkalarının imdadına koşan bu adam defteri silince yeni bir hikaye yazmaya başlar. Kalbini durduracak ağır bir kayıp sonrası saatin durduğunu anlatan kadının hikayesi. Yaşayan ölüye dönüşen Esra'nın, tıpkı hiçbir şeyi olmayan saate biraz bakım yapılıncaya çalışması gibi, aşkın diriltici enerjisi ile kendine gelmesi, yıllardır sevdiği, beklediği adamın Kerem olduğunu fark etmesi, çocukluk düşü olan aynı aynaya beraber yansıma isteğini anlatışı, öpüşürken dudaklarını ısırması adamın yarısına merhem oluşu aşka dair çok imgesel öğeler barındırıyor. Aynı sahnenin Ahlat Ağacı'nda da tekrarlanması, erkeğin, öperken önce kanatan sonra dudaklarının kanını silen kadına şaşkın bakışı da Nuri Bilge Ceylan'ın Ömer Kavur'a selamı olmalı.

Zaman akrep için yavaş akar, ama yelkovan için başkadır dedik. Çünkü akrep bekleyendir, ayrılamayandır. Yelkovan gelir geçer yanından, hızlıdır ona göre ama daha hızlısı da vardır, an gibi. An ki, içine bir ömür kalacak hislerin yerleşeceği, bir koku, bir sima, bir şarkı ile patlayıverecek, üzerimize anılar saçıp bizi şaşkına çevirecek bir konfeti gibidir.

“Zaman yoktur” diyerek anların kıymetine vurgu yapan yönetmen, karakterine “Her saati onarabiliriz” dedirterek bizi film boyu gezdirdiği hüznün gölünden umudun yeşil ormanına çıkarır.

Ve bir gün, o ormanda gündüz düşü görürler. Seviştikleri o en gerçek andan “İçinde olmadığım zaman” diye bahseder Esra, bu enteresandır. Çünkü insanın bu dünya üzerinde kendini tamamlanmış, yaşadığı yere ait hissettiği tek andır, sevdiği ile olmak. O adamın göğsünde uzandığı huzurlu an için bu ifadenin kullanılması bizi yine hayalle rüyanın eksenine çeker. İnsanoğlu bir türlü yerleşemediği dünyada kendini gerçek hissetmek için tekrar tekrar bu tamamlanma hissini yaşamak ister, aşkın peşinde koşmasının sebebi budur. Aşık olduğu ile tek vücut olmayı diler ve geçici bir süre bu arzu ile zevkin göz kamaştıran zirvesinde yaşar. Sonra gözü ışığa alışır ya da karanlığını özler. Aradığının bu olmadığı, eksik parçasının o insanda da olmadığını fark ederek hayal kırıklığı ile uzaklaşır. Yine yola düşer, o bütünlük hissini yeni deneyimlerde arar.

Filmin sonunda Esra, "Sana gitmenin mümkün olmadığını anlatabilseydim. Biliyorum, biliyorum sen yine de gideceksin. Başka saatleri onarmaya, onlara 'can vermeye'. Belki de birbirimizi bir daha hiç göremeyeceğiz. Bu kuleye her bakışında buradan giden birini hatırlayacağım. Çanın her çalışı burada yanımda olduğunu fısıldayacak. Çocukluğumun o ışısız feneri olarak kalacak hep, sonsuza kadar." diye mırıldanırken Kerem defterine şu satırları yazar:

“Bir kadına kapılırsın. Zamansız düşlerin kadınıdır, hep aradığın “Şey”dir, tanıdık gelir. Hayallerimi süsleyen kadın olduğunu ona söyleyemeden gidiyorum. Mecbur olduğum için gidiyorum. Ölüm bu mu? Ölüm, bir yaşamdan başka bir yaşama savrulmak mı, yoksa zamanı hiç yaşamamak mı? Bunu hala bilmiyorum ama bildiğim tek şey duyguların ölmediğidir”

Spoiler içeren bilgileri okudum diyerek filmi izlemekten vazgeçerseniz, görsel ve işitsel bir şölenle içinizin ırmaklarından kana kana su içemeyeceğinizi belirtmek isterim. Şimdiden afiyet olsun, iyi seyirler.

Büşra Canbaz

Aynalar Pazarı | Öykü

Anne babasını kaybetmiş olanlar, anne ve babası sağ olup bir ailesi olmayanlar, evladını kaybeden anne babalar, bir evlada sahip olup da hiç evlatlık görmemiş olanlar... Hepsi bu dünyanın karanlık tarafı. Pencereleri kapalı hepsinin, kalın perdelerle örtülü, pencereden içeriye güneş ışığının bir huzmesi bile giremiyor. Ne insanlar farkında kapalı kutuların ne güneş farkında giremediği pencereleri...

Yıllar evvel hesaplaştım bununla. Hesaplaştım ve bitti. Sonrasında herkesi yokluğuyla sonrasında da varlığıyla kabul ettim. Ellerimi semaya açıp kalanlar için şükür gidenlere selamet diledim. Ara ara hesaplaşmamın vadesi dolar, birkaç gözyaşı ile karışık sitemim gökyüzüne karışır. Ağlamakla bir şeyleri değiştirebileceğim günleri geride bıraktığımı hatırlayıp gözyaşlarımı silerim.

Ben doğmadan evvel şimdiki evimize taşınmış annemler. Sonralarında ben olmuşum işte. Ailenin en küçüğü. Ne istenirse yapılanı, herkesten payına düşen sevgiyi fazlasıyla alanı. Saltanatım çok uzun sürmedi sonra. Bir karmaşalar bir hayat telaşesi... Evin nüfusu hiç sabit kalmadı. Gidenler, gelenler... Yeni düzene ayak uydurduk hepimiz bir şekilde.

İlkokulum evimize çok yakındı. Öğlen aralarında ablam yemeğimi getirir bazen çıkışta da almaya gelirdi. O zamanlar bunu yıllar sonra hatırlayacağım bir detay olarak bilmezdim. Önemliymiş, kıymetliymiş... Sonra liseye başladım, şehir merkezine biraz uzak bir yerdin. Tam okula başladığım sene, okuluma olan otobüs seferini kaldırdılar.

Alıştım, şansla aram pek yoktu. Yıllarca dolmuş ve tramvaya binerek gittim okula. Evimiz dolmuşun son durağında olduğu için dolmuş bizim evin oradan kalkardı. Kadrosu hep bellidir. 20-30 kişi aralarında dönüşümlü olarak çalışır. Bir süre sonra her simayı tanır oldum. Hangi şoför nasıl araba kullanır? Kaç dakikaya çarşıya varır? Yolcular inerken şoför onlara iyi günler der mi, demez mi? Yol ücretini gülümseyerek mi alır yoksa asık mıdır suratı? Böyle sorgulamalarla her sabah uykulu gözlerle biner, şoförüne göre muamele yapıp iner okula giderdim. Akşam da aynı şekilde dönerdim evime.

Bir gün akşam dolmuşta binip eve dönerken beklemediğim bir tavırla karşılaştım. “Merhabalar” deyip bindim dolmuşta, “Hoş geldin kızım...” “Geç otur kızım...” dedi şoför. Gülümsedim sadece. Bunca zamandır dolmuşta biniyorum bu kadar hürmete alışık değilim. Tek dolmuşta değil tüm dünyada böyle bir hürmete alışık değildim. Dolmuşta benden başka iki kız daha vardı. Birinin kulaklıkları takılı dışarıyı seyrediyor diğeri ise şaşkınlıkla etrafı gözlemliyordu. Şoför amca sonra “Bir çiçek, evlat kadar güzel kokamaz...” dedi. Ve ardından sırasıyla: “Oğlun varsa yeşil kartlısın bakabilir, bakmayabilir. Kızın varsa sigortalısın döner dolaşır yine o bakar sana...” “Babalar kızlarının ilk aşkıdır bilir misiniz güzel kızlarım?” “Kızları ne kadar gülerse babaları o kadar mutlu olur. Gülüverin babalarınıza emi güzel kızlarım...”

Sanki bunu her gün bir görev bilirmişçesine söylediği o kadar belliydi ki ... İlk kez dökülmüyordu dudaklarından tecrübesi vardı emeği vardı belliydi... Ben yine sadece gülümseyebildim. Bir babanın kızını nasıl sevdiğine şahit oldum. Ve bunu nasıl dile getirdiğine. Biraz kalbim buruk indim o gün dolmuştan, gülümsemem buruk... Sonrasında birkaç kez daha bindim aynı dolmuşta. Ben şoförleri hatırlarım ama onlar beni hatırlamazlar. Sonuçta günde kaç yüz kişi biniyor. Hepsi akıllarında kalsa...

Denk gelişlerimizin her seferinde yine aynı sözler, tek kelimesi değişmeden hem de... “Hoş geldin kızım...” “Geç otur kızım...” “Bir çiçek, evlat kadar güzel kokamaz...” “Oğlun varsa yeşil kartlısın bakabilir, bakmayabilir. Kızın varsa sigortalısın döner dolaşır yine o bakar sana...” “Babalar kızlarının ilk aşkıdır bilir misiniz güzel kızlarım?” “Kızları ne kadar gülerse babaları o kadar mutlu olur.” “Gülüverin babalarınıza emi güzel kızlarım...” yüzümde yine aynı buruk gülümseme. Kızı ne kadar şanslı diyorum bu sefer içimden. Kızının bu sevgiyle aşamayacağı hiçbir şey yoktur. Umarım o da babasını bu kadar seviyordur. Biliyorum karşılıksız olan her şey kursakta hevesler bırakır... O gün de bir şey söylemeden indim dolmuştan. Ama içten içe de merak ediyordum neden böyle olduğunu. Neden bıkmadan usanmadan her kız çocuğunu görünce bunları söylediğini? Acaba yıllarca hep bir kızı mı olsun istedi? Oğullarından mı çok çekti? Belki de kızı uzaktadır ve onu özliyordur. Bunu düşündüğüm için sonradan üzüldüm ama belki de adam hastadır... O yüzden aynı şeyleri tekrarlıyordur sürekli. Bilemedim. Elimde sadece tahminlerim vardı. Asıl olan ne idi? Nasıl sorulurdu, ne söylenirdi hiç bilmiyorum. Bilinmezlik cesaretimi kırıyordu. Karşılaşmalar hep aynı buruk gülümseme ile bitiyordu. Bir gün okuldan çıktığım akşam dolmuşta el kaldırdım ve tam benim hizamda durdu. “Merhabalar...” deyip koltuğa oturmaya yeltendiğimde yine aynı ses. “Merhaba Kızım, hoş geldin kızım, geç otur kızım...” Bekledim. Söylenmesi gereken tüm cümleleri söyledikten sonra yine bir buruk gülümseme bıraktım dikiz aynasına. Koskoca dolmuşta yalnızca ben vardım. Bunu fark ettikten sonra kendime gaz verme çabaları başladı. “Bugün bu döngü kırılacak..” dedim. Stresten dudaklarımı yemeye başlamışım. Böyle şeyler nasıl sorulurdu? Sihirli bir kelime aradım o sihirli kelime bulursa gerisi çorap söküğü gibi gelecekti biliyorum.

Her şey olması gerektiği gibi tüm salt haliyle anlatılacaktı. Şoför amca dudaklarımı yediğimi fark edince “Bir derdin mi var güzel kızım?” dedi. Anlık sıkıntılardan vazgeçip tüm kursakta kalan hayallerimden bahsetmek istedim. Dert diye bildiğim her şeyi anlatmak istedim. Sonradan an’a geri döndüm. “Zuhalim...” dedi. “Bir gün sınavdan düşük almıştı. Aynı senin gibi dudaklarını yiye yiye gelmiş eve. Benim kızacağımı düşünerek, kızamadım...” dedi. “O gün oturduk en baştan çalıştık dersine birlikte.”

Zuhal kızı olmalıydı. Birinci tahminim çöp oldu. Demek ki bir kızı varmış. Okul anısını hatırladığına göre benimle yaşıt olmalı. Belki de birkaç yaş küçüktür benden.

“Bu dünyada dünyalık olan hiçbir şey dert etmeye gelmez güzel kızım; bak Zuhalime, yaşasaydı bugün 28 yaşında olacaktı...” Şu cümleyi tamamlarken sesindeki titremeye yüreğim sarsıldı. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Hiçbir iddiamda böyle bir tahmin yoktu. Oğullarından yana çok çekmesini bile tahmin etmişim. Ama bir kayıp her gün böyle cümlelerle anılmazdı, anılamazdı... Keşke kızı yaşasaydı da oğullarından çekseydi. Kim bilir şoför amca bunu, kaç türlü vaatle Allah’a dua ederek istemiştir zaten...

Dilimin ucuna “başınız sağ olsun...” cümlesi gelmesine rağmen söylemedim onu, oldum olası sevmem bu cümleyi. Baş neydi? Başın kim olduğuna kim karar veriyordu? “Allah sabır versin...” diyebildim sadece. Sonrası zaten çorap söküşü gibi geldi.

“Ortaokula giderken kansere yakalandı. Kaç doktor gezdik beraber kaç şehrin kapısını açtık şifa umuduyla. Ama olmadı. Son zamanlarında bile bana hep gülümsedi. O yüzden derim ya “kızları gülümseyince babaları mutlu olur diye”. Onun gideceğini bildiğim halde o gülümsedikçe daha kolay oldu her şey. Her gece başında sabahladım, bilirim aynı durumda ben olsaydım o da öyle bakardı bana... Kız çocuğu babalarına hiç kıyamaz. Kızı olan babalar hep şanslıdır.”

“Bilmem, şanslı olduklarını bazen bilmiyorlar herhalde...” diyebildim.

“Zuhalimin benden gittiği 14. senesi. 14 yıldır bu kor içimde. Her gün onu böyle kız çocuklarıyla anarım. Ne zaman siz gibileri görsem ciğerimde yanan kırk muma bir tanesi daha eklenir. Bilirim, yaşasaydı hala beni çok severdi...”

Farkında olmadan gözyaşlarım süzölmüş yanağıma, koca bir evlat acısını kirpiklerimde tutmak istemişim de gücüm yetmemiş. Sildim hemen gözyaşlarımı, güçlü olmalıyım imajı burada da yakamı bırakmamıştı. Ağlayamazdım sanki. Ağlamak bana özgü değildi.

“Ben böyle durumlarda ne denir bilmiyorum ama sizin için dua edeceğim. Allah sabrınızı artırsın...”

“Sağ ol güzel kızım, babacığın söyle üzmesin bu altın kalpli kızı...”

“Baş üstüne...”

Ne yalan söyleyeyim geç edilen temennilere alışmışım. Ama şoför amca için geç olmasın. Dualarım kabul katına erişsin de hafiflesin acısı bir an evvel...

Sonrasında bir Erbaş dizesi ile indim dolmuştan, “Bu aynalar pazarında seni kimselere söylemeden öleceğim...”

CEYDA KİREMİTÇİ VASİLİEV

Yarım Saat

Ramis Bey o gün işe gitmek için evinden saat tam sekiz on beşte ayrıldı.

Önce apartmanın hemen önündeki sokak lambasını tamir etmekte olan; yirmili yaşlarının başında; henüz on beşindeyken köydeki hatırı sayılır bir büyüğün sözü ve isteği üzerine evlendirilmiş; arka arkaya üç çocuk sahibi olmuş; kendisi gibi küçük yaşta hayatın yükünü omuzlamış olan karısını son çocuklarını doğurmaya çalışırken kaybetmiş; anasız kalan çocuklarına bakması maksadıyla evlendiği kendisinden on yaş büyük göçmen karısı, düğünde takılan altınları alıp bir gün bile durmadan evden kaçınca beş parasız kalmış; çocuklarını el mahkum devlet yurduna vermiş ve onları geri alabilmek için çift mesai çalışmak zorunda kalmış elektrikçinin önünden geçip yan sokağa saptı.

Sokağa adını veren, oldukça büyük, duvarları sarmaşık kaplı, betondan yapılmış Rum mimarisi apartmanın önünden ilerlerken; evlenip ayrılmış bir kadın olduğu için bekar oğullarına layık görülmediği halde oğlanın tüm ailesine rest çekmesi sonucu büyük bir aşk evliliği yapmayı başarmış, ancak evliliklerini bir çocukla taçlandıramamasından ötürü o zamanlar kadınsal bir buhran sanılan histeri nöbetleriyle yıllarca boğuşmuş, sonunda acısıyla başa çıkamayıp canına kıymış Zarife Hanım'ın ismi ölümsüzleşsin diye apartman yaptıran; o apartmanda hatıralarıyla bir başına yaşlanacağını düşünürken, çevre baskısından bunalıp yeni bir evlilik yapmak zorunda kalan;

bu evlilikten olan beş çocuğundan dördü kendilerine kalacak apartmana bir an önce kavuşmak niyetiyle babalarının canına kast edip de başarısız olduğunda her şeyi öğrenip felç geçiren; en nihayetinde vicdansız dörtlünün içine girmeyi reddeden tek kızıyla birlikte o apartmanda hayatının geriye kalan acılı günlerini devam ettirmekte olan Fikret Bey'in, günlük yıkadığı alt bezleri komşular görmeden serip kurutmak için her sabah erkenden kalkan kızının bulunduğu balkonun altından geçti ve kısa bir süre dört yol ağzındaki ışıklarda yeşil rengin yayalara geçme hakkı vermesini bekledi.

Babalığının, bir gün önce eve az para ile döndüğü için morarttığı gözünü beresini iyice önüne çekerek kapatmaya çalışan; evden çıkarken küçük kardeşinin kustuğunu gördüğü için o caddedeki sabah yoğunluğunu atlatıp kardeşinin olduğu sokağa gitme niyetinden dolayı aklı tam yerinde olmayan; ışık yanıp da işlerine gitmek için arabalarına kurulmuş zatlar bir mola verince, arabalara fazlaca yaklaşım küçük bir kaza tehlikesi atlatan; daha henüz yedisinde ama kendisine sorsanız yetmişinde olan; ilerde aile denilen sırttaki kamçıdan kurtulursa cam silme dükkanı açma hayalleri kuran minik çocuğun yanında geçti ve tarihi banka binasının önüne vardı.

Kendini bildiği ilk gün bir dere kenarında çırıl çıplak bulunmuş olan; dere mevzusundan önceki bir günü, saati ve hatta dakikayı bile hatırlamayan; kayıp ilanlarında kendisine denk olabilecek bir ilana rastlayabilmek umuduyla her gün tüm gazeteleri okuyan; devlet yetkililerinin kimliği bulma çabaları da sonuçsuz kalınca hayata o dere kenarındaki gün sil baştan başlamış sayılan; kafasında kendisine dair her şey silinmişken tuhaf bir şekilde incik cincik tarih bilgilerinin dolu oluşuna şaşırıp ahali tarafından profesör diye çağırılan; tarih bilgisini ve o bilgileri kağıda döktüğünde fark ettiği muazzam yazma yeteneğini nereden kazandığını hiç öğrenmeyen; yarı profesör yarı simitçi; kendine göre on, doktorlara göre elli yaşındaki adamdan simit alıp bankanın önüne yürüdü.

Bankanın hemen köşesinde birini bekler gibi duvara yaslanmış, parmağındaki pırlanta yüzükle oynayan banka çalışanı kadının, ona doğru gülümseyerek ve hızlı adımlarla yürüyen diğer kadına bakışlarını fark etti. Yüzüklü kadın sanki az sonra; müdürü olan diğer kadının bankanın önüne gelen kocasıyla merdivenlerde karşılaştığını, her zaman ustalıkla kullandığı beş santim topuklularının kaderin bir oyunu olarak tam da o gün arıza çıkardığını, neredeyse adamın üzerine düşecek olduğunu, ikilinin bir anda kucak kucağa kaldığını, yaşadıkları o samimi anın onları tuhaf bir şekilde bağladığını, öğle yemeklerinde yakalanma korkusunun verdiği heyecan duygusunu azaltmayacak ama kendilerini de apaçık ortaya sermeyecek bir mesafede buluştuklarını, müdür kadının evde de müdürlük yaptığından yakınan bu kocayı avutma görevini üstlenmekten zevk aldığını, işi abartıp birlikte küçük bir ev bile tuttuklarını, o anda ısrarla göze sokmak istediği yüzüğü de o adamın aldığını ağzından kaçıruverecekti. Neyse ki böyle bir şey yaşanmadı ve Ramis Bey bir trajedi anına tanık olmadan ofisinin bulunduğu sokağa girmiş oldu.

Üniversite yıllarında sevgilisinin hediye ettiği Pekinez cinsi köpeğini, okulun bittiği yıl ayrıldıklarında tanıştığı ve evlenmeyi düşündüğü adam istemeyince barınağa bırakmak zorunda kalan;

daha nikah masasına oturmadan hamile kaldığında bunu yeni hayatına hızlı bir girişin emaresi görüp mutluluğu katlanmış olsa da hamileliği oldukça sorunlu geçince doktorların kapısında gezmekten nasıl nikahlandığını ve ilk günlerinin nasıl geçtiğini bile anlayamayan; sonunda ölü doğan çocuğunun Yasin'ini okuturken eve gelen kadınlardan birinin, geçmişte yaptığı ağır bir günahın bedeli olarak bu çocuğu kaybetmiş olabileceği fikrini duyunca bu durumu ortada bıraktığı köpeğine yaptığı haksızlığa bağlayıp şehrin tüm barınaklarında köpeği aramaktan helak olan; takıntılı haline dayanamayan kocası onu terk edince kendine yeni bir köpek alıp hayatının geri kalanını o köpeğe adayan; kırklarının sonundaki kadının bir elinde tasma bir elinde poşetle, küçük köpeğin sokağın ortasına bıraktığı pisliği temizleyişini izleyerek yürümeye devam etti. Sokağın sonuna vardığında biraz soluklandıktan sonra bürosunun bulunduğu apartmanın girişine ulaşmak üzere merdivenleri tırmandı. Cebinden çıkardığı anahtarlıkta evinin, posta kutusunun ve hala ara sıra kullandığı bisikletinin anahtarlarını ayıkladıktan sonra geriye başka anahtar kalmadığını fark etti ve anlamaz gözlerle apartmanın giriş kapısındaki anahtar deliğine baktı.

Bundan tam otuz beş yıl önce bir avukatın yanında icra ettiği stajyer avukatlık görevini yeni bitirdiğinde, babasını aniden kaybedişini; ihtiyardan yadigar kalan köydeki evi, devlet hastanesinde yoğun bakım hemşiresi olarak çalışmaya yeni başlamış olan karısının bu iş yoğunluğunda artık köye gidemeyeceklerini ısrarla savunması sonucunda yok pahasına satışlarını; oradan gelen paraya biraz da ihtiyaç kredisi çekip destek yaparak evlerine yakın olan bu binada ofis alışlarını; o ofiste icra hukuku üzerine çalışan bir avukat olarak nasıl büyük işler başardığını; tek oğullarını buradan kazandığı parayla yurt dışına okumaya bile gönderdiklerini; oğlan yabancı bir kızla tanışıp o ülkede kalmaya karar verince hanımıyla biraz üzülmüş olsalar da her yaz torunların ziyarete gelişiyle üzüntülerinin nasıl silinip gittiğini; emekliliklerinde oğlanın yanına yerleşmeyi kafaya koyuşlarını; karısının emekli olmasına bir yıl kala aniden hastalanıp onu dünyada bir başına bırak hayata gözlerini yumuşunu; aynı yıl kendisinin işi bıraktığını; oğlanın yanına yerleşmekten vazgeçip karısının hatırasıyla dolu evlerinden çıkmama kararı alışını; önce bazen isimleri, sonra sık sık yaşananları unutmaya başlayışını ve en nihayetinde haftada en az iki gün, yalnız geçen yıllar aklından uçunca, yeni yetme bir avukata kiraladığı eski büroya gitmeye başladığından, anahtarlıktan büronun anahtarını çıkardığını hatırladı.

Ramis Bey o gün eve dönmek için, bürosunun bulunduğu apartmandan saat tam sekiz kırk beşte ayrıldı.

Anne Bana Bir Güneş Doğur Murat Taşçı | Öykü

Ben meşru piç olarak doğdum. O korkunç gecenin ardından sekiz ay, üç gün, üç saat sonra. Annemin rahminden hayata terk edilen bir pişmanlıktım. Elli yaşındaki Hacı Rüstem'in, üçüncü karısından dokuzuncu çocuğu olarak öldüm hayata.

Henüz on üç yaşındaydı annem; elinde bez bebeğiyle tanrının uyukladığı bir gece, iki inek bedelince satılan bedeni, meşrulaştırılmış bir tecavüze uğruyordu. Ben oradaydım; Alemonia'nın kucağında ve henüz doğmamıştım. Annemin rahminden hayat dışliyordum, açtım ve korkusuz bir var olma telaşındaydım. Şahit düşün o geceye beni, her şeyi gördüm ve duydum...

Sekiz üvey kardeşim vardı; sekizi de kız. Kardeşlerimin yarısı ben doğmadan satılmış; hiç görmedim onları. Sayılarını ahırdaki hayvanlardan hesaplardım, kaç inek kaç kız çocuğu demek? Bilirdim.

Sekiz yaşında tanıştım tanrıyla. Göğün sekiz kat altında. Bilmediğim sözcüklerle seslenmişim ona. Yalnızca bildiğim bir adım vardı suna bileceğim tanrı huzurunda;

Abdurrahman! Adımın anlamından övgüyle bahsederdi babam denilen adam, tanrının kulu. Sanırım en baştan ispatı istenmişti tanrı kulu olduğumun; umarım bu kâfidir. Kendimi arz ediyorum, adım Abdurrahman.

On sekiz yaşıma geldiğimde öğrendim erkekliğimi. Beyaz sabunlarla otuz bir çekerdim hiç görmediğim güzel kadınları düşleyerek; doğduğum rahme boşalırdı erkekliğim. Tövbelerim akşam namazından sonra pas pak sunulurdu tanrıya; beni bağışladı mı hiç öğrenemedim...

Çocukluğumu yirmi bir yaşında terk ettim. Yirmi bir adımdı kapıyla sokak arası. Yirmi bir defa tekrarlardım adımı; artık bir erkektim. Kaçtım annemin rahminden hayata tam yirmi bir yaşında. Oysa hiç doğmamıştım.

Üç anne, sekiz kız kardeş bıraktım ardımda; bir de ölmeyen bir baba... Hayatımın dördüncü kadını aramak için çıkılan bir yolculuktu bu. Başka bir rahmi arayan kılavuz eşliğinde kayboluşa doğru yürüyordum.

Fahişelerin kucağında yeniden doğdum ve aşkı en son aranması gereken yerde bulmuştum. Belaya ve aşka doğru ilk adımlarını attı çocukluğum.

Bir bilerseniz, kaç bıçak salladım babamın suretini gördüğüm adamlara, karanlık sokaklar, çirkin gecekondu evleri arasında. Kaç kez annem sandığım kadınların kucağında bir çocuk gibi ağladım; süttten erken kesilmiş bir bebek gibiydim, ne zaman dokunsam yabancı kadınların memelerine annemi hatırladım.

Meyhanelerde tanrının şerefine kaldırılan kadehlerde, tanrıyı samimiyetle seven insanlar arasında her gece bir kadeh anneme içiyordum.

Olan olmuştu bir kez barıştık tanrıyla. Sekiz katlı bir binanın en alt katındaki meyhane masasında.

Arzum'u vurdular bir gece. Elli yaşında bir fahişeydi, âşıktım ona. Tam yirmi sekiz yaşındaydım; babam ölmemişti henüz. Ağladım (!) O kadar çok ağladım ki. elli yıl bütün kadınlar için yetti bu gözyaşı. Birden Arzum'un öldüğü gece annemi özledim. Beni hiç doğurmamış annemi. Onun utancı olarak yeniden çıktığım kara deliğe dönmek istedim.

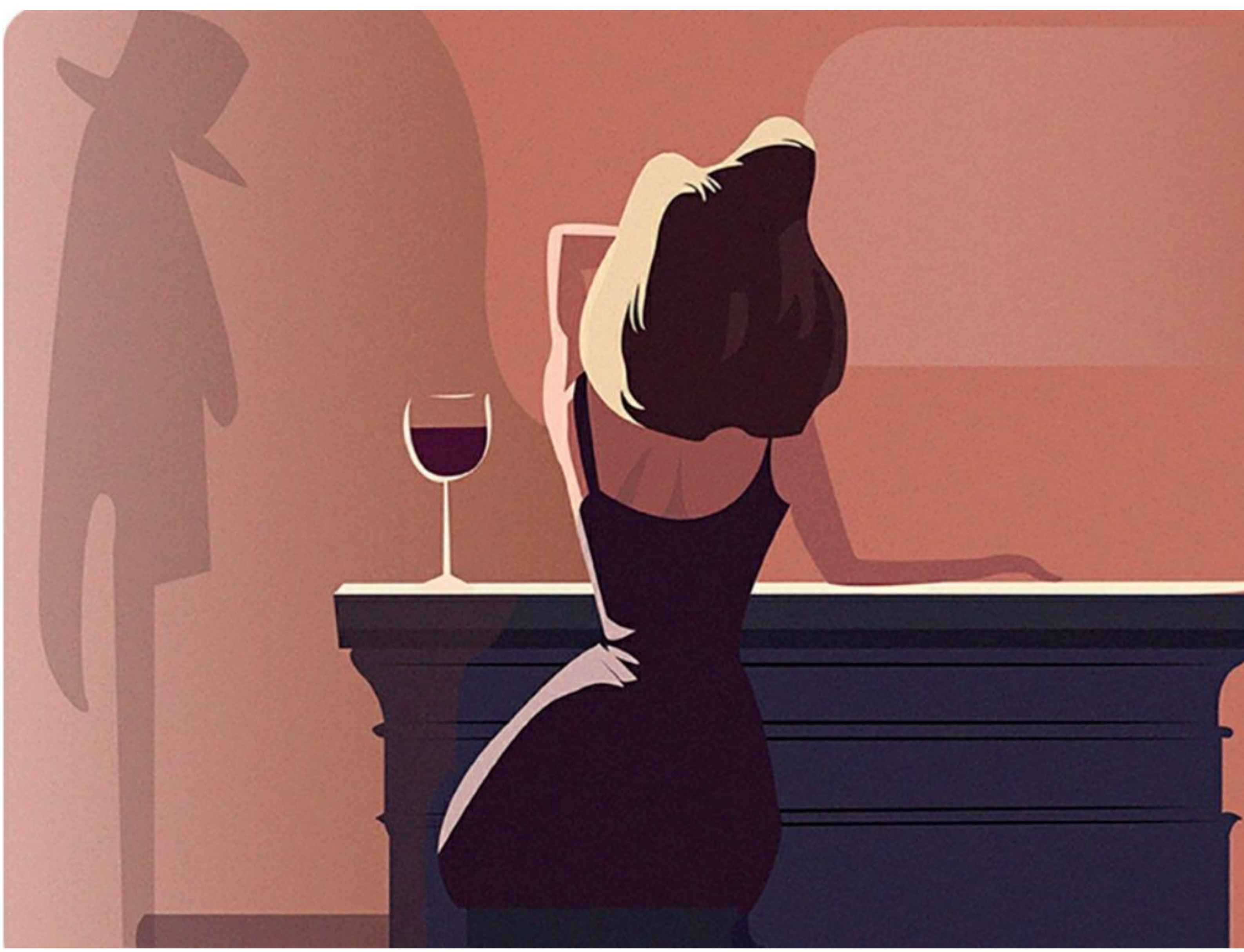
Oysa gündüzleri uyudum hep, güneşten kaçarak harcadım yıllarımı. " Anne, bana bir güneş doğur !" Şimdi saat gecenin üçü ve ölüyorum. Biliyorum hala babamın yaşadığını. Gözlerim kapanıyor anne, sanırım bu kez oluyor, evet doğuyorum...

*

Abdurrahman yirmi sekiz yaşında radikaller tarafından dövülerek öldürüldü. Cenazesi yetmiş sekiz yaşındaki babası tarafından yıkandı. Annesi üç tam gün ve üç saat ağladı; dördüncü gün inek sağmaya indiği ahırda bir inek tepiği sonucunda öldü.

Abdurrahman'ın cenazesinde imam cemaate sordu " Meftunu nasıl bilirdiniz?" cemaat cevapladı; üç kez "İyi bilirdik, iyi bilirdik, iyi bilirdik" Hâlbuki hiç tanımazlardı ne Abdurrahman'ı ne de tanrıyı...

KayboluŖ | Emel Kaya

Yine o çok sevdiği Cezayir ıkmazı'ndan bayır aŖađı kendini bıraktığında guneŖ yeni batmaya baŖlamıŖtı. Kan ter içinde kaldığı için küfretti. Ađustos sıcağından oldum olası nefret ederdi. Kırmızı gömleğini ekiŖtirip kendine çekidüzen verdi. Ne de olsa onu ilk defa yakından görecekti. Her zaman gittiği kafede grŖeceklerdi. Birkaç merdiven daha indikten sonra elindeki papatyaları düzenledi. Bir sigara yakıp içeri öyle girerim, dedi. Ne kadar uzatırsam o kadar iyi.

Kafeden içeri girerken tek dŖndđ...

“Bugün de mesaiye kalacak gün m oğlum Ali. Nevzat'a ne kadar kızsam az. Oysa Ŗimdi BeŖiktaŖ-Galatasaray maçına hazırlık yapacaktık Turgut'un evinde. Gelen giden bitmedi gitti bu gece. Ayaklarımın nasırları sızladı yeminlen. Bir mucize olsa da maçın son devresine yetiŖsem.” diye geçirdi içinden...

- İŖte yine biri çağırıyor. Geliyorum hanımefendi. Peki hemen bir Americano hazırlıyorum. Mavi elbisesi vücudunun tüm güzelliğini ortaya ıkarmıŖ, omuzlarına dökülen sarı saçları gneŖi kısıktırırıcasına ıŖıltılıydı. Kahvesini yudumlarken bir yandan saatine bakıyordu. BaŖını zarife kaldırdığında beni gördü. Artık istesem de...

Merhaba Tarık. Artık gelmeyeceğini düşünmeye başlamıştım, derken hafifçe gülümsedi. Papatyaları uzatırken “Bilirsin İstanbul trafiği.” demekle yetindim. Kendimi zorlayarak geldim, diyemezdim ya. Hem n’olur zorlasan diye geçti içimden. Lanet olası biraz daha denesen! Bak işte aylar sonra ilk kez biriyle konuşmaya başladın. Ama hâlâ aklında o siyah saçlar...

Ortalamanın çok üstünde güzellikteydi Ayla. Mavi de gözleri var ulan işte! Üniversitede İngilizce hocası. Daha ne! Körün istediği bir göz Allah verdi iki değil üç beş göz.

Hal hatır hoş beşinden sonra başladı Ayla anlatmaya. Üç kardeşlermiş, zamanında dedeleri göç etmiş Yunan’dan. Aslen İstanbullu sayılırmış. - Hımm Öyle mi?

Şimdi de benim sıram mı yani? Yok efendim kaç kardeşsin, aslen nerelisin’ler falan filan... Ah onunla öyle miydi! Bir an önce burdan tüymeliydim. Bana göre değildi bu mış gibi yapmalar. Oğlum hem kendini tanıyorsun hem de buradasın, diye bir daha kızdım kendime. Nerden dinledim Osman’ı. Bir görüş hele bak nasıl iyi gelecek, dedi. Bu ilk ve son olacaktı.

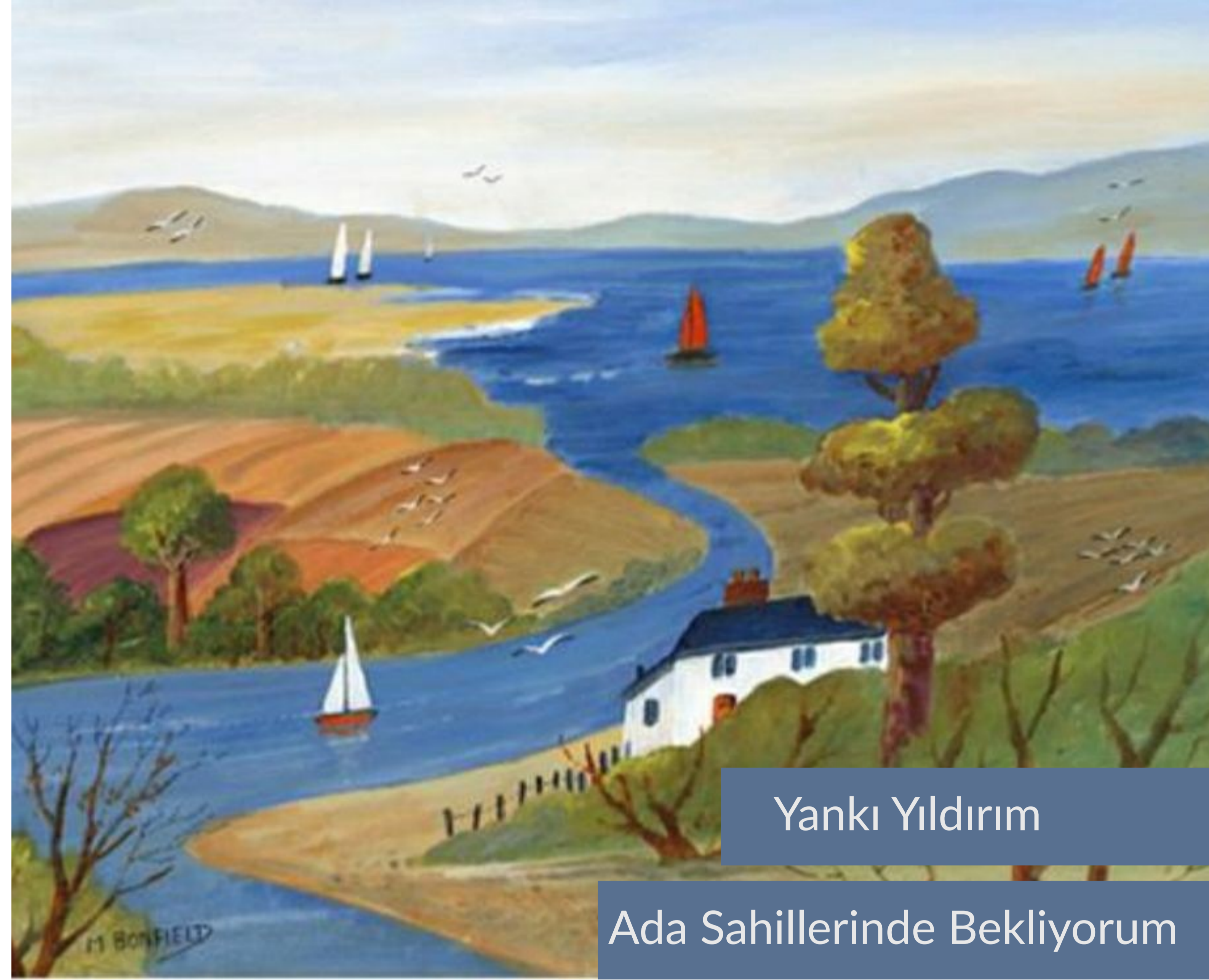
Ya sen Tarık? Biraz da sen anlatsan kendini.

Ben mi? dedim. Ne anlatayım. Nerden başlayayım ki derken kelimeler ardı ardına döküldü. Evet, bitmeyen delice bir istekle... Ayla’ya onu anlattım. Nasıl oldu, neden yaptım hiç bilmiyorum. Tek hissettiğim tüm yüklerimden kurtulduğumdu. Sonrası tarifsiz bir rahatlık hissi... Terlemiş vücudumun her zerresinin soğuduğunu hissettim.

Mavi elbiseli kadın birden sandalyeden devrildi. O zarif başını sertçe yere çarpmıştı. Garson Ali, yüzünde gülümseyen fırsatçı bir ifadeyle hızlıca telefonuna uzandı.

Usulca masadan kalktım delirmiş gibi çılgınca kahkalar atmaya başladım. Gökyüzünde dolunay vardı. Sonunda kurtulmuştum işte ondan.

Yankı Yıldırım

Ada Sahillerinde Bekliyorum

Boyu uzun aklı kısa Halit'in işleri bunlar. Bir telefon çaldı, dünyayı unuttu hemen. Kalakaldım ben de vapur iskelesinin ortasında. Önce bir telaş oldum, "Halit!" diye bağırdım arkasından; ama beni duyan kim? Sonra bir kız geldi yanıma da ne olup bittiğini sordu. "Torunum vapura bindi. Ben kaldım," dedim. "Umarım adada kalacak yerin vardır, bu son vapurdu teyzeciğim," demez mi ağzını gevşete gevşete, dizlerimin bağı çözüldü. Oracıkta yere yığılacığım sandım. Halit gibi seni, ah salak çocuk, asalak çocuk. Bu mühendislerde hep bir şey var demedim mi ben? Hepsinin aklının kuşu uçmuş da geriye bir şey kalmamış. Kuş gibi uçursunlar seni Halit, beni de burada kurtlar kuşlar yesin de gör gününü! Şu yaşımda başıma gelenlere bak, ben mi istedim cehennem sıcaklığında adalara koşmayı? Neymiş efendim, bugün Halit Bey'in tatil günüymüş de babaannesiyile vakit geçirecekmiş, sıra ondaymış. Babaannen kadar başına taş düşmesin Halit!

Yolun kabasını çoktan almış vapurun ardından bakakalmanın alemi yok, şu musibetin bir hal çaresine bakmalı. Ne yerim, ne içerim ben? Bir akraba, tanıdık bir Allah'ın kulu da yoktur ki şu adada beni evine alsın. Dilenci de değilim çok şükür, kapı kapı gezip yardım isteyemem, şu saatten sonra Şadiye elaleme avuç açmış da dedirtmem. Bacaklarımın dermanı iyiden iyiye kesilmeden Halit denen o uğursuzla gezdiğimiz yerlere geri döneyim en iyisi. Cüzdanımda üç beş bir şey vardır elbet, iki tas çorba içerim ekmekle.

Şimdi de güzel; ama eskiden daha mı başkaydı sanki Büyükada? Rahmetlinin bir koluna girmiş, vapur iskelesinden adaya ilk adımımı attığım gün ne güzeldi. Üzerimde menekşe rengi bir döpiyes vardı, gözlerimin renginde. O da lacivert bir takım giymişti, jilet gibi. Kolunun üzerine bıraktığım kolumda yangın çıkmış yanıyor, ellerimde ter, yüreğim hop hop. Yanaklarımı allar basmasın diye yüzüne bile bakamıyorum, kaldı gözleri. Yürürken bacaklarım birbirine dolanacak da yere düşeceğim diye korkuyorum. Yeni döpiyesim kirlenecek, rezilliğim arşa çıkacak. Bir dakika olsun kolumdan ayrılmıyor ki ben de yere düşeyim. Ne fark eder ki zaten ah güzel Talat, ben düşeceğim yere düşmüşüm. Öyle bir yanıyorum, öyle bir ölüyorum ki, ödüm kopuyor dünya alem anlayacak da yüzüme gülecek diye. Ağzımın yerini bulamıyorum lokmamı yerken, yesem de yutamam ki zaten. Karnımın içi, her bir tarafım seninle dolmuş taşmış da akar olmuşum. Akmışım, evlerden taşmışım, yollara dökülmüşüm. Görmüşüm, sonra sen de akmışsın meğer de, bir olmuşuz bir gece yolun sonunda. O günden sonra ayrılmamışız, hani senin göçüp gittiğin o geceye kadar.

Halit'le gezdiğim anlarda aklıma gelmeyen Talat, çaresizliğimi gördü de girdi usuma birden. Şimdi bu taş sokaklarda, kimsenin koluna girmeden yetmişinde yokuş tırmanır, her bir cumbalı evde, her bir ağaçta ondan iz ararken aklıma elalemin dedikleri de üşüşmesin mi? Eh, ben seni ne yapayım Halit, bindiğin vapur batmasın! Oturayım ben de bir çınar ağacının altına, rüzgar yüzüme yüzüme üflerken açayım kulaklarımı elaleme, zamanında kapatmıştım da ne olmuştu sanki? Çeneleri de mi kapanmıştı? Neymiş, dul Şadiye'ye görücü çıkmış elli yaşından sonra, Şadiye'nin de gönlü mü varmış? Bir Rum'a varılır mıymış? Talat'ın üzerine koca almak yakışır mıymış? Teneşir mi paklarmış, cehennem azabı mı yakarmış? Milletin maskarası olurmuş da, çocukları insan içine çıkamazmış. "Anne Allah aşkına ne gerek var?"mış. Mışmış da mışmış. Mışmışlar de gelmiş, gece rüyalarım girmiş. Ben de ne yapmışım, kimseyle kocayamayacağım o yastığı kaldırıp bir gece vakti sallandırmışım camdan aşağı. İçim soğumamış da, tüyelerini yoluk yoluk edip sokağın ortasına dökmüşüm. İyi de yapmışım. Utanmaz Şadiye olmuşum sonra da, lafını da elini de esirgemeyen Utanmaz Şadiye.

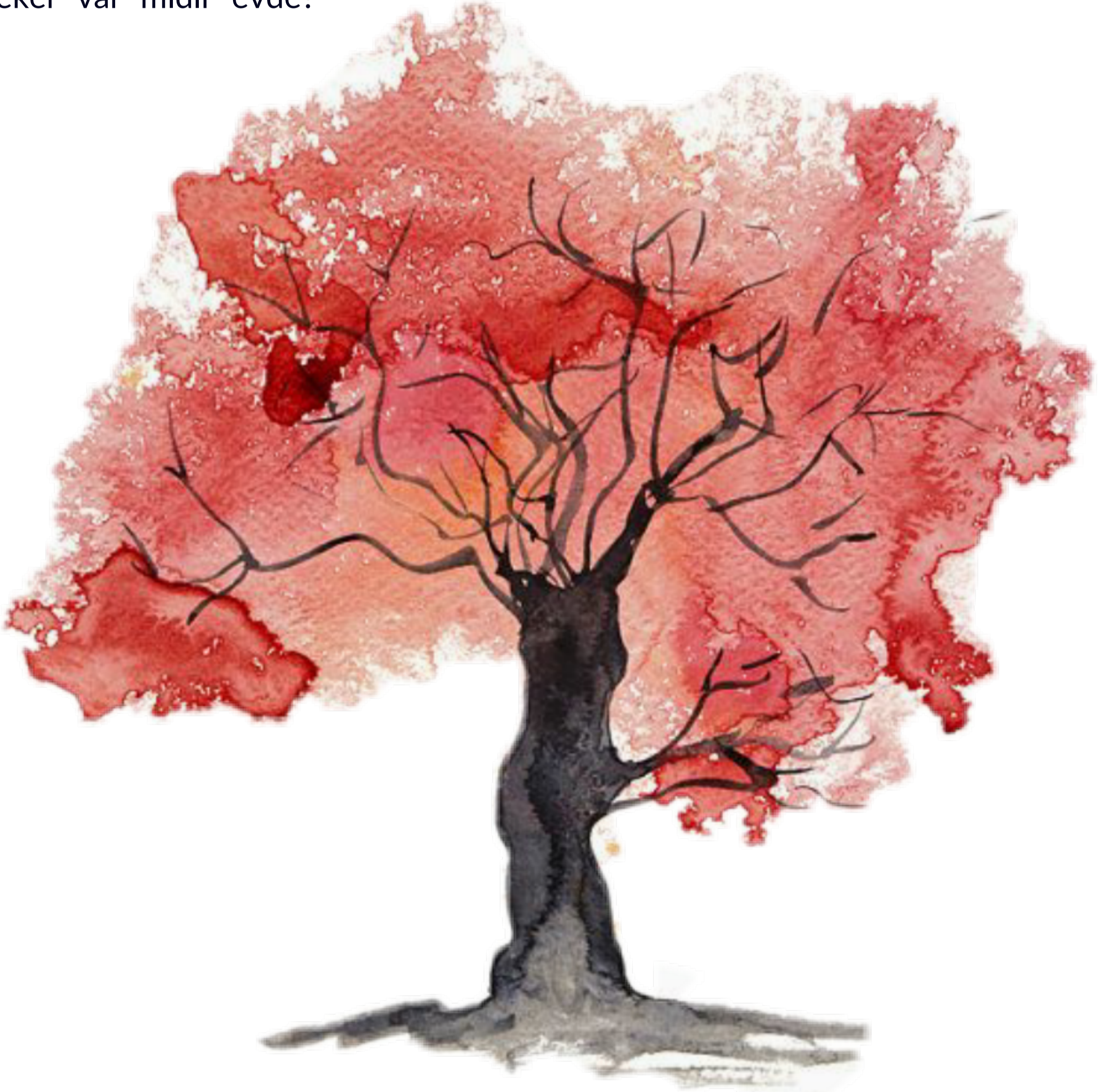
Benim yaşımda, akli başında bir kadın tek başına Büyükada'da bu saatte ne yapardı ki? Talat olsaydı düşer miydim bu hallere? Ah bak yine girdi aklıma Talat. Ondan ziyade düğün gecesinden önce rahmetli Ayşe Nine'min söyledikleri. "Düğünden sonra kocan iki rekat ilk gece namazını kılarken, bir tasa sıcak su koyup içinde bir avuç kesme şeker erit. Onunla yıkan ki, kocanın ağzına tatlı gelsin." Sonra da tatlı yiyormuş gibi ağzını şapırdatmıştı. Kıkır kıkır gülerken de ala çalan yanaklarımdan, gözlerimden öpmüştü. Ninemin dediği kanundan öteydi benim için, yapmıştım da. Allah şahit, hiç de pişman olmamıştım. Allah'ı şahit ettiğin işe bak Şadiye. Şahit Allah seni bildiği gibi yapsın! Gel gelelim hiç pişman olmadım, gelin güvey olacak herkese de anlattım. Elalemin keyfi katmerlensin derken, ben yine Utanmaz Şadiye oldum. Aman, bana nesiydi ki? Ninemin mirasını yük etmedim ya omzuma.

Yapılacak tek şey bir otele gidip geceyi geçirmek. Cüzdanımda para olmasa ne yazar ki? Sabah ne de olsa Halit Efendi gelir de parayı öder. Meydandaki şu üç katlı köşkün önünde ne yazıyor? Ada Otel midir nedir işte. Tenhalara da gitmeden ortalık yerde kalmış olurum hem. Bahçe kapısına elimi atarken bir ses adımı sesleniyor sanki. Kim var ki beni buralarda tanıyan? Zayıflayan kulaklarımın oyunu herhalde. Bir adım daha atarken bir ses yine adımı söylemesin mi? Arkamı dönüyorum. Benim yaşlarda, uzun boylu, yeşil ceketli bir adam bana bakıyor. Akillas.

Talat'ın ölümünden tam on altı sonra yüreğimi hoplatan, milletin ağzına sakız ettiği Rum Akillas. Benimle evlenemeyince memleketine geri dönmüştü, Büyükada'ya. Ah Büyükada, seni benim yüreğimi yakman için mi koydular denizin ortasına? Akillas'ın yanına gidiyorum yavaşça, gözlerinde ışıklar yanıyor yine. Ayaküstü bir sohbe dalıyoruz. O sırada benim kafamda binbir soru. Evlenmiş miydi benden sonra? Çok mu yaşlanmıştım? Bana vurulduğu halimden eser mi yoktu? Acınacak halde miydim? Bir başına burada kalacak, bırakılacak kadar..."Hiç evlenmedim," diyor Akillas hissetmiş gibi. Yüreğim bir daha hop ediyor. O sırada otelin içinden temiz yüzlü bir çocuk çıkıp, "Oda mı bakmıştınız?" diye soruyor. "Hayır evladım, bakmıyorum," dedikten sonra Akillas'a dönüyorum. Yüzünde o bildik gülümseme. Son görüşümdeki hayal kırıklığından eser yok. Kocaman Büyükada'da yalnızca Rum Akillas ile Utanmaz Şadiye var artık. Ada'nın sokaklarında kırk yıldır gezen bir çift gibi deniz kenarında yürüyoruz, martıları dinleyip denizi izliyoruz. Sonra ara sokaklardan birine sapıp gittikçe daralan bir yolu ağır ağır tırmanıyoruz. Heyecandan mı yoksa yaştan bilinmez nefes nefese kalıyoruz. Bir kapının önünde durup cebinden anahtarını çıkaran Akillas sessizliği bozuyor, "Hoş geldin. Sonunda."

Canımın içi torunum, bir tanem Halit'im. Senden vefalısı da, senden uğurlusu da yok dünya üzerinde, kıymetini bilememişim yavrum! On beşinde vapurdan iskeleye atlayan Şadiye gibi geçiyorum kapının eşiğinden. Sabah son anda elime menekşe rengi eşarbımı aldım diye şükrediyorum ve Akillas'a soruyorum, "Kesme şeker var mıdır evde?"

Selva Ezgi Yücel

Kırılma

Dilek canım,

Geldik cancağızım, geldik. Tek ayağı aksak iki kişilik mutfak masasında yazıyorum sana. Sanki burayı görüyormuşsun gibi düşünüyorum bazen. Ne masanın iki kişilik oluşu ne aksayan ayağı sana malum. Anlatayım o zaman: Perdesiz pencereden kunt sıradağlar görünüyor. Deniz çok uzak o nedenle dağlar kıyıya dik mi paralel mi uzanıyor bilmiyorum, tahmin de etmiyorum. Benim sahilim de denizim de sensin. Daire de eve yakın, neresi uzak ki zaten. Her şey küçük, çok küçük, sanki bu şehrin dışında bir başka dünya yokmuşcasına küçük. Evler birbirine öyle yaslanmış, bütün çocuklar aynı okullarda, yollar kafanı karıştıramaz hepsi bir daire. Sarmal değil ama en dıştaki daire de şehrin sona erdiği yer çünkü. Sen gelsen nasıl olurdu diyorum bazen, çok mu sıkılırdın, “Altan boğuyor burası beni!” der miydin, yoksa çiçekli perdelerini asıp, mutfak bezini lavabonun önüne kuruması için serip şekersiz kahveni pişirip şöyle bir yaslanınca arkana “İyi oldu be!” der miydin? Bilemiyorum Dilek. Tamam gel demedim, ama diyemedim ki bu dağların arasına sıkışmış – şehir desem değil, kasaba belki- yolu izi ıssız, sapa, bu kayıp, süssüz, şenliksiz yerde seni nasıl eğleyeyim? Bu da değil elbette aramızda denizler var, dağlar, kimsesiz tren istasyonları, ruhsuz, soğuk dinlenme tesisleri, merhametsiz otogarlar var. Bunun katlanılabilir, bir taraftan da romantik bir tarafı var şimdilik. Düşün ki yanımdayken sen, biz aynı çatı altındayken, aramıza ördüğün duvarlar, o duvarlara çarpıla çarpıla hiç iyileşmeyecek yaralarım ne olacak? Bazen o kızdığım, böyle erkek olmaz olsun dediğim adamlardan olayım istiyorum. Geçip karşına “Ulan Allahsız karı seni sevmekten başka ne yaptım!” desem değişir miydi şu halimiz?

Büyük harflerin adamı değilim Dilek, olamıyorum. Azar azar seviyorum çabuk bitmesin diye. Nasıl oluyor bilmiyorum, saçını kulağının arkasına itmeni seviyorum. Güneş gözlüğünü gölgeye çıkınca alınaya çıkarmanı, pilavı karıştırınca kaşığı tencerenin kenarına sertçe vurmanı... Ben bunları böyle seviyorum. Bu yolları uzaklıkları aramıza böylece sokmuyorum. Mesafemiz ayrı bir şey, içimdeki varlığın çok ayrı. Bunca yıldır tek parçayım, sonradan gelmedin bana, zaten elim kolum gibi oradaydın, seni tanıyınca kalbin işlevi buymuş dedim.

İnanmazsın, tükenmez kalemimin mürekkebi donuyor, soğuk çok amansız. Burasını anlatıyordum yarım kaldı. İnsanlar iyi yapmacıksız. Şark kurnazlıklarının bile bir ahlakı var. Yine de efendi adam, çok mütevazi demelerinin altında safça mı biraz, ya da giderken havasından geçilmez tespitleri yatmıyor değil. Alıştım ben. Düz adamlıkla itham ediyorsun ya beni, değilim. Az adamım ben. Her şeyin yolu belli, o su denize varacak mutlaka ben çağlasam ne akmasam ne...

Sorsan şimdi gittiğimiz o yerler, gezdiğimiz sokaklar, caddeler, yediğimiz yemekler, konuştuklarımız değil, ellerinin serçeler gibi çabukça ellerimi bulmasını anlatırım, masada çalışmaktan yorulup üşüyen ayaklarına üst üste iki çorap giyip yine de ısınamayınca battaniyeye sarınmanı, hiçbir yerde bulunmayan sigaranı ücra bir bakkalda bulunca iki karton birden alıp saklamayı, kahvaltı sofrasını toplamadan tabağını şöyle bir kenara itip tırnaklarını kırmızıya boyamayı anlatırım. Dilek bak, bunları sen bile bilmezsin. Anlatılanı anlamayınca efendim demezsin, nasıl dersin, bozuk paraları cüzdanına koymazsın, çantana gelişigüzel atarsın sonra onları toplayıp mutfaktaki teneke kutuya koyarsın. Sol elinde irili ufaklı yanık izleri var, sonradan saç maşasını eldivenle kullanmayı akıl ettin.

Ben böylelikle seviyorum Dileğim, benim sevmelerim bu kadar...

Çok uzun yazdım gene...

Altan,

Hastaneye bir çocuk getirdiler bugün, annesi ecza dolabını temizlerken şurup sanıp tentürdiyot içmiş. Midesini yıkadık, çok hırpalandı haliyle. Taburcu olurken hala ağlıyordu, "İnsan arkasını dönmez mi, oğlum o şurup değil içilmez demez mi?" diyerek.

Kusura bakma ama sen de aynı bu çocuk gibisin. Gel demiyorsun, kalayım da demiyorsun, ben arkamı dönünce de yok saçımı yaparken elimi yakmışım da yok kaşığı tencereye sertçe vurmuşum da! Nedir bu on sayfa mektuplar, liseli tavırlar? Senin derdin ne? Bilemiyorum, olmayacak böyle, yürümüyor Altan. Önümüzdeki hafta nöbetim yok, gidip dilekçe vereceğim. Sen de düşün taşın, işimizi zorlaştırma...

Dilek...

*Ruhumun en ulaşılmaz
parçası, bana ait
olmayandır -
Ben olmayanla
sınırlarıma dokunan
ve kendimi teslim
ettiğim bölümdür. Tüm
endişem bu aşılamaz
ve haddinden fazla
yakın olan şey. Ben
daha çok ben
olmalıyım*

Clarice Lispector